

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE ÜNİVERSİTE SPORLARI FEDERASYONU SÜPER LİG
MÜSABAKALARINA KATILAN SPORCULARIN DOPİNG BİLGİ
DÜZEYLERİ ve DOPİNG İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİNİN
İNCELENMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
BAŞAK ATALAY**

**DANIŞMAN
DR. ÖĞRT. ÜYESİ ERCAN ZORBA**

**HAZİRAN 2019
MUĞLA**

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR ANABİLİM DALI

TÜRKİYE ÜNİVERSİTE SPORLARI FEDERASYONU SÜPERLİĞ MÜSABAKALARINA
KATILAN SPORCULARIN DOPİNG BİLGİ DÜZEYLERİ ve DOPİNG İLE İLGİLİ
DÜŞÜNCELERİNİN İNCELENMESİ

BAŞAK ATALAY

Sağlık Bilimleri Enstitüsünde
“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih :24/05/2019

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 21/06/2019

Tez Danışmanı : Dr. Öğrt. Üyesi Ercan ZORBA

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Hüseyin KIRIMOĞLU

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ali Gürel GÖKSEL

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Feral ÖZTÜRK

HAZİRAN, 2019

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 11.../06/2019 tarih ve 141/10... sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/6 maddesine göre, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Başak ATALAY' ın "Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu Süperlig Müsabakalarına Katılan Sporcuların Doping Bilgi Düzeyleri ve Doping İle ilgili Düşüncelerinin İncelenmesi" adlı tezini incelemiş ve aday 21.../06/2019 tarihinde saat 11:00 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 05... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin kabul edildiğine ... ile karar verildi.

Dr. Ört. Üyesi ERCAN ZORBA
Tez Danışmanı

Üye
Prof. Dr. Hüseyin KIRIMOĞLU

Üye
Doç. Dr. Ali Gürel GÖKSEL

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu Süperlig Müsabakalarına Katılan Sporcuların Doping Bilgi düzeylerinin ve Doping ile İlgili Düşüncelerinin İncelenmesi**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

21/06/2019

Başak ATALAY

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı : ATALAY

Adı : BAŞAK

Kayıt No:10266325

TEZİN ADI

Türkçe : Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu Süperlig Müsabakalarına Katılan Sporcuların Doping Bilgi Düzeyleri ve Doping İle İlgili Düşüncelerinin İncelenmesi

Y. Dil : Examination of knowledge and opinion about doping of athletes who participated superleague games in Turkey University Sports Federation

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

X

O

O

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Fakülte : Spor Bilimleri Fakültesi

Enstitü : Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar :

Tarih : 21/06/2019

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayımlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı :Ercan ZORBA

Ünvanı : Dr. Öğt. Üyesi

TEZİN YAZILDIĞI DİL :Türkçe

TEZİN SAYFA SAYISI:112

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Doping Bilgi Düzeyi
- 2.Doping İle İlgili Düşünceler

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:

- 1.Türkiye Üniversite Spor Federasyonları
- 2.Süperlig Müsabakaları
- 3.Doping Bilgi Düzeyleri
- 4.Doping ile İlgili Düşünceler

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstract ve thesaurus'u kullanınız.

1. Turkish University Sports Federation
2. Superleague games
3. Knowledge and opinion about doping

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	O
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	O
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	X

Yazarın İmzası :

Tarih : 21 /06/2019

ÖZET

Bu araştırma Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu süper lig müsabakalarına katılan sporcuların doping bilgi düzeyleri ve doping ile ilgili düşüncelerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. İkincil amaç olarak ise; üniversitelerdeki süper lig düzeyindeki sporcuların doping bilgi düzeyleri ve doping ile ilgili düşünceleri demografik faktörler açısından incelenecek doping kullanımında ne derece yatkın oldukları araştırılmıştır.

Bu çalışmanın evrenini; Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu tarafından yapılan ve spor organizasyonlarına katılan sporcular oluştururken, örneklem grubunu ise; Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu süper lig müsabakalarına katılan basketbol (n=204), voleybol (n=212), hentbol (n=213), futbol (n=240), güreş (n=441) ve atletizm (n=284) branşlarındaki gönüllü katılım sağlayan 1594 sporcu oluşturmuştur. Araştırmada tarama yöntemi ve nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Ölçek Sargın (2007) tarafından geliştirilen ve 24 maddeden oluşan "Doping Bilgi Düzeyi ve Düşünce Anketi" kullanılacaktır. Araştırmamızda ise cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,90 olarak tespit edilmiştir ve ölçek yüksek derecede güvenilir olduğu görülmüştür. Araştırmanın bulgularına göre; takım ve bireysel sporla uğraşan sporcuların doping kullanımı hakkındaki düşünceleri arasında $p<0,001$ düzeyinde anlamlı farklılık, hangi doping çeşidini kullandığı ile ilgili cevapları arasında $p<0,001$ düzeyinde, sporcuların genellikle hangi doping yöntemini kullandığı ile ilgili cevapları arasında $p<0,001$ düzeyinde, doping kullanılmasındaki psikolojik sebepler nelerdir ile ilgili cevapları arasında $p<0,01$ düzeyinde ve doping kullandığı belirlenen sporcuya sizce ne yapılmalı sorusuna verilen cevaplar arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Takım sporu ve bireysel sporlar ile uğraşan sporcuların doping bilgi düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Cinsiyetlere göre doping bilgi düzeyleri karşılaştırıldığında cevaplar arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sporcuların öğrenim gördükleri bölüme, sınıflara ve spor yaşına göre doping bilgi düzeyleri karşılaştırıldığında cevaplar arasında $p<0,001$ düzeyinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sonuç olarak süper lig müsabakalarına katılan üniversite öğrencilerinin doping bilgi düzeylerinin yeterli

düzeyde olmadığı görülmüştür. Sporcuların en çok kullandığı doping maddesi olarak uyarıcılar cevabı verilmiştir. Fakat sporcular arasında en çok kullanılan doping maddesi anabolik ajanlar olarak gösterilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Doping, Müsabaka.

ABSTRACT

This research has been conducted in order to examine the levels of doping knowledge of the athletes and their ideas about doping participating in the super league competitions of the University Sports Federation of Turkey. In universities league-level athletes' extent of knowledge about doping and their thoughts about doping has been searched in terms of demographic factors. This study unit is formed by the athletes who participated in sports organizations carried out by the University Sports Federation of Turkey; the study's sample group is formed by 1594 volunteer athletes who participated in Super League of the University Sports Federation of Turkey in the branches of basketball (n = 204), volleyball (n = 212), handball (n = 213), football (n = 240), wrestling (n = 441) and athletics (n = 284). In this study, survey technique and quantitative research methods are used. As a scale, "Doping Knowledge Level and Thought Questionnaire", developed by Sargin (2007), which consists of 24 items, will be used. In our study, cronbach Alpha reliability coefficient was found to be 0.90. According to the findings of the study; a significant difference is found between the team and individual sports athletes' opinions about the use of doping at the level of $p < 0.001$. Among the answers to the question of what kind of doping is usually used is that it is at the level of $p < 0.001$; the answer to the question what are the psychological reasons for using doping is at the level of $p < 0,01$ and among the answers to the question what should be done is at the level of $p < 0,05$. When the doping knowledge levels were compared according to gender, there were significant differences between the answers at $p < 0.05$ level. Significant differences were found between doping knowledge levels of athletes dealing with team sports and individual sports. When the doping knowledge levels of the athletes were compared according to the educational departments they study, class and sports age, significant differences were found between the answers at the level of $p < 0.001$. As a result, it was seen that doping knowledge level of university students who participated in super league competitions is not sufficient. As the doping substance used by the athletes, stimulants are given as the answer. However, the most commonly used doping agent among athletes is shown as anabolic agents.

Key Words: Sports, Doping, Competition

ÖNSÖZ

Doping'e ilişkin en güncel tanım 10 Kasım 1999 kurulan ve 1 Ocak 2004 yılında uygulamaya giren Dünya Anti-Doping Ajansı (WADA) tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre doping bir sporcunun vücuduna ait örnekte; sportif performansı arttırma potansiyeli bulunan veya sağlığı gereksiz yere tehdit eden ya da spor ruhuna aykırı olan madde veya yöntemin bulunması şeklindedir (Yüceşir, 2004. s.41).

İngilizce “dope”, Flamanca “dop” kökünden gelen “doping” kelimesinin hikayesi, bir Zulu kabilesine dayanmaktadır (Demircan, 2012, s.18). Doping' in Fransızca karşılığı ise; 1921 yılında “dopage” diye türetilmiştir (Erkiner, 2004, s.8) ve literatüre 1889 yılında, yarış atlarında performans arttırma amaçlı kullanılan narkotik ilaç olarak girmiştir (Lippi, Franci ve Guidi, 2008).

Spor çerçevesinde ise; doping kavramının ilk resmi tanımı ise 1963 yılında “sporcu ya da oyuncuların yarışma sırasında veya ona hazırlanırken spor ahlakına yakışmayacak şekilde performanslarını yapay olarak arttıracak ve sporcunun fiziksel ve psikolojik sağlığına zarar verecek, madde veya başka olası yöntemleri kullanması” şeklinde literatürde yer almıştır (TUBİTAK, 2008, s.126).

Günümüzde sporda doping konusunun, özellikle ülkemizi temsil eden sporcularla sık sık gündeme gelmesi bir problem olarak doping sorununu önümüze çıkarmaktadır. Peki ülkemizi zaman zaman uluslararası platformda küçük düşüren bu sorunun kaynağı ve çözüm yolları neler olabilir. Bizler bu sorunun çözüm yolunun geleceğin beden eğitimi öğretmeni ve antrenörleri konumundaki beden eğitimi ve spor bölümündeki öğrencilerden geçtiğini düşünüyoruz.

Ayrıca bu tez Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Bilimsel Proje Koordinasyonu tarafından 17/123 kod numaralı proje ile desteklenmiştir.

Bu çalışmanın gerçekleşme aşamasında değerli bilgilerini benimle paylaşan, bana büyük sabır ve ilgiyle faydalı olabilmek için elinden gelenden fazlasını yapan, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen, bana vermiş olduğu bilgilerden hayatım boyunca faydalanacağımı düşündüğüm kıymetli ve saygı değer danışman hocam Dr. Öğrt. Üyesi Ercan ZORBA' ya; Ankara Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri

Fakültesinde Araştırma Görevlisi olarak görev yapan ve her zaman abiliğini benden esirgemeyen sayın Akan BAYRAKTAR' a ve spor hayatımdaki, okul hayatımdaki bugünlere gelmeme vesile olan en büyük destekçim Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Şenol ELMAOĞLU' na sonsuz saygı ve teşekkürü bir borç bilirim.

Her zaman kendinden ödün vererek fedakarlık yapan, beni ve kardeşlerimin yaşamında ve eğitim hayatında hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, bu hayattaki en büyük destekçim, çınarım olan anneme ve hayatımın en değerlileri, en kıymetlileri olan kardeşlerime, üniversiteye başladığım ilk gün yollarımızın keşiştiği ev arkadaşım, sınıf arkadaşım kısaca can dostum canım kardeşim Yeliz KÜÇÜKLER' e,varlığıyla gurur duyduğum hayatıma anlam katan sevgili eşim M. Namık ATALAY' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Başak ATALAY
Haziran Muğla 2019

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	III
TABLolar LİSTESİ.....	VI
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Çalışmanın Problemi.....	3
1.2. Çalışmanın Amacı.....	3
1.3 Çalışmanın Önemi.....	3
1.4.Çalışmanın Sınırlılıkları.....	4
1.5.Çalışmanın Varsayımları.....	4
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1.Spor Kavramı.....	4
2.2. Bireysel Sporlar.....	4
2.2.1. Atletizm.....	5
2.2.1.1. Atletizmin Türkiye Tarihindeki İlerleyişi.....	5
2.2.1.2. Atletizmin Dünya Tarihindeki İlerleyişi.....	9
2.2.2. Güreş.....	12
2.2.2.1. Güreşin Türkiye Tarihindeki İlerleyişi.....	13
2.2.2.2 Güreşin Dünya Tarihindeki İlerleyişi.....	15
2.3. Takım Sporları.....	19
2.3.1. Futbol.....	19
2.3.1.1. Futbolun Türkiye Tarihindeki İlerleyişi.....	20
2.3.1.2. Futbolun Dünya Tarihindeki İlerleyişi.....	21
2.3.2.Basketbol.....	22
2.3.2.1. Basketbolun Türkiye Tarihindeki ilerleyişi.....	23
2.3.2.1. Basketbolun Dünya Tarihindeki ilerleyişi.....	24
2.3.3.Voleybol.....	25
2.3.3.1. Voleybolun Türkiye Tarihindeki ilerleyişi.....	25

2.3.3.2Voleybolun Dünya Tarihindeki İlerleyişi.....	26
2.3.4. Hentbol.....	26
2.3.4.1. Henbolun Türkiye Tarihindeki İlerleyişi.....	27
2.3.4.2. Henbolun Dünya Tarihindeki İlerleyişi.....	28
2.4. Doping.....	30
2.4.1. Dopingin Tarihsel Gelişimi.....	31
2.4.2. Sporda Kullanılan Doping Maddeleri.....	35
2.4.2.1. Sporda Doping Kullanımı Yasak Olan Farmakolojik Maddeler.....	35
2.4.2.1.1. Uyarıcılar.....	35
2.4.2.1.2. Narkotik Analjezikler.....	36
2.4.2.1.3. Anabolitik Steroidler.....	36
2.4.2.1.4. Beta Bloke Ediciler.....	37
2.4.2.1.5. Diüretikler.....	37
2.4.2.1.6. Peptit Hormonlar ve Analoglar.....	37
2.4.2.1.7. Anti Östrojen Aktivite Ajanları.....	37
2.4.3. Sporcularda Kullanımı Yasak Olan Yöntemler.....	38
2.4.3.1. Kan Dopingi.....	38
2.4.3.1.1. Yapay Hemoglobin Ürünleri.....	39
2.4.3.2. Farmakolojik, Kimyasal ve Fiziksel Uygulamalar.....	39
2.4.3.2.1. Gen Dopingi.....	40
2.4.4. Bazı Durumlarda Kullanımı Yasak Olan Maddeler.....	40
2.4.4.1. Alkol.....	40
2.4.4.2. Kannabinoidler.....	41
2.4.4.3. Lokal Anesteziler.....	41
2.4.4.4. Glukokortikosteroidler.....	41
2.4.4.5. Beta Blokerler.....	42

2.5. Ergojenik Yardım.....	43
2.5.1. Kullanımı Serbest Ergojenikler.....	44
2.5.2. Kullanımı Yasak Ergojenikler.....	44
2.5.3. Ergojenik Yardımcıların Sınıflandırılması.....	44
2.5.3.1. Fizyolojik Yardımcılar.....	44
2.5.3.2. Psikolojik Yardımcılar.....	45
2.5.3.3. Mekanik ve Biyomekanik Yardımcılar.....	46
2.5.3.4. Besinsel Yardımcılar.....	46
2.6. Dopingle Mücadele.....	51
2.6.1. Türkiyede Dopingle Mücadele.....	51
2.6.2. Dünyada Dopingle Mücadele.....	51
2.6.3. Dünya Anti Doping Ajansı (WADA).....	52
2.6.3.1. Dünya Anti Doping Kodu.....	52
2.6.4. Türkiye Anti Dopin Ajansı (TADA).....	53
2.6.5. Doping Kontrol Kuralları.....	53
2.6.5.1. Doping Kontrolünde Uygulanacak Prosedür.....	53
2.6.6. Tedavi Amaçlı Kullanım İstistansı (TAKİ).....	54
2.6.7. Doping Kullanımının Hukuki Sonucu.....	55
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	56
4. BULGULAR.....	58
5. TARTIŞMA ve SONUÇ.....	96
6.ÖNERİLER.....	100
7. KAYNAKÇA.....	101
8. EKLER.....	112
9. ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1- Araştırmaya Katılan Sporcuların Branşlarına Göre Dağılımları.....	62
Tablo 2- Araştırmaya Katılan Sporcuların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	62
Tablo 3- Araştırmaya Katılan Sporcuların Yaşlarına Göre Dağılımları.....	63
Tablo 4- Araştırmaya Katılan Sporcuların Medeni Durumlarına Göre Dağılımları.....	63
Tablo 5- Araştırmaya Katılan Sporcuların Okudukları Sınıflara Göre Dağılımları.....	63
Tablo 6- Araştırmaya Katılan Sporcuların Okudukları Bölümlere Göre Dağılımları.....	64
Tablo 7- Araştırmaya Katılan Sporcuların Okudukları Kaç Yıl Spor Yaptıklarına Göre Dağılımları.....	64
Tablo8- Araştırmaya Katılan Sporcuları Spora Yönlendiren Kişilerin Dağılımları.....	65
Tablo 9- Doping Kullanımı Hakkında Ne Düşünüyorsunuz Sorusuna Verilen Cevapların K- Kare ve Crosstab Analizi Sonuçları.....	66
Tablo10- Sizce Sporcular Genellikle Hangi Doping Çeşidini Kullanıyorlar? Sorusuna Verilen Cevapların K-Kare Crosstab Analiz Sonuçları.....	67
Tablo 11- Sizce Sporcular Genellikle Hangi Doping Yöntemini Kullanıyorlar? Sorusuna Verilen Cevapların K-Kare Crosstab Analiz Sonuçları.....	69
Tablo12- Sizce Sporcular Genellikle Hangi Doping Çeşidini Kullanıyorlar? Sorusuna Verilen Cevapların K-Kare Crosstab Analiz Sonuçları	71
Tablo 13- Doping Kullandığı Belirlenen Sporcuya Sizce Ne Yapılmalı? Sorusuna Verilen Cevapların K-Kare Crosstab Analiz Sonuçları.....	72
Tablo14- Takım Sporü ve Bireysel Spor Yapan Bireylerin Doping Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	73
Tablo 15- Cinsiyetlere Göre Doping Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	75
Tablo 16- Medeni Duruma Göre Doping Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	77
Tablo 17- Sporcuların Öğrenim Gördükleri Bölüme Göre Doping Bilgi Düzeylerinin ANOVA ve TUKEY HSD testi Sonuçları.....	79
Tablo 18- Sporcuların Sınıflarına Göre Doping bilgi Düzeylerinin ANOVA ve TUKEY HSD testi Sonuçları.....	83

Tablo 19- Sporcuların Kaç Yıldır Spor Yaptığına Bölüme Göre Doping Bilgi Düzeylerinin ANOVA ve TUKEY HSD testi Sonuçları.....	86
--	----

1. GİRİŞ

Doping, sporcunun verimini yapay bir şekilde artırmak amacıyla vücuduna yasaklanmış yabancı bir madde uygulaması, kullanması ya da herhangi bir fizyolojik maddeyi olağan dışı miktarda ya da olağan dışı yolla kullanmasıdır. Sporun temelinde değerli olan şey "spor ruhu" dur ve sporcuların adil ve eşit şartlarda yarışmalarını gerektirir. Ancak doping, haksız avantaj sağlayacağından spor ruhuna aykırıdır ve sonrasında sağlık üzerine zararlı etkilere yol açabilmektedir. Antrenman ve doğal yetenek dışında performansın, dolayısı ile iş yapma kapasitesinin artırılması için kullanılan ilaçlar 3 gruba ayrılır; ergojenik (performans artırıcı) maddeler, tedavi (terapötik) amacıyla kullanılan ilaçlar ve bağımlılık yapıcı ilaçlar (Dost, 2006).

Günümüzde doping kullanımının ne kadar yaygın olduğuna ilişkin istatistiksel veriler kısıtlıdır. Son yıllarda, uluslararası şampiyonalarda yarışan seçkin sporculara uygulanan testlerinin sonuçları, dopinge başvuran sporcuların oranının % 1,3 - 2 kadar olduğunu göstermektedir. Yine de, doping testleri, sportif etkinliklerin ayrılmaz bir parçası olmaya devam etmektedir. Performans iyileştirici yeni ilaçlar ve yöntemler çıktıkça, bunların kullanımını saptamaya yarayacak yöntemler de geliştirilmeye çalışılmaktadır. Sporu ve spor ruhunu "temiz" tutma yolundaki savaş böylece sürüp gitmektedir (Zülal, 2004). Doping kullananlar ve dople mütadele edenler arasındaki mütadele hiç bitmeyeceğı benziyor. Bu mütadelenin hiçbir zaman bitmeyeceğı ümitsizliğini taşıyan bazı kesimler dopinglein serbest bırakılmasını bile düşünmekte: "Herkesin aynı sahtekarlığı yaptığı, yakalanmanın şampiyon olduğu, yakalanmanın hain damgasını yediğı 'hormonlu' bir dünyada yaşıyoruz. Bütün ilaçları serbest bırakalım da bitsin bu ikiyüzlülük!" (Uluğ, 2004). "Antrenörlerin beslenme, bilgi ve alışkanlıkları" adlı makalede antrenörlerin verdiğı bilgiler doğrultusunda şu sonuçlar ortaya çıkmıştır: Araştırma grubunun önemli bir bölümünde (%68), doping içeren maddelerin performansı artırsa bile zararlarının fazla olabileceğı görüşü yaygındır. Ellerinde bütün imkanlar olduğunu varsayarak, sporcuların performansının artırmak için doping içeren maddeleri kullanırmak isteyen antrenörler azınlıktadır. Bu antrenörlerin çoğunluğu(%42.9), sporcuların eşit şartlarda yarışmasını istedikleri için doping içeren maddeleri verebileceklerini belirtmişlerdir (Yıldırım ve Bayraktar, 2000).

Her çeşit spor dalında yarışmacıların özel olarak beslenmeleri çok eski çağlardan beri ilgi duyulan bir konudur. O kadar ki spor karşılaşmalarında başarı kazanabilmek için bazı besinlerin sihirli etkileri olduğuna inananlar bulunmaktadır. Bazılarının da sporcu beslenmesinde yanlış uygulamalara dahi yol açtığına inanılmaktadır (Süel ve diğ., 2006). Spor tarihi incelendiğinde insanların çağlar boyu avantaj sağlamak için kendilerini daha güçlü, daha hızlı yapacağına ve dayanıklılıklarını geliştireceklerine inandıkları bazı yiyecekleri kullandıkları görülmektedir (Bozkurt ve Nizamlioğlu, 1999).

Sporcular, yarışmaları kazandıracak en iyi performansı sağlayan maddeleri ve sporcuya gereken ideal diyeti, tarih boyunca merak etmişlerdir. Geçmişte sporcular yarışma öncesinde çok miktarda et ve yumurta yerlerdi. Günümüzün sporcuları ise besinlere sadece makro açıdan değil, fakat aynı zamanda mikro açıdan bakmaktadırlar; yani, mikro besinlere (haplar, kaşeler; ör; vitaminler) özel ilgi gösterilmesine tanık olmaktayız. Oysa kullanılan maddelerin çoğu ya zararlıdır, ya da yasaktır ve günümüzde "performans kazanmanın en zararsız yolu, antrenmandır." (Üstdal ve Köker, 1998).

Sporcuların sportif performansı artırmak amacıyla kullandıkları protein, aminoasit tablet ve tozları yasaklı madde içermiyorsa doping olarak kabul edilmez. Protein, aminoasit gibi maddelerin vücutta eksiklikleri görüldüğünde sporcunun performans düzeyinde düşüş meydana gelir. Bu maddeler dışarıdan yerine konarak sporcunun en uygun performans düzeyine ulaşması sağlanır. Ancak bu maddeler çok yüksek dozlarda kullanılsalar dahi sportif performansı antrenmanlarla kazanılan en uygun performans düzeyinin üzerine çıkaramaz (Uslu, 2005).

Vücuda dışarıdan alınan kimyasal maddelerin sonucu olumsuz yönde oluşabilecek etkileri; kadınlarda bedensel görüntüdeki farklılık (%48.1) ve hormon değişikliği (%48.1) en başta görülürken, maddeye alışkanlığın artması (%44.4) ilk iki maddenin hemen altında görülmektedir. Erkeklerde ise kimi organlarda beklenmeyen durumlar (%80.6) birinci basamakta görülürken, hemen ardından maddeye alışkanlık (%63.9) takip etmektedir (Ayça ve Üstündağ, 2007). Kalıtsal kabiliyet, optimum antrenman teknikleri ve düzenli beslenme sporsal başarı açısından kilit nokta olmasına rağmen, ergojenik yardım olarak nitelenen çalışma veriminin artırılması için yardımına

başvurulan bazı yöntemlerde vardır. Sporcular tarafından kullanımı ile sıklıkla karşılaşılan bazı ergojenik yardımlar ise; protein tozları, aminoasitler, vitamin ve mineraller, enerji veren besin takviyeli sporcu içecekleri ve kafeindir (Bayraktar ve Yaman, 2002).

1.1. Çalışmanın Problem

- Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu süperlig müsabakalarına katılan sporcuların doping bilgi düzeyleri nedir?
- Doping bilgi düzeylerini alt bileşenler (cinsiyet, yaş, medeni durum, sınıf, bölüm, branş, spor yapma süresi ve spor yapmaya sevk eden kişiler) etkilemekte midir?
- Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu süperlig müsabakalarına katılan sporcuların doping ile ilgili düşünceleri nelerdir?
- Alt bileşenlerin Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu süperlig müsabakalarına katılan sporcuların doping ile ilgili düşüncelerini (cinsiyet, yaş, medeni durum, sınıf, bölüm, branş, spor yapma süresi ve spor yapmaya sevk eden kişiler) etkilemekte midir?

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada; Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu süperlig müsabakalarına katılan sporcuların doping bilgi düzeyleri ve doping ile ilgili düşüncelerin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Çalışmanın Önemi

Bu çalışmada üniversitelerdeki sürperlig düzeyindeki sporcuları doping bilgi düzeyleri ve doping ile ilgili düşünceleri demografik faktörler açısından incelenecek doping kullanımında ne derece yatkın oldukları araştırılacaktır.

Günümüzde sporda doping konusunun, özellikle ülkemizi temsil eden sporcularla sık sık gündeme gelmesi bir problem olarak doping sorununu önümüze çıkarmaktadır. Bu problemin oluşumunun altında yatan sebeplerin neler olduğunu araştırmak, sporcuların doping hakkındaki bilgi düzeylerinin ve düşüncelerinin neler

olduğunu incelemek doping kullanımına ilişkin önlemler almada ışık tutacağı düşünölmektedir.

Ayrıca Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ulusal tez tarama veri tabanında spor ile ilişkili olarak yapmayı planladığımız çalışmamızın konusuyla benzerlik gösteren lisansüstü araştırmalara az sayıda rastlanmış olması bakımından ve alanla ilgili bilim insanları, spor bilimciler ve antrenörler için referans olabilmesi bakımından önem arz edeceği düşünölmektedir.

1.4. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu tarafından düzenlenen müsabakalara katılan Süper Lig füzeyi olan tüm sporcuları kapsamaktadır. Ayrıca bu araştırma, zaman ve maliyet yönünden daha ekonomik olabilmesi için seçtiğimiz branşlarda final müsabakalarına katılan sporcular ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Çalışmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan sporcuların doping bilgi düzeyleri ve doping ile ilgili düşöncelerini ortaya koyacak olan sorulara vermiş oldukları cevapların konuyu kapsadığı ve verilen yanıtların doğru şekilde verildiği varsayılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Spor Kavramı

Spor, bireyin olağan çevresini sosyal çevre haline dönüştürürken açığa çıkardığı yetenekleri ilerleten bazı kurallar çerçevesinde materyalli ve ya materyalsiz, bireysel ve gurup şeklinde yaşamsal ve iş faaliyetleri dışında kalan sürede ya da bütün süresinin kaplayacak biçimde meslekleştirerek uyguladığı, sosyalleştirici, toplum ile bütünleştirici, zihinsel, ruhsal ve fiziksel yapıyı geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (Yamen, 1999' dan aktaran Dönmez, 2002).

Spor, bireylerin zihinsel, duygusal, fiziksel ve toplumsal alanda sosyallik ve ilerleme sağlayan sosyal bir olgudur. Spora yönelen insanların spora yönelmelerinin en önemli sebeplerinden birisi hoş görünme, fiziksel olarak iyi görünmek ve bu durumdan mutlu olma algısı içerisinde bulunmaktır. Spor, kişilerin hem ruhsal gelişimini sağlar hem de ruhsal gelişimini sağlarken kendine güven duygusu oluşturur Ayrıca spor insanların psikolojik yönden hayata hazırlanmasını sağlayan etkili faaliyet biçimidir. Spor bu yönüyle insanların psiko-sosyal toplumsal ve bireysel olarak denge kurmasına katkı sağlar (Yalçın, 2009).

Spor, kişinin belli düzenlemeler içinde fiziksel aktivitesini ve motorik becerilerini zihinsel, ruhsal ve sosyal davranışlarını geliştiren ve bu özelliklerini belirli kurallar içinde yarıştırmasını amaçlayan biyolojik, pedagojik ve sosyal bir uğraştır (İnal, 2005).

2.2. Bireysel Sporlar

Tek başına yapılabilen veya genel olarak yarışmacıları bire bir karşı karşıya getiren sporlar ya da ferdi olarak yapılan sporlardır. Örneğin; atletizm, atıcılık, güreş, jimnastik, teakwondo, judo, karate gibi sporlar (Çetinkaya, 1991).

Bireysel sporlar bireyin, irade gelişimi, kendi sınırlarını aşma yetisini, kendisiyle mücadele etme ve özgüven gibi özelliklerinin gelişmesini sağlar (Köknel, 2005).

2.2.1. Atletizm

Literatürde “atletizm” olarak kullanılan kosma, atma, atlama ve çoklu yarımsa disiplinlerini kapsayan kelimenin Fransızca “L’ ATLETİSME” den geldiği yine literatürde “Atlet” diye adlandırdığımız sporcu ise eski Yunanca da “athletes” diye yazılan bu kelime, tam anlamı ile “bir ödül karşılığı yarışan kişi” olarak bilinmekteydi (Yapıcı, 2000).

Atletizm; Yunancada kavga, mücadele ve şans anlamı ifade eden athlos kelimesinden gelen 5000 yıllık tarihe sahiptir. Atletizm; kişilerin becerilerini önemli hale getiren bir takım doğal hareketlere verilmiş bir isim şeklinde tanımlanabilir. Doğal olarak ifade ettiğimiz bu hareketler topluluğu tabiatta koşular, atmalar ve atlamalar biçiminde ifade bulmaktadır. Atletizmin temel felsefesinde; zaman, mesafe, yükseklik barınmaktadır. Koşular zamana, atmalar mesafeye, atlamalar ise yüksekliğe karşı konulan mücadeleleri ifade etmektedir (Çalışkan 2013).

Atletizm, insan organizmasının en etkili biçimde gelişmesini sağlayan, tüm yaş gruplarına uygulanabilen bir spordur. Beden eğitimi spor ve genel eğitimle bir bütündür (Kuş 2000). Atletizmi günlük yaşamımızda kullandığımız hareket formları şeklinde tanımlayabiliriz. İnsanın hayatını devam ettirebilmek için uygulamaya koyduğu koşular, atmalar ve atlamalar meydana çıkar.

Atletizm diğer tüm spor dallarındaki tüm hareketleri içerdiği için spor biliminde temel branş olarak kabul edilir (Aracı ve Aracı, 2014’ de aktaran Karaç, 2017).

2.2.1.1. Atletizmin Türkiye Tarihindeki İlerleyişi

Bazı tarihçiler; Yunanlıların olimpiyatları düzenlerken orta Asya Türklerinden yararlandıkları söylenmektedir. Farklı medeniyetleri içerisinde barındıran orta Asya’da tek tanrılı dinler için törenler yapılır bu törenlerde de sportif şöenler yapılırdı (San, 1198).

M.Ö.8. Yy. da Elik Kralı 20 Yunan site devletlerinin birbirine gelenek, görenek ve örf, adetleri aynı olan hatta aynı ırktan gelmelerine rağmen savaş yapmalarına engel olabilmek için 1500 yıllarından beri yapılan dinsel kökenli spor şöenleri örnek olsun diye her dört yılda bir yapılması şartıyla, olimpiyat oyunları faaliyetlerine öncülük etmiştir (San, 1984).

Günümüzde Çıralı adıyla anılan eski adının Olimpos olduğu bilinen volkanik dağ ülkemizde Antalya ve Finike arasında yer almaktadır. Olimpiyatların başlangıcı kabul edilen M.Ö. 776' dan çok önce Yunanlılar Olimpos' un çevresinde spor şölenleri düzenlenirdi(Atabeyoğlu, 1977).

Eski Türklerin kollarından biri olan Kırgızlar' da dinsel törenlerde yapılan yaya koşularını uygulamışlar. Çocuklarının doğumlarında 256 metrelik bir mesafe üzerinde yaya koşuları düzenledikleri, hatta tek ya da çift ayakla hızlanarak ve durarak uzun atladıkları yarışmalar yapmışlardır(Alpman, 1972).

Atletizmin Türkiye'de başlangıcı 1870 yılında o zamanki adı Mekteb-i Sultani olan Galatasaray Lisesine Fransa'dan gelen beden terbiyesi öğretmeni olan Fransız Curel öncülüğünde olmuştur. Koşular, atmalar, atlamalar gibi atletizm branşlarında yarışmalar tertip etmekle atletizmi ilk defa yurdumuza sokan kişi olmuştur. Ayrıca Robert kolejinde görev yapan hocalar bu sporun Türkiye'de yayılmasını sağlamıştır (Tekil, 1984:12).

Türk sporunu teşkilatlandırmak amacıyla 17 Eylül 1920 yılında İstanbul kulüpleri, uzun bir çalışma sonunda, 10 Ağustos 1922 tarihinde, Türkiye'nin ilk spor teşkilatı olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nı kurmuşlar, ilk başkan olarakta Ali Sami Yen'i seçmişlerdir. O tarihle Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'na dahil olan federasyonların sayısı sadece üçtü. Atletizm, Futbol, Güreş 13 Haziran 1922'de İstanbul'da toplanan kulüp temsilcileri ilk atletizm federasyon başkanı olarak "Ali Seyfi" yi seçmişlerdir (Yıldırım, 1997). Üyeliklerine de Ünvan Tayfuroğlu, Eftal, Burhan Felek, Şevki Sevgin, Adil Giray ve Rauf Hasağası getirilmişlerdir (Toker, 1989:7). Türkiye'de ilk ciddi atletizm yarışmaları Atletizm federasyonunun resmen kuruluşu ile başlar (Yıldırım, 1997).

Türk atletleri ilk resmi yarışmalara; Burhan Felek başkanlığında 1924 Paris Olimpiyat Oyunlarına 11 kişilik takımla katılmıştır. Bu katılım atletizm tarihinde bir dönüm noktasıdır (Tekil, 1984).

1941 ile 1950 yılları arasındaki dönem Türk atletizminin en parlak devirlerinden birini kapsamıştır. Akdeniz oyunlarında alınan şampiyonluklar, Ruhi Sarıalp'in üç adım atlamada 1950 yılı Avrupa üçüncülüğü, 1948 yılı olimpiyat oyunları üçüncülüğü, 1968 olimpiyatlarında İsmail Akçay ile Hüseyin Aktaş'ın dördüncülüğü

kayda değer başarılarımızdandır.1975 Cezayir Akdeniz Oyunlarında Nurullah Condan'ın üçüncülüğü kazanmasında Türk Milleti adına sevindirici. Ayrıca 1975 Amerika'da Dünya Dedeler yarışmasında Rıza Maksut'un 800 metrede dünya rekoru kırarak birinci olmasında kayda değerdir. 1980 yılında yapılan İslam oyunlarında bütün birincilikleri türk atletleri almıştır (Yıldırım, 1997).

1980 yılından sonra atletlerimizden Mehmet Yurdadön' ün 1983-1984-1985 yıllarında krosta Balkan Şampiyonluğu, Mehmet Terzi'nin Akdeniz oyunlarında, Londra ve Boston maratonlarında ve Balkan Şampiyonluğunda birinciliklerinin yanında Zeki Öztürk' ün Akdeniz Oyunları şampiyonlukları bulunmaktadır ayrıca Haydar Doğan krosta Liseler Dünya şampiyonluğu, Üniversiteler dünya ikinciliği 10000 metre Avrupa üçüncülüğü kazanmıştır. Bu atletlerimizin yanında Ahmet Atlun, Hanifi Atmaca, Sefa Het, Necdet Ayaz ve Zekeriya Akdoğan Balkan ve Akdeniz Oyunlarında birincilikler almışlardır (Yıldırım, 1997).

Sporda kondisyon çalışmalarında güçlü ve uzman niteliği kazanma imkanını sağlayan cimnastik ve yüzme gibi atletizmde ana spor dalı olarak kabul edilmektedir (Keten, 1993).

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının kuruluşundan yani 1922'den 1930 yıllarına kadar memleketimizde değil pist, bilinen anlamı ile tek bir stad dahi mevcut değildi. O zamanın atletizm federasyonu yılda bir kere olmak üzere üç-beş bölgeyi geçmeyen vilayetler (iller) arasında Türkiye Atletizm birinciliği yarışmalarını tertiplemekle yetinebilmekteydi. Mali imkan ve teknik yetenek ancak buna müsaitti (Keten, 1993).

1930-1938 yılları arasındaki devrede, memleketimizde artık bütün müesseseler teşekkül etmiş ve mekanizma işlemeye başlamıştır. Bu sebeple bir kitle sporu olan atletizm, her ne kadar bu işin kaynağı olan okullarımızda arzu edilen şekli ile ele alınmamışsa da, meraklı öğretmen ve idarecilerin şahsi gayretleri neticesi, atletizm federasyonunun da gayreti ile disiplin içine alınmış ve yabancı ülkeler ile temaslar neticesi taklit sistemi ile yürüme devresine girebilmiştir (Keten, 1993).

Modern spor anlayışının gerektirdiği şekilde, faaliyet ve çalışma gösteren bütün spor dallarının plan ve programında, atletizm faaliyetlerinin bulunması gerekir. Zira, fizik kondisyonunun sağlanması ve bununla ilgili çalışmaların yapılması, çocukların ve

gençlerin gelecekte benimseyecekleri spor dallarına daha çabuk uyumluluk göstermeleri mümkün olacaktır (Keten, 1993).

Bununla beraber yapılan hareketler, her fiziki yapıda farklı zaman ve çabuklukta olduğundan, kişilerin tam bir bütünlüğe ulaşmaları sağlanamamaktadır. Sporda form adını verdiğimiz bu seviyeye ulaşmak için her spor dalının tekniğini ve stilini bölümlere ayırarak idman etmek ve öğretmek icap eder. İşte bu parçalanmış kısımların iyi bir şekilde hazırlanması, sporda kondisyon çalışmaları için çok önemlidir. Bu çalışmalar içinde ise Atletizm branşları, spor dallarının isteklerine göre ön planda yer alır (Keten, 1993).

Bu görüşler ışığında, Atletizm spor dalını okul ve kitle sporu biçimine dönüştürmek, en azından diğer spor dallarında başarılı sonuçlar alacak seviyede, fizik kondisyonu sağlayıcı bir araç olarak kullanmak temel olmalıdır. Ancak, Türk atletizmi yıllardır bu fonksiyonları taşıyacak hatta bu dalı seçmiş olanlara imkan sağlayacak bir yapıya kavuşmamıştır. Atletizm de sağlanan mali imkanlarla geçici bazı tedbirler alınabilmiş, bu ise değil Türk sporuna, atletizm dalına bile performans sahibi bir kaç yıldız sporcu ötesinde bir şey kazandıramamıştır (Keten, 1993).

Türkiye’de bu sporun modern anlamda faaliyetlerine, federasyon olarak bir çözüm getirebilmek amacıyla, diğer federasyonlara da örnek olabilecek kapsamda, 1969-1973 dönemi içinde uygulamayı hedef alan “Beş Yıllık Plan” hazırlanmış ve uygulamaya geçilmiştir. Ancak bu planda atletizmin kitleye intikalini gerçek anlamda sağlamak düşüncesi hedefine ulaşamamıştır. Zira hazırlanan bu plan ve programlar için ayrılan tahsisat bu plana uygun olarak verilmemektedir (Keten, 1993).

Oysa federasyonların çalışmasına dayanan orta vadeli (3-5 yıl) plan ve programlar desteklenmeli, federasyonlara ayrılan ve 1990’lı yıllarda milyarları aşan tahsisatların benimsenen plan esasları içinde dengeli bir biçimde dağıtımını sağlanmalıdır. Şayet bugün olduğu gibi, bir bakıma tutarlı sayılamayacak esaslar içinde tahsisatların dağıtılması, Türk sporuna fayda sağlayamayacak, belki de sporda gelişmeyi engelleyici olacaktır. Ayrıca federasyona ayrılan tahsisatların azami faydayı sağlayacak biçimde ve özellikle toplumda yaygın bir atletizm faaliyetinin yapılması amacına dönük olarak kullanılmalıdır (Keten, 1993).

Atletizmde pilot bölge (grup) merkezlerinin ihdas edilmesinden sonra, gerekli antrenör ve spor uzmanlarının istihdamı ve istihdam şartları düzenlenmeli, malzemelerin temini sağlanmalı, nizami müstakil atletizm pistleri yapılmalı, idman ve yarışmaların organizasyonunu sağlayıcı okul ve kitle sporu haline getirici düzen kurulmalıdır. Bunları düzenlemeden ve bunların düzenlenmesi için gerekli mali imkan sağlamadan, sadece Türk atletizmi değil, topyekün Türk sporu her geçen gün çökmeye mahkum olacaktır (Keten, 1993).

2.2.1.2. Atletizmin Dünya Tarihindeki İlerleyişi

Atletizm özellikle 19. yy da beğeni ile karşılanan profesyonel koşullar dışında İngiliz kolejlerinde amatörler arasında gelişti. Oxford ve Cambridge Üniversiteleri amatör atletizmin ilerlemesinde önemli rol oynadılar (1928 Paris Olimpiyatlarında yarışan İngiliz atletizm takımı oyuncularının çoğu bu iki üniversite öğrencilerinde oluşmuştu). 1861’de ilk atletizm kulübü kuruldu, 1866’da ilk atletizm yarışmaları tertiplendi. Uluslararası düzeydeki ilk müsabaka 1877 yılında İngiltere ve İrlanda’ da yapmışlardır. Aynı zamanda ABD, Kanada, Fransa ve diğer ülkelerde atletizm sporu sevildi yayıldı (Duygulu, 1989).

M.Ö. 776- M.S. 393 eski olimpiyatlara çok sayıda insanın katılmasını sağlamak için eski Yunan’da; oyunlardan üç ay önce başlayıp beş gün sonra biten silah bırakılması yapıldı. Ekecheiria (Olimpiyat Barışı) kelimesinde bunu ifade etmektedir (Keten, 1989).

“Olimpiyat ilkelerini yayarak uluslararası anlayış ve barışı gerçekleştirmek” düşüncesinin, Birleşmiş Milletler’ in genel amaçları içerisinde yer alması da bunu gösterir (Keten, 1989).

İlk atletizm oyunları M.Ö. 1453 yılında Yunanistan’da yapılmıştır. Bunlar olimpiyat oyunlarının öncüleri olmuştur. Yapılan kazılarda Çin, Hindistan, Mısır, Girit ve Mezapotamya’ da atletizm ile ilgili çalışmaların yapıldığı kazılardan öğrenilmektedir (Tekil, 1984).

Spor tarihleri Eski Olimpiyatları milattan 776 yıl önce Isparta Kralı Likorgos’ un isteği üzerine Yunanistan’ın Olimpiya şehrinde Tanrıların babası Zeus şerefine Kral İfitos (İphitos) tarafından tertiplendiğini yazar. Tarih bunu böyle kabul etmiştir.

Ancak tarihin kabul ettiği bir başka gerçek daha var ki bunun üzerinde de önemle durmak gerekir (Kocaöz, 1991).

Bu gerçek olimpiyat oyunlarının ilk kez Anadolu yarımadasının batı sahillerinde yapıldığıdır. Bugün elde mevcut bir takım belgelerden eski olimpiyat oyunlarının Anadolu da doğduğu ve yüzyıllar sonucu Peleponnez' e aktarıldığı anlaşılmaktadır. Yunan topraklarında mevcut bir Olimpiya' ya karşılık Anadolu toprakları üzerinde yirmiye yakın olimpiya dağının bulunması da bu ihtimali gclendiren bir durumdur (Kocaöz, 1991).

Eski Yunanda atletizm önceleri tanrıları memnun etmek için, sıhatli vücut geliştirmek ve savaşa hazırlanmak için yapılırken, sonraları ömür boyu maaş kazanmak ve meslek elde edebilmek için yapılmıştır. Yapılan idmanlarda gösterişli adaleler geliştirme yerine, şöhret için çalışan atletler bu alanlarda çalışmaya başlamışlardır. İlk devirlerde şampiyon olanlara defne ve zeytin dalından ta giydirilmesi büyük bir şeref sayılırken, sonraları hayat garantisi olan ömür boyu maaş bağlanmasının bu sporun yapılış amacını olumsuz yönde etkilediği ileri sürülmektedir (Tarcan, 1932).

Olimpiyat oyunları İsa'dan 776 yıl. nce başlayıp Miladın 392. yılına kadar 1168 yıl devam ederek 292 defa tekrarlanmıştır. Dört yılda bir olmak üzere Olimpiyat oyunları herhangi bir savaşa rastlarsa dahi olimpiyat tarihi gelince bir ay barış ilan ederek olimpiyatların zamanında yapılması usul haline getirilmiştir. Savaşların bile olimpiyat oyunlarını engelleyememesi çok büyük mana ifade etmekte idi. (Tekil, 1984).

Oyunlar sırasında insanların birbirleriyle savaşmaları ve kavga etmeleri yasaktı. Olimpiyatlara sabıkalı insanlar giremezdi ilk antik olimpiyatta sadece bir stad boyu koşu yapılmış, daha sonraları ise diğer branşlar ilave edilmiştir (Afyon ve Tunç, 1997).

Her dört yıl arayla Haziran ayı sonuna doğru Antik Olimpiyatlar M.S. 392 yılında Bizans İmparatoru I. Theodes hristiyanlığın koyu taassubu yüzünden yasaklanmıştır. I. Theodeste olimpiyatların yapıldığı tapınakları yıktırmıştır. 532 ve 551 yıllarında büyük bir deprem ve sel felaketi sonucu bu hareketlerden arda kalanlarda yok olmuştur (Kocaöz, 1991).

Yasaklanan bu antik olimpiyatlar içinde bugünkü atletizm branşlarının bir çoğunun bulunduğu görülmektedir (Tarcan, 1932).

- Stadiesdrome: Bir stadyum boyu koşu (180m)
- Diaudrome: Stadyum boyunca gidip gelme (360m)
- Deochodrome: Uzunluk ve mukavemet yarışları (Maraton dahil)
- Hoplitodrome: Müsallah yarışları (silahlı yarışalar)
- Pentathlon: Koşu, atlama, disk, cirit ve güreş

Antik olimpiyatların kapatılmasından sonra XII. Yüzyıla kadar atletizm ile ilgili faaliyetlere rastlanmamıştır. Londra’da yapılan Pedestrianis koşuları ile atletizm faaliyetleri tarihi sahnesinde görülmüştür. Atletizmin yeniden doğuşuna “Modern Atletizm” adı verilmektedir (Tekil, 1984).

1168 yıl süren eski olimpiyat oyunlarından 1500 yıl sonra 1892’de Baron Pierre de Coubertin isimli bir Fransız bu oyunların yeniden yapılması fikrini ortaya atmıştır. Baron Pierre de Coubertin, olimpiyat oyunlarını yeniden başlatmayı düşündüğü zaman bunu Atina’nın imtiyazından çıkarmak, bütün dünyanın malı yapmak istemiş, yalnız ilk modern olimpiyat oyunlarının Atina’da yapılmasını uygun bulmuştur (Kocaöz, 1991).

Baron Pierre de Coubertin’in öncüsü ve kurucusu olduğu uluslararası olimpiyat komitesi, 23 Haziran 1894 günü ilk modern olimpiyat oyunlarının Atina’da organize edilmesini kararlaştırdı. Bu oyunlarının eskisinden farkı, bayanlarında yarışmalara katılması, bir çok yeni spor branşının programda yer alması ve her ulusun sporcularına açık bulunmasıydı (Kocaöz, 1991).

Atletizmin bu yıllardan sonra hızla dünyada geliştiği söylenebilir. 1868’de Newyork’ ta atletizm kulübü kurulmuş ve 1895’te bu kulübün organizasyonu ile Amerikalı ve İngiliz Atletler yarışmışlardır. 1896 Olimpiyatlarında atletizm müsabakaları çok önemli yer tutmuştur. 1972 Stockholm olimpiyat oyunları sonrasında 16 ülkenin katılımı ile 1973 yılında Berlin’de Amatör Atletizm Birliği kurulmuştur (Yıldırım, 1997).

Eski çağlardaki Antik Olimpiyatlar vücut kültürünün gelişmesinde en üst noktayı oluşturmuştur. Modern vücut kültürü anlayışı ile beraber; bugün olimpiyatlarda 37

atletizm dalı olimpiyat yarışma programına dahil edilmiştir (23 Erkek- 14 Bayan yarışma dalı). Böylece atletizm Olimpiyat Oyunlarında en yaygın spor dalı olmakta ve oyunların ağırlık noktasını oluşturmaya devam etmektedir (Kocaöz, 1991).

Günümüz ülkelerinin büyük bir çoğunluğunda uygulanan atletizm kuralları Uluslararası bir kuruluş olan Uluslararası Amatör Atletizm Federasyonu tarafından belirlenmiştir. Bu kuruluşa 150 devlet üyedir (Duygulu, 1989).

İnsanoğlunun idealleri ile yaşaması gereken gerçeklik arasındaki mücadeleyi simgeleyen modern olimpiyat oyunları, ilk defa 1896 yılında Atina'da başlamıştır. Bütün dünya sporcularını dört yılda bir yapılan büyük spor şöleninde bir araya getiren olimpiyat oyunlarının amacı, gençliği karşılıklı anlayış ve dostluk ruhu çerçevesinde eğiterek, daha iyi ve barışsever bir dünya kurulmasına katkıda bulunmaktır (Yapıcı, 2000).

2.2.2. Güreş

Sporcuların bütün bedensel ve zihinsel kuvvetin, belirlenmiş kural, müddet ve zemin üzerinde herhangi bir materyale gerek duymadan, karşılıklı olarak biri diğerinin sırtını yere getirerek ya da teknik olarak avantaj sağlamak için yaptıkları bir çekişmedir (Açak, 2001).

Güreş denk siklette ki iki sporcunun, minder adı verilen boyutları ve materyalleri belirlenmiş bir zemin üzerinde, Uluslararası Güreş Federasyonu'nun belirlediği kurallara göre yapılan, gerek fiziksel gerekse bilişsel faktörlerin yoğun olarak yaşandığı bir mücadele sporudur (Aydos, 2009).

Bireysel sporlardan biri olan güreş insanlığın dünyada var olduğu ilk yıllardan beri varlığını avlanmak ve olası mücadeleler için bedensel olarak hazır olmak amacıyla kullanılmıştır. Zaman geçtikçe bu mücadeleler yerini aktivitelere, toplu olarak yapılan şölenlerde gösterilere, şehirlerarası mücadelelere ve hatta devletlerarası mücadelelere bırakmıştır. Mücadele daha sonraları sadece spor aktivitelerine dönüşmüştür (Işık, 2012).

Güreş sporu gerek kuralları gerekse özellikli branş hamlelerinden dolayı, fiziksel, psikolojik, teknik ve taktik anlamda tamamen uyum gerektiren bir spor olmuştur.

Güreşte sporunca bedensel olarak kuvvetli olmanın yanı sıra karar vereme ve taktiksel beceri ciddi derece rol almaktadır(Kılınç, 2011).

Güreş sporunda iki sporcunun birbirleriyle denk mücadele etmesi için siklet kavramı oluşturulmuştur. Bu sikletlerin belirlenmesi genellikle sporcuların kiloları ve boy uzunluğu gibi kavramlarla oluşturulmuştur (Terbizan, 1996).

Güreş sporunda günümüzde galibiyet elde etmek için çeşitli durumlar vardır. Ancak tarih öncesi ve eski çağlarda güreşte galibiyet elde edilmesi için rakibin omuzların yere değmesi gerekirdi ve bu harekete tuş etmek denirdi. Aynı zamanda nam, şöhret ve meydan okuma amaçlı güreşildiği de tarihin her döneminde belgelenmiştir (Çakmakçı, 2012).

2.2.2.1. Güreşin Türkiye Tarihindeki İlerleyişi

Güreş sporunun kökeni çok eskilere dayanır, öyle ki insanlık tarihinin başlangıcı ile doğmuştur. Güreş sporunun uygulanış amacı yaşam uğraşı için sürdürülmüştür. Tabiat içinde beslenme, vahşi hayvanlara karşı koyma, onlara karşı başarılı mücadele vermek en azından bir ölüm kalım mücadelesi olmuştur. Güreş başlangıcı ilk insana kadar dayanan, insanların en eski uğraşlarından biridir. Hatta insan hayatında konuşmadan önce öğrenilmiş denilebilir (Eryiğit, 1997).

Tarihte güreş sporunun olmadığı bir organizasyon görmek hemen hemen yok gibidir. Bu sebeple geçmişe dönüp baktığımızda tüm göçebe halklarda olduğu gibi Türk tarihinde de bu spora rastlamak mümkündür. Türkler, büyük göçten çok önce inançlarının verdiği hür ve serbest terbiyenin etkisi altında kalmış tabiata ve kuvvete tutkun kişilik özellikleriyle pehlivanlığı asırlar boyunca baş tacı yapmış kişilerdir (Gökdemir, 2000).

Güreşte; cesaret, güç, mertlik, dürüstlük, çeviklik ve beceri gibi özelliklerin bulunması ve Türk karakterine çok uygun bir spor dalı olması nedeniyle; atalarımızdan günümüze kadar tüm Türk toplumlarında sevilmiş ve önemsenmiştir (Kürkçü ve Özdağ, 2005).

Orta Asya'daki Türklerde güreş, binicilik ve okçuluk spor dallarıyla beraber müdafaa tekniği şeklinde ilerleme kaydetmiştir. Kendi içlerinde problem yaşamak istemediklerinden oluşan uyuşmazlıkları da belirledikleri pehlivanların güreşmeleri

neticesinde üstün olan tarafların istediği biçimde çözümlenmeye gitmişlerdir. İran'daki Müslüman padişahların hizmetini gören Türk askerleri köreş/küreş/körüş diye isimlendirdikleri serbest güreşi bu topraklara getirmişlerdir. Türklerin İslamiyet üzerine söz hakkına sahip olmalarıyla beraber yayılmaya başlamıştır.

Osmanlılar, Anadolu'da egemen oldukları zaman Doğu Roma İmparatorluğu'nun güreş tarzı ile tanışmış, ancak kendi aralarında benimsememişlerdir. I. Beyazid, II. Mehmed, I. Selim, IV. Murad, II. Mahmud ve Abdülaziz gibi padişahların güreş sporuna özel ilgi göstermeleri, bu spor dalının hem yayılmasını hem de gelişmesini sağlamıştır. Pehlivan bölükleri, ordu teşkilatınca geliştirilmiş; beyler, paşalar çiftliklerinde pehlivan beslemişlerdir. Güreşin günümüzdeki anlamıyla spor kulübü karşılığına gelen tekkeler, şeyhler başkanlığında mürit olarak adlandırılan sporcularca gerçekleştirildiği Osmanlı Türkleri'nin de güreş tekkelerinin en büyüğü ve merkez konumunda olanı İstanbul'da Zeyrek'te kurulmuştur. Bu tekkelerde disiplinli çalışmalar sonucunda güreşi uğraşı haline getirenler, ileri düzeyde teknik donanım ve beceriler kazanmışlardır. "Bu tekkelerde sporcuların ve başkanlarının aylık ve yemek vakfiyelerinden başka, birer ikişer imareti vardı ki, bu imaretlerde isteyen halk, gelen seyirciler, geçen seyyahlar(turistler) parasız istedikleri gibi yer ve içebilirlerdi. Bütün bu vakfiyeler zamanın Beylerbeyleri, paşaları, vezirleri, ayanı ve Hakanları tarafından yüz binlerce altın hibe edilerek ortaya çıkarılmıştı".

Cumhuriyetin ilanından sonra 1923'te Ahmet Fetgeri'nin başkanlığında, Türkiye Güreş Federasyonu kurulmuş ve Macaristan dan Raul Peter, Finlandiya'dan Onni Pellinen Grekoromen antrenörü olarak ülkemize getirilmiş ve gençlerimiz çalıştırılmaya başlanmıştır. Güreşçilerimiz modern güreşteki ilk dış müsabakaya 1924 Paris Olimpiyatlarına katılarak yapmıştır.

Türk güreşinin yönetimde en üst basamağı oluşturan Türkiye Güreş Federasyonu, 1922 yılında TİCİ (Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı) bünyesinde kurulmuş,1923 yılında FILA(Fedaraition Internationale de Lutte Ameteur) ya üye olmuştur .

Avrupa şampiyonasına ise ilk olarak 1927 yılında Budapeşte müsabakalarına iştirak edilmiştir. Günümüzde modern olimpik sporların popüler bir dalı olan güreş FILA nezdindeki varlığını sürdürmektedir.

2.2.2.2. Güreşin Dünya Tarihindeki İlerleyişi

İnsanoğlunun varlığının başladığını düşündüğümüz yıllardan bu zamana kadar gelmiş bir spordur güreş. İlk insanlar, zor doğa şartlarıyla baş etme çabası içerisindeyken, günümüzdeki güreş teknikleriyle benzerlik gösteren teknikler uygulamak zorunda kalmıştır. İlk insanlar hayatta kalabilme tasasını yatıştırabilmek için birçok türde canlı ile baş etmek zorunda kalınca, kendi bedensel ağırlıkları ile kas kuvvetinden yararlanma yani güreşin var olma sonucuna varılmıştır.

Süreç içerisinde insanoğlunun yerleşik hayatı benimsemeleri ve besinlerini toplamaya başlayınca serbest zamanın ortaya çıkmasıyla ilkel ve doğal tutuşlar, vuruşlar, savunma ve dolaşma gibi temel ve kolay teknikler geliştirerek izleyiciler önünde uygulanan bir eğlence şekline dönmüştür. Birçok ülkede yapılan güreşin tarihi, günümüzden yüzyıllar evveline dayanmaktadır.

- **Mısır:**

Mısır devletine ait günümüz tarihine ulaşan yazılı doküman bulmak neredeyse yok denecek kadardır. Yalnız mabetlerinde ve kabirlerinde eşi benzeri olmayan kabartma, fresk, materyaller ve başka kalıtsal izler, hiyeroglif yazınlar mısırlıların beden şekilleri açısından büyük referanslar ortaya koymaktadır.

M.Ö 3000' lerde Nil nehrinin orta kısmında bulunan Ben-i Hasan kalıntısındaki gömütlerin üstündeki fresklerde Mısır askerlerinin güreş yaptıkları ve askeri beceri gelişiminde cirit atma ve kas kuvvetini arttıracak ağırlıklar kullanıp güreş yaptıkları bilinmektedir.

Bedenlerini boyalarla boyamış güreş yapan iki kişinin seyredilebilinen suretleri, günümüz serbest güreşin bir yöntem kitabı gibi önemli bir yere sahiptir.

Bu suretlerde Mısır güreşinin tün detaylarını; güreş yapan kişilerin giyinme biçimleri, güreş yapılacak alana nasıl geldiklerini, birinin diğerini nasıl yakalamaya çalıştığını, el ense yapma fırsatı arayışlarını, dengeyi bozacak çeşitli oyunlar, ayak çelip yere düşürme, bacakları yakalama tekniklerini,

saltonları, kafa kol kapmaları, kravat, köprü gibi teknikleri görmek mümkündür.

Mısır askerleri, suretlerde görüldüğü üzere ayakta ve yerde olarak farklı pozisyonlar kullanmışlardır. 400 pozisyon çeşidinden yalnızca 45 pozisyonu yerde kullanmışlar ve yerde yapılan güreş, ayakta yapılan güreşin devamını getirmek adına en az kullanılan biçimdi.

Bunun yanı sıra III. Ramses mabedinde bulunan güreş suretleri, milletlerarası güreş yarışmalarını anlatmakta ve kazanan taraf her zaman Mısırlıların olduğu yansıtılmaktadır. Ptahotep ve Tefu gömütlerindeki duvar suretlerinde de ideal tutuş yöntemleri ve alıştırmaya yapan çocuklar bulunmaktadır. Öte yandan gene Mısır'da 60 farklı türde mantıklı, yöntemli, basamaklı ve kolay tekniklerden başlayıp zor tekniklere doğru ilerleyen tutmalar görülmektedir.

- **Sümer:**

M.Ö. 2600 yıllarında Sümerlilere ait tapınak araştırma kazısında ortaya çıkan bronz yapıtlarda iki güre yapan kişinin karşı karşıya geçip birbirlerinin kemeri andıran kuşaklarından kavrama çabalarını ve birbirlerini yenmek için uğraştıkları görülmüştür.

Bununla beraber Sümer devrine ilişkin, Berlin' de bir müzede gösterilen Nippur' da ki kazılarda ortaya çıkmış Sümerlilere ait tabletlerde “ Güçlü erkekler karşı karşıya gelerek kuvvetlerini açığa çıkaran bir savaşa girdi.” Yazmaktadır. Bu yüzden güreşin var olduğunu düşünülmesini sağlayan başlangıç noktasının bu cümle olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Sümerlilere ait olan Sümerlilerin nasıl savaştıklarını anlatan Gılgamış destanında da Sümer halkının ve askerlerinin güreş sporunu yaptıklarını ortaya koyan en büyük kanıtlardandır.

Yapılan bilimsel araştırma kazılarında ortaya çıkan sonuç şunu gösteriyor ki; Mısırlıların uyguladığı güreş teknikleri, Sümerlilerin uyguladığı güreş tekniklerinden epeyce etkilenmiştir. Fakat Mısır halkı ve askerleri Sümer güreş tekniklerinin hemen hemen hepsini kullanmamıştır. Bunu da Kahire Müzesindeki Mısır güreş suretlerinde görülen tutuş şeklinin Sümerlilerin uyguladığı tutuş şekline farklı olduğunu görebiliriz.

- **Asur ve Babil:**

Mücadeleci bir millet olan Asurlarda da güreş sporunun var olduğunu destekleyecek deliller de vardır. Bu delillerde Asur ve Babil, bedensel kuvvet genellikle avcılık ve savaşmaya benzer şekilde kendilerine yarar sağlayacak maksat etrafında toplanan soylu kişilerin ve savaşmak için eğitilen askerlerin bu amaçla eğitim görmesine sebep sınırları olan bir kültür olarak yerleştiğini görebiliriz.

- **Yunanistan:**

Özellikle güreş konusunda eski Yunan'ın bulunduğu topraklarda yapılan kazı araştırmalarında ve eski Yunan'a ait Edebi eserlerde tatmin edici belgeler bulunmaktadır. Yunanistan'ın en eski tarihlerinde Güreş yarışmalarının yapıldığını ispatlamaktadır.

Olimpiyat yarışlarının çıkış noktası olarak bilinen eski Yunanistan da olimpiyat spor branşları arasında güreşinde olması bu gerçeğin kanıtı sayılmaktadır. M.Ö. 644. Yıllarında olimpiyatlarda boks ile güreşi kombineleşmiş ve yumruk dövüşü (Pankreas) diye adlandırılan güreşe devam edilmiştir.

Eski Yunanistan güreşinde ayakta güreş ve yer güreşi olmak üzere iki guruba ayrılmaktadır. Ayakta güreşte ki maksat rakiplerini yere atmak, yer güreşinde ise rakibini pes ettirene kadar devam etmektir.

Yer güreşi salon gibi kapalı yerlerde; yerdeki toprak çamur şekline gelene kadar su dökülüyordu çünkü çamur karşıda ki rakibini yakalamayı zorlaştırsın diye.

Ayakta güreş ise; kumla doldurulmuş bir alanda yapılmaktaydı. Bu güreş stilinde taraflardan birinin diğerini açık bir şekilde yere fırlatmasıyla geçerli puan alınabiliyordu. Bunu üç kere tekrar eden yenmiş sayılmaktaydı.

- **Roma:**

Roma dönemi sporu gücün en sert haliyle uyum sağlamış bir ulus şeklinde ismini tarihe yazdırmıştır. Aşırı güç sergilenen eğlenceler daima onların ilgisini çektiği için Roma da Yunan spor dallarından en fazla sevilen

gösteriler; boks (yumruk dövüşü), güreş ve pankration olarak başta gelmektedir. Roma halkı tarafından bu branşlar, denk seviyedeki bireyler kuvvetlerini denemek adına birbirleriyle yapmış oldukları ufak bir etkinliktir. Romalılar, Yunanlılardan esinlendikleri bu etkinlikleri tıpkı Yunanlılarda yapılan alt tabaka insanların dövüştürüldüğü gladyatör dövüşleri gibi bir spor etkinliği şekline bürünmüştür.

- **Hindistan:**

Hindistan'da İndus ve Garj nehri bölgesinde yaşamış olan bir uygarlığa ait bilgileri de içerisinde barındıran Hinduizm'in kutsal kitabı olarak kabul edilen Veda'nın birinci kısmında ve dünyada ortaya çıkarılmış olan en eski mukaddes yazını olan Rigveda güreşi en iyi şekilde bedensel kuvvet ve kişilik düzeyini arttırmak adına tavsiye edilen bir aktivite olarak geçmektedir.

- **Japonya:**

Tibet parası üzerinde resmin tasvirinde M.Ö. 23'de Japonya'da koskimo ve kaderi isminde ki Tanrıların önünde güreş müsabakalarının yapıldığı anlaşılmıştır. Müsabakada üstün gelen "Sukune" isimdeki genç birinci olmuş Japon hükümdarı bu genci Milli kahraman olarak ilan etmiştir. Bunun üzerine "Sukune" namına beş yılda bir yapılan "Beş Mahsul Müsabakası" düzenlenmeye başlamıştır. Bu müsabakalar M.S. 8. yy kadar sürmüştür.

- **Çin:**

Güreş Çin tarihinin en eski spor çeşitlerinden biridir. Türk güreşi ve Moğol güreşi kuralları ile benzeşim göstermektedir. Sırtın yere getirilen güreşte yenilmiş sayılıyordu. Güreş yasal olarak zorunlu hale geldikten sonra daha eğlenceli hale getirebilmek için maskeli güreşler düzenlenmiştir. M.S. 10. yy dan itibaren her yıl 1. ve 7. ayın 15. günü bütün Çin kentlerinde güreş müsabakası günü olarak ilan edilmiştir.

- **Moğolistan:**

Konargöçer gruplardan oluşan Moğollar ata binme, güreş ve ok atma becerilerine sahiptirler. Ata binme Moğollar için bir yerden bir yere taşınmak için mecburiyettir. Güreş bedensel güç savaşmak için, ok atmak ise avlanma

yada savaş sırasında savunma yapmak için geliştirilmiştir. Bu geliştirilen beceriler sayesinde Moğollar hayatta kalmayı başarabilmişlerdir.

2.3. Takım Sporları

Takım sporları iki ya da daha fazla sporcu ile oluşturulan, müsabaka ortamında takımların yarıştığı sporlardır. Bu sporlarda teknik, taktik ve strateji çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu sporlarda başarı durumu takım ile paylaştırıldığından dolayı sporcuların psikolojik yönden etkilenmeleri daha alt düzeydedir. Bu sporlar takımdaki bireylerin birbirini tanıma, yeteneklerini bilme, onlarla yardımlaşma ve etkileşim içerisinde birlikte mücadeleye dayanması yönünden oldukça önemlidir (Hancı, 2017).

Takım sporlarında sorumluluk her bir kişi ile paylaştırıldığı için bireylerin kendi başlarına psikolojik açıdan sıkıntı yaşamaları daha az olmaktadır. Bu sporlarda takım çalışmasına yatkınlık, işbirliği yapma ve sürdürme, başarıyı ya da başarısızlık durumun birlikte üstlenme gibi özellikler ön plandadır (Kat, 2009).

Takım sporları bir takım halinde gerçekleştirilen karşılıklı etkileşim içerisinde mücadelelerin yer aldığı sporlardır. Futbol, basketbol, hentbol ve voleybol gibi sporlar takım sporlarıdır. Bu sporlarda başka bir ekibe karşı ekip halinde bir mücadele söz konusudur.

2.3.1. Futbol

Futbol günümüzde amatör veya profesyonel olarak gerçekleştirilen bir grup oyunudur. Top ile ilişkili olan spor dalları arasında Futbol en başta yer almaktadır.

On birer kişiden oluşan iki takım arasında oynanan ve oyuncuların küre biçiminde şişirilmiş özel bir topu el ve kollarını kullanmadan rakip kaleye sokmasına dayanan spor dalıdır. (www.uefa.com)

Futbol, toplumdan tamamen yalıtılmış veya kurtarılmış bir bölge değil aksine büyük ekonomik çıkarların döndüğü, ideolojik çarpışmaların yaşandığı, ulusal ve uluslar arası politikalarla şekillenen ve çağımızı yansıtan alanlardan biridir (Wahl, 2005).

Belirli kuralları olan ve bu kuralların hem seyirci hem de oynayan tarafından bilindiği, sınırlı zamanda iki taraftan birinin diğeri üzerinde üstünlük mücadelesi yaptığı kitlelere hem sevinci, hem hüznü yaşatabildiği (Özdağ, 2011), kitlelerin dili

olduğu, onlara aidiyet duygusu aşılayabildiği, bir şekilde dünya üzerinde milyonlarca kişi tarafından izlenebildiği, takip edildiği için sosyolojik bir incelemeye değer bir spordur (Talimciler, 2014).

2.3.1.1. Futbolun Türkiye Tarihindeki İlerleyişi

Tarihi araştırmaları ve belgeleri incelediğimizde futbolu dünyaya yayan ve taşıyanların İngilizlerin olduğunu görmekteyiz.

İngilizlerin farklı sebeplerle Dünya'ya yayıldığı zamanlarda, Anadolu'da ve Osmanlı kontrolündeki ölkelerde İngilizler tütün ve pamuk ticareti gerçekleştirmek üzere özellikle limanı olan şehirlere yerleşmişlerdir. Liman şehirlere yerleşen bu aileler, askerler, gemiciler ve ticaret erbapları geldikleri şehirlere sigara ve içki çeşitlerinin yanında futbolu da yanlarında getirmişlerdir.

Tarihteki kaynaklara göre Türkiye'de futbol yarışmaları ilk olarak 1875'te Selanik'te yapılmıştır. Ülkemizin bu tarihlerdeki koşullarının uygun olmayışı sebebiyle halkımıza egzersiz yapma konusunda müsamaha gösterilmezken, ölkede yaşayan gayri Müslimlere bu müsamaha gösterilmiştir. Ülkemizde modern futbolun temelleri 1890 yıllarında atılmıştır.

Futbol oynamak isteyen Türkler yabancı isimleri kullanarak futbol oynamışlardır. Bunların ilki de bir deniz subayı olan Fuat Hüsnü Kayacan'dır. Kayacan "Bobi" takma ismiyle İngiliz takımlarında futbol oynayan ilk Türk futbolcusudur. İleriki zamanlarda Fuat Hüsnü Kayacan ve Reşat Danyal herkesten gizledikleri ve büyük bir mücadele verdikleri çalışmaların sonunda ilk Türk Futbol takımı Black Stacking adıyla ortaya çıkmışlardır. Ancak Black Stacking Football Club istibdat döneminde gelişimini tamamlayamadan kapatılmıştır.

Türkiye'de ilk futbol ligi 1903 yılında Fenerbahçe stadının bulunduğu papazın çayırında İmojen, Moda, Kadıköy ve Elpis kulüplerinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Bütünüyle Türk futbolcularından oluşturulmuş ilk futbol ekibi 1905'te Galatasaray'da oynanmıştır. Futbolun önemli ölçüde gelişmesi Cumhuriyet tarihinde olmuştur. Ülke olarak uluslararası futbol federasyonuna ilk girişimiz 1923 yılında Cenevre'de olmuştur.

2.3.1.2. Futbolun Dünya Tarihindeki İlerleyişi

Futbolun başlangıç noktası ve nerede başladığına dair kesin kaynaklara varılmamakla birlikte, tıpkı olimpiyatların başlangıcı ve ortaya çıktığı yer konusunda değişik söylentilerin ve kaynakların olması gibi, top ile oynanan oyunlardan biri olan Futbol ile ilgili de birçok milletle bağdaştırılan temellerinin olduğu kaynaklara ulaşılmaktadır. (Yıldırım, 2008).

Futbol tarihi belgelerde Yunanlıların “epyokras”, Romalıların “horpentum” Türklerin ise “tepük” olarak isimlendirerek oynadıkları bilinmektedir. (Taşkın, 2005).

Ortaçağ döneminde, Fransızların oynadığı “La soule” güncel futbol oyunu ile benzer olduğu, Roma askerlerinin Galya denilen bölgeye götürmesi ile yayıldığı belirtilmiştir. Bu oyunda her türlü şiddetin makul sayıldığı oynanılan yere uzak mesafede olan direkler kadar geçerli sayıldığı belirtilmektedir. Futbolun İngiltere’de başladığı yönündeki söylemlerde tamamen tartışma konusudur. Bu konuda Fransızlar Normen denilen askerlerin İngiltere’ye gitmesiyle İngiltere’de başladığı, İtalyanların ise futbol tarihinin İtalya da başladığını söylemektedirler. (Duran ve Donuk, 2006).

Futbol ile ilgili ortaya çıkmış bütün belgelerde ise futbol 12. yy İngiltere de oynanmaya başladığı ortaya çıkmaktadır. Futbolun yayılmasıyla birlikte ortaya çıkan çekişmeler sebebiyle Kral tarafından yasaklanmıştır. Yasaklamalara rağmen halkın futbola olan ilgisi azalmamıştır. Kral 2. Edward’dan sonra Kral olan 2. Charles sayesinde futbol 17. yy tekrar gündeme gelmiş sevilen oyunlar arasında zirve yapmıştır. İngiltere de oynanan futbolun şekli 17. yy bugün ki futbolun şekillenmesine sebep olmuştur. Başlangıç noktasının bilinmemesine rağmen İngiltere de şeklinin alıp dünyanın her yerinde yaygınlaştığı ve bütün dünyada herkes tarafından sevilen oynanan takip edilen bu oyunun başlangıcı İngiltere olarak tarihte yer almıştır (Stemmler Theo’ dan Çeviren Aça, 2000).

Futbol 19. yy kadar halk arasında şiddet içeren bir oyun olarak oynanmaktaydı. Ve bu oyunlar sonucu ölümler ve yaralanmalar oluşmaktaydı. Ortaçağda yasaklanmasındaki en büyük etken futbolun şiddet içererek oynanması, halkında ilgi gören bu oyunu kullanarak yaşamı olumsuz etkileyen kavgaların olması ve halk tarafından Krala karşı isyan çıkarma ihtimaliydi. Bu yüzden Kral da futbolu yasak ederek halkın askeri eğitimlerle ilgilenmesi, çıkabilecek savaşlara hazırlıklı

olmalarını sağlamaya çalışmıştır. Fakat halk yasakları çiğneyerek futbola olan ilgilerini korumuşlar ve bu şekilde devam ederek futbol ile ilgili bütün yasaklar kaldırılması sağlanmıştır (Kutlu ve Akşar, 2006).

Kral 2. Charles döneminde oynanması serbest hale gelen futbola üst tabaka insanların gittiği kolejlerde desteklemiştir. Hatta destek veren bu kolejler kendi belirledikleri kurallar çerçevesinde oynamaya devam etmişlerdir. Daha sonra ortaya konulan Combridge kuralları ile tek bir uygulama şekliyle futbolun yaygınlaşması hız kazanmıştır. Futbol günümüz uygulama biçimini 12 İngiliz kulübün Londra'daki lokalde halen uygulanmakta olan futbol kurallarının üzerinde uzlaşarak imza atmışlardır. Bunun üzerine 1871 yılında ilk Kral Kupası oynanmıştır. 1879 yılında ise futbol bütün dünyaya yayılmış ve ilk profesyonellik uygulaması başlamıştır. Dorwen'e gelen İskoç futbol oyuncuları ilk profesyonel oyuncular olmuşlardır. Bu sayede 1888 yılında İngiliz profesyonel ligi kurulmuş ve belirlenen kurallar uluslar arası olarak yayılmıştır (Tunçkol, 2007).

Bütün dünyada futbol federasyonlarının çatısı altında birleştiren FIFA 1904 yılında eskiden sadece Britanya Adalarında oynanan milletler arası futbol müsabakalarını bütün dünyaya yaymak amacıyla Paris'te hayata geçirilmiştir. (Yıldırım, 2008).

2.3.2. Basketbol

Basketbol Genç Hıristiyan Erkekler Derneği YMCA beden öğretmeni James Naismith' in ABD Massachusetts'te Springfield' de beyzbol takımına idman verirken şeftali sepetleri kullanmasından ötürü 1891'de doğdu(www.e-kutuphane.com.tr).

Basketbol beşer kişilik iki takımla oynanan bir takım oyunudur. Her iki takım oyuncularının amacı; topu rakip takımın savunduğu çembere sayı yapmak ve rakip takım oyuncularının topa sahip olmasına ya da aynı hedefe ulaşmasına engel olmaktır.

Basketbol rakip temasına açık bir spor olduğundan, mümkün olduğunca kurallarla sınırlandırılmış ve mücadele sırasında aşırı sertliğe engel olmaya çalışılmıştır (Burgul ve Çulha, 1991).

Basketbol'un bu kadar benimsenmesi ve bütün milletlerin değerlerine uygun oluşu bünyesindeki fiziki, eğitsel, psikolojik ve sosyal değerlerine bağlıdır.

Basketbol; dayanıklılık, kuvvet, sürat, beceri ve hareketlilik gibi fizik gücü özelliklerini, çocukluk ve gençlik çağlarından başlayarak planlı ve programlı çalışmalarla istenen bir biçimde geliştirir ve yetişkinlik çağında bu değerleri daha üst düzeye ulaştırır. Teknik ve taktik elementlerin oyun içerisinde ani ve değişen pozisyonlarda uygulama zorunluluğu, koordinasyon, reaksiyon gibi özelliklerin gelişmesinde büyük bir etkidir. Aynı zamanda organizmanın genel olarak kuvvetlendirilmesi ve fiziksel bozukluklarının giderilmesi için de basketbol etkili bir araçtır (Sevim, 1991).

2.3.2.1. Basketbolun Türkiye Tarihindeki İlerleyişi

Türkiye’de basketbol sporu ise ilk defa 1904’te İstanbul Robert Koleji’nin spor salonunda oynanmıştır. Temelleri Amerikalı bir beden eğitimi öğretmeni tarafından Robert Koleji’nde atılırken, yayılması daha sonraki senelerde yine bir beden eğitimi öğretmeni Ahmet Robenson tarafından Galatasaray Lisesi’nde öğrencilerine oynatarak sağlanmıştır (Sungur, 2002). Ahmet Robenson 1911 yılında Galatasaray Lisesi öğrencilerini örgütleyerek ilk basketbol maçı yapma girişiminde bulunmuş fakat meydana gelen sakatlıklar sebebiyle bu girişim askıda kalmıştır (www.tbf.org.tr).

Basketbol sporuna ilk ciddi girişim 1919 yılında Fenerbahçe Spor Kulübü’nün yapmış olduğu çalışmalardır. Daha sonrasında 1920 yılında Genç Hıristiyanlar Birliği teşkilatının temsilcilik açmasıyla birlikte basketbol sporu daha çok insana ulaşmaya başlamıştır. 4 Nisan 1921 tarihinde ilk ciddi basketbol karşılaşması Amerikalılar ve Türkler arasında, Cağaloğlu Öğretmen Okulu bahçesinde gerçekleştirilmiştir. Amerikalılar 18-14 yenmiştir. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’ nin 1923 yılında kurulmasıyla birlikte resmi spor müsabakaları başlamıştır. Fakat basketbol sporunun henüz çok tanınmamış olması sebebiyle ilk senelerde resmi müsabakalar organize edilememiştir. 1927 yılında İstanbul Basketbol şampiyonasının ilan edilmesiyle ve 1933 yılında Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş, Hilal ve İstanbulspor takımlarının katılmasıyla basketbol ülke genelinde yayılmaya başlamıştır (www.tbf.org.tr).

2.3.2.2. Basketbolun Dünya Tarihindeki İlerleyişi

Basketbol ilk olarak 1891 yılında, Amerika'nın Massachusetts eyaletinde James Naismith isimli beden eğitimi öğretmeni tarafından Springfield Genç Erkekler Hristiyan Birliği Eğitim Okulunda oynatılmıştır.

Dr. Naismith' in duvarlara asılı sepetlerde oynandığını için "sepet topu" manasına gelen 'Basketbol' adını verdiği bu oyunda amaç, kış aylarında atletlerin ve beyzbol oyuncularının antrenman yapmalarını sağlamaktır. Basketbol ilk zamanlar 7'şer kişilik iki takım arasında, 20 dakikalık üç devre halinde, topun tahtadan yapılmış sepetlerden geçirilmesi şeklinde oynanıyordu (Atabeyoğlu, 1987).

Basketbolun ünü çok kısa bir zamanda artarak bütün okullara, üniversitelere ve hatta semtlerde bulunan cimnastik salonlarına kadar yayılmıştır. Özellikle gençlerde basketbola karşı uyanan istek ve heyecan spor kulüplerini basketbol şubeleri açıp takım kurmaya zorlamış ve böylece basketbol Amerika'nın en popüler sporu haline gelmiştir (Yılmaz, den aktaran Bozdemir, 2017).

Avrupa'da basketbol ilk olarak 1893 yılında Paris'in Treviso sokağındaki eski bir cimnastik salonunda oynanmıştır. Avrupa'da basketbolun yayılmasında, 1. Dünya Savaşı sebebiyle Amerikalı askerlerin büyük etkisi olmuştur. Hızla tanınan ve sevilen basketbol, Avrupa ülkelerinde de en sevilen spor branşları arasında yerini almıştır (Sevim, 1986).

Amerika, 1897 yılında erkekler kategorisinde, ardından 1900 yılında ilk milli basketbol şampiyonasını düzenleyerek basketbolu ülke çapında sevilen bir spor haline getirmiştir. 1904 yılında ise Amerikalılar; milli spor olarak benimsedikleri basketbolu, St. Louis olimpiyat oyunlarında basketbol maçları düzenleyerek, olimpiyat oyunlarına katılan bütün ülkelere tanıtmışlardır (Urartu, 1990).

Uluslararası Amatör Basketbol Federasyonu (FIBA), uluslararası karşılaşmalar yönetmek amacı ile, 20 Haziran 1932'de İsviçre, Yunanistan, İtalya, Portekiz, Arjantin, Romanya ve Çekoslovakya basketbol federasyonlarının işbirliği ile İsviçre'nin Cenevre şehrinde oluşturulmuştur. FİBA her dört yılda bir olimpiyat oyunlarının düzenlendiği şehirde toplanarak, basketbolu daha çekici hale getirmek için gerekli kural değişikliklerini yapmaktadır. İlki 1935 yılında düzenlenen Avrupa basketbol şampiyonası, o zamandan bu yana iki yılda bir düzenlenmektedir.

Basketbol ilk olarak 1936 yılında Almanya'nın Berlin şehrinde düzenlenen Olimpiyat oyunlarına amatör bir spor dalı olarak eklenmiştir. 1951 yılında tertip edilmeye başlayan erkekler dünya basketbol şampiyonasını 1953'te başlayan kadınlar dünya basketbol şampiyonası takip etmiştir. Olimpiyat Oyunlarına ise basketbol dalında kadınlar ilk kez 1976 yılında katılmışlardır. Avrupa ligi ise 1995–96 sezonunda başlamıştır (Sevim, 1997).

2.3.3. Voleybol

1895'te William Morgan voleybolu "minotte" ismiyle bir eğlence aracı olarak bulmuştur ve daha sonra Erkek Hristiyan Birliği öğrencilerinin spor yapması için bu eğlence aracını geliştirmiştir. Bugüne değin gelebilen voleybol; güç, esneklik, beceri öğelerinin oluşturduğu temel yetenek ve akıl ile oynanan bir spordur. Voleybolda hedef, topu kendi sahasına düşürmeden karşı takımın sahasına düşmesini sağlamak ve karşı grubun yanlış yapmasıyla puan almaktır (Vurat, 2000).

Voleybol oyun sahası, oyun alanı ve serbest bölgeden oluşur. Bu saha dikdörtgen ve simetrik olmalıdır. 18x9 m ölçülerinde bir dikdörtgendir ve her yönde en az 3 m genişliğinde olan bir serbest bölge ile çevrilmiştir. Voleybol sporunda bir takım en fazla 12 oyuncu, bir antrenör, bir yardımcı antrenör, bir masör ve bir tıp doktorundan oluşur. Oyun sahası; oyun alanı ve serbest bölgeden oluşur. Sahanın yüzeyi düz, yatay ve her yeri aynı özellikte olmalı, oyuncular için sakatlanmaya yol açacak herhangi bir tehlike bulunmamalıdır. Pürüzlü ve kaygan yüzeylerde oynanması yasaktır.

2.3.3.1. Voleybolun Türkiye Tarihindeki İlerleyişi

Türkiye'nin voleybol ile tanışması Amerikalı askerlerin 1919 yılında Türkiye'ye gelmesiyle olmuştur. Birçok spor dalının tarihinde adı geçen Selim Sırrı Tarcan bu spor branşıyla da yakından ilgilenmiştir. Beden eğitimci olan Tarcan ders verdiği öğrencilerine de bu sporu sevdirmiştir. Selim Sırrı Tarcan'ın mezun olan bütün öğrencileri de eğitimlik yapmaya başladıkları okullarda öğrencilerine öğrettiler.

Türkiye'de ilk voleybol müsabakaları İstanbul'da bulunan liseler arasında gerçekleşmiştir. Müsabakalara katılan öğrenciler okullarından mezun olduktan sonra voleybolun yönü üniversiteler ve kulüplere doğru yönelmiştir. Voleybolun en fazla oynandığı ve önemsendiği yer ise İstanbul Teknik Üniversitesi olmuştur. Daha

sonraları iyice büyüyen ve gelişen voleybol şehirler arası bir ün kazanarak Ankara'da Siyasal Bilgiler fakültesinin önderliğinde oynanmaya devam etmiştir.

2.3.3.2. Voleybolun Dünya Tarihindeki İlerleyişi

Voleybolu ilk uygulayan kişi William Morgan'dır. Morgan beden eğitimi derslerinde öğrencilerinin eğlenmesini sağlamak amacıyla minotte adını verdiği oyunu icad etmiştir. Daha sonraları minotte ismi volleyball olarak değişmiştir.

Uluslararası faaliyetlerde, 1913 yılında Manila Asya oyunlarında yer almıştır. Voleybola yönelik oyun kurallarının herkes tarafından bilinmesi amacıyla 1916 yılında bir kitap yazılmıştır. II. Dünya muharebesinin olması sebebiyle voleybolu severek oynayan Amerikan askerleri gittikleri yerlere voleybolu da taşımışlardır. Günümüzde oynanan oyuncu sistemini ilk olarak Japonya halkı oynamıştır. Oyunun yaygınlaşması neticesinde 1947 yılında Fransa'da uluslararası voleybol federasyonu kurulmuştur.

Ciddi anlamda yapılan ilk şampiyona 1948 yılında Roma'da erkekler tarafından oynanmıştır. Daha sonra voleybolun biraz daha gelişmesiyle Çekoslovakya'da ilk dünya şampiyonası yine erkekler tarafından oynanmıştır.

Voleybol dünyasına kadınların adım atması 1952 yılında voleybol kadınlar dünya şampiyonası ile olmuştur. Voleybolun olimpiyatlarda oynanan branşlar arasına katılması ise Sofya'da yapılan toplantı ile olmuştur. Voleybolun ilk olimpiik uygulaması 1964 yılında Tokyo'da yapılan olimpiyatlarda olmuştur.

2.3.4. Hentbol

Hentbol Avrupa kökenli bir oyun olmakla birlikte Amerika, Afrika ve Asya kıtalarında süratle yayılan, milyonlarca gencin severek yaptığı bir oyun olmuştur (Eler, 1996).

Hentbol oyunu kolektif düşünme ve hareket etme becerisini, doğru ve kesin karar verme yeteneğini, ince karar verme, cesaret ve yüksek irade gerektiren bir spor dalıdır (Başlamışlı ve İri, 2004). Özellikle günümüzde hentbol oyunu en az pas ile en hızlı şekilde oynanan bir oyun haline gelmiştir (Çelikkilek, 2003: 117).

Bunun yanında hentbol oyunu küresel olarak en fazla oyuncusu ve taraftarı olan spor dallarından birisi haline gelmiştir. Özellikle Avrupa ülkelerinde hentbol oyunu beden eğitimi ve fiziksel aktivite etkinliklerinin ayrılmaz bir parçasıdır (Çetin, 2012).

2.3.4.1. Hentbolun Türkiye Tarihindeki İlerleyişi

Ülkemizde hentbol ilk olarak açık alan hentbolu olarak 1927 ve 1938 yıllarında oynanmaya başlamıştır. Hentbolun önderliğini askeri okullarda eğitimlerini Almanya’da almış Hüsamettin Güreli, Nafi Teğmen ve Zeki Gökışık üstlenmiştir. Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi bölümü bir takım kurallar belirleyerek, futbol oynanan alanlarda “ eltopu “ ismiyle hentbolun gelişmesine yardım etmişlerdir. Türkiye İdman Cemiyeti 1934 yılında belirlemiş ve bildirmiştir (www.hentbol.net).

Türkiye ilk olarak formal açık alan hentbol müsabakası 1938 senesinde oynanmış fakat Türkiye’de hentbolun gelişmesi 1942 yılında “ Spor Oyunları Federasyonu “ çatısı altına girince gerçekleşmiştir. Bunun üzerine 1941 senesinde Hasan Önengi, 1947 senesinde ise Mehmet Arıkan ve İlyas Sınal hentbolla alakalı kitaplar yazmışlardır.

Hentbol spor olmanın yanında eğlence aracı olarak da uygulanmıştır. Ülkemize gelen yabancı misafirler için yapılan eğlencelerde hentbol sporcu şovu halinde uygulanmıştır.

1945 ve sonraki yıllarda ilk defa kadınlar salon hentbolu, 15’er dakikalık süreler ile iki set halinde gerçekleştirilmiştir. Daha sonra 1960 ve 1962 senesinde ilk hentbol hakemi yetiştirme eğitimleri verilmiş ve eğitimciliğini İbrahim Selet üstlenmiştir. Bu eğitim sonucunda ilk resmi hakemler Fahri Alpagut, Necip Dogutürk, Sedat Çöteli, Rıza Nur Mazlumca gibi toplam 14 adet hakem olmuştur.

Türkiye’de ilk defa 1974 ve 1975 senelerinde önemli derecede salon hentboluna ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalara Almanya’ya eğitim almaları için gönderilen Beden Eğitimi bölümünde eğitim almış oldukları en yeni salon hentbolu tekniklerinin Beden eğitimi bölümlerine ilk basamaklarını yerleştirmişlerdir. Ankara spor Akademisinde görevli olan Yaşar Sevim, 1975 yılında salon hentboluna dair kitaplar yazmaya başlamıştır. Yaşar Sevim’in bu atılımları Ankara Spor Akademisinde hentbolun büyük bir yer kazanmasına sebep olmuştur. Daha sonra

1976 senesinde ilk hentbol federasyonu oluşturuldu ve bu oluşumun ilk başkanı ise Yaşar Sevim olmuştur (Akan, 2006).

Hentbolun gelişmesi ve Türkiye’de yayılmasındaki en büyük etken ise 1977 senesi ve sonralarında hentbol bilim dalı olarak Beden Eğitimi bölümlerinde ve daha sonra da birçok okulda eğitim programına yerleşmesiyle olmuştur (www.hentbol.net).

2.3.4.2. Hentbolun Dünya Tarihindeki İlerleyişi

Arkeolojik araştırmalarda bulunan belgeler, hentbolun milattan önceleri de oynandığını ve dünyanın en eski sporlarından biri olduğunu göstermektedir. Antik Yunan ozanlarından Homeros ünlü kitabı “ODYSSEY” de hentbolla benzerlik gösteren oyunların olduğu anlaşılmaktadır. M.Ö. 600 ‘lü yıllarda oynandığı tahmin edilen bu oyun, atletizm sporcularının topu duvara attıkları ve daha sonra topu yakalama çabaları ve bu uygulama esnasında sergiledikleri savaş anlatılmaktadır (Çeliksoy, 1996).

M.Ö. 600’lü yıllara ilişkin kabartmalarda hentbolun Atina’da da oynandığı konusunda belirtiler vardır. Bununla birlikte büyük düşünür Platon “ phaedon ” isimli eserinde 12 renge sahip boyalı toptan bahsedilmiştir (Karadenizli, 2006).

M.Ö. 130 ve M.Ö. 200 ‘lü tarihlerde Romalı ve Hekim olan Cladius Galenus yayınlarında Roma’da oynanan “ Harpstan “ ismi verilen oyunun hentbola benzediğine değinmiştir (Akan, 2006).

Alman yazar Walther Vender Vogelwide’ de yazılarında “ CatchBall Games “ yani yakalama oyunu olarak bahsetmiştir. Ayrıca bu oyunu hentbolla bağdaştırarak yazılarında ilk defa oyunun kurallarından da söz etmektedir. Danimarkalı beden eğitimci Holger Neilsen tarafından eğitmenlik yaptığı okulda, kurallarını ve oynama yöntemlerini kendisi belirleyerek oynanmasına izin vermiştir (www.hentbol.net).

Kapalı salon ya da Olympic Hentbol’un günümüze yakın kuralları 1897 yılında Danimarka’da belirlendi. 7 oyuncu ile ve basketbol sahasından daha büyük bir sahada oynanmaya başladı.

Bu sayede 1897 yılında salon veya olimpik hentbol kurallarının Danimarka’da temelleri atılmış ve basketbol oynanan alanlarda yedişer kişi ile oynanmaya başlanmıştır.

Daha sonraları FIFA genel sekreteri Alman Hirschmann açık alan hentbolunu tanıtmak amacıyla büyük çalışmalar yapmıştır. Oyunun en temel halini 1915 yılında Berlin’li okul müdürü Max Heiser kurmuştur (Akan, 2006).

Hentbolun kökeni Danimarka’da ”Haandboll” denen bir oyundan gelmektedir. Ukrayna’da 1917 yılında hentbol oyununa benzeyen bir oyun oynandığı biliniyor.

Hentbol oyunun gelişimi diğer Avrupa ülkelerinde de görülmüştür. Bu sporun Avrupa’ya ve dünyaya yayılmasını Berlin’deki Alman Yüksek Beden Eğitimi Okulu sağlamıştır. Hentbol oyununu gelişiminde Almanya’nın katkısı diğer Avrupa ülkelerine oranla daha çok olmuştur (Sevim,1997).

Hentbol 1924–1925 yılları arasında uluslararası bir nitelik kazanmış ve “Amatör Atletizm Federasyonu”nun bünyesinde 1926 yılı Ağustos ayında Hollanda’nın Deenhaag şehrinde yapılan 8. kongresinde hentbol oyununu daha yaygın hale getirmek için çeşitli devletlerin temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulmasına karar verilmiştir (Şahin, 1996).

Uluslararası düzeyde yapılan ilk açık alan hentbol müsabakası Almanya ile Avusturya arasında gerçekleşmiştir. Bu müsabakanın sonucunda Avusturya galip gelmiştir.

Hentbol 4 Ağustos 1928 tarihinde Amsterdam şehir stadında “Uluslar arası Amatör Hentbol Federasyonu” kuruluş kongresinden sonra, ayrı bir federasyon tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Böylece hentbol dünyadaki sevilen sporlar arasına girmiş ve gereken yerini almıştır (Ateşoğlu, 1996).

Önceleri sadece açık havada oynanan hentbol 1934 yılında Kopenhag’da yapılan bir müsabaka ile ilk defa salonda oynanmıştır. Bu tarih aynı zamanda salon hentbolunun başlangıç tarihidir. İkinci Dünya savaşı bütün spor branşlarında olduğu gibi hentbola da bir durgunluk devresi getirmiştir, savaş sonrası ilk saha hentbolu milli maçı Danimarka ile İsveç arasında 12 Ağustos 1945’te oynanıp 8-3 bitmiştir. Bu tarihten sona hentbol oyunu durgunluk devresini atlatıp Avrupa ve dünya ülkelerinde tekrar gelişimini devam ettirmiştir (Sevim, 1997).

Uluslararası Hentbol Federasyonu'na (IHF) 110 ülke üye olup, merkezi İsviçre'nin Basel kentindedir (Sevim, 1997).

Bu sporda çok ileriye gitmiş ülkeler olara, Yugoslavya, Almanya, Rusya, Romanya, Macaristan, İspanya, Fransa, Çekoslovakya, Polonya, İsveç, Norveç, İzlanda, İsviçre sayılabilir (Sevim, 1997).

2.4. Doping

Günümüzde, savaşta her şey mübahtır anlayışı spor alanında geçerli kılınmaya çalışıldığı görülmektedir. Sporcular haksız rekabete girerek sağlıklarını tehdit eden unsurları da göz ardı ederek bir çok yönteme başvurmaktadırlar. Etik olmayan bu davranışların başında dünyada ve ülkemizde sık sık adını duyduğumuz doping gelmektedir.

Doping'e ilişkin en güncel tanım 10 Kasım 1999 kurulan ve 1 Ocak 2004 yılında uygulamaya giren Dünya Anti-Doping Ajansı (WADA) tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre doping bir sporcunun vücuduna ait örnekte; sportif performansı arttırma potansiyeli bulunan veya sağlığı gereksiz yere tehdit eden ya da spor ruhuna aykırı olan madde veya yöntemin bulunması şeklindedir (Yüceşir, 2004).

İngilizce “dope”, Flamanca “dop” kökünden gelen “doping” kelimesinin hikayesi, bir Zulu kabilesine dayanmaktadır (Demircan, 2012). Doping' in Fransızca karşılığı ise; 1921 yılında “dopage” diye türetilmiştir (Erkiner, 2004) ve literatüre 1889 yılında, yarış atlarında performans arttırma amaçlı kullanılan narkotik ilaç olarak girmiştir (Lippi, Franci ve Guidi, 2008).

Spor çerçevesinde ise; doping kavramının ilk resmi tanımı ise 1963 yılında “sporcu ya da oyuncuların yarışma sırasında veya ona hazırlanırken spor ahlakına yakışmayacak şekilde performanslarını yapay olarak arttıracak ve sporcunun fiziksel ve psikolojik sağlığına zarar verecek, madde veya başka olası yöntemleri kullanması” şeklinde literatürde yer almıştır (TUBİTAK, 2008).

1963 yılında Avrupa Konseyi Doping Komitesinin yaptığı doping tanımına göre; “Doping, bireyin bir yarışmaya katılım nedeniyle yapay ve haksız şekilde performansını arttırma amacıyla, organizmaya yabancı fizyolojik maddelerin,

herhangi bir yöntemle yüksek dozda ve anormal yollardan, sağlıklı bir kişiye uygulaması veya kendisi tarafından kullanılmasıdır.”

Avrupa Konseyi Doping Komitesi 1963'te yaptıkları bu tanımı 1984'te daha basit bir tanıma indirgeyerek “Sporda doping, yetkili spor teşkilatlarının kurallarına aykırı şekilde, bunların yasaklamış olduğu madde veya madde sınıflarını kullanmaktır” şeklinde literatürdeki yerini almıştır (Erkiner 2006' dan aktaran Orhan, 2014).

2.4.1. Doping'in Tarihsel Gelişimi

İ.Ö. 3. yüzyılda yapılan spor müsabakalarında, atletizm sporcularının süratlerini arttırabilmek için mantar tükettikleri, Romalılarında savaşmak için kullandıkları atlı arabaları yarıştırmak için hayvanların hızlarının artması ve uzun süre koşabilmeleri için su ile balı karıştırarak “ Hydromel “ ismini verdikleri karışımı atlara yedirdikleri (Akgün, 1993.), Gladyö savaşçıların ise güçlerini arttırmak için uyarıcı madde kullandıkları, güney Amerika'da yerli halkın koka yapraklarını çiğneyerek enerjilerini arttırdıkları tarihi belgelerde yer almaktadır (Günay ve Cicioğlu, 2001).

“Doping” güney doğu Afrika'da yerli dillerinden Hollandalı göçmenlerin diline (Flamancaya) giren “dop” sözünden gelmekte olup savaşçıların tapınma törenleri sırasında uyarıcı olarak kullandıkları, bazılarında göre özel bir bitki bazılarında göre üzüm kabuğundan yapılan alkollü bir içecekten kaynaklanmaktadır (Atasü ve Yücesir, 2004). Uluslar arası Olimpiyat Komitesinin tarihi kaynaklarında Afrika'nın Güney'inde yaşayan yerlilerin “ dop “ olarak adlandırılan bir içkiyi uyarıcı amacıyla kullanmışlardır (Akgün, 1993). Dop Afrika'nın Güney'inde yaşayan yerli halkın kültürel etkinliklerinde neşelenmek amacıyla içilen alkol içeren bir içecektir (Sevim, 1995). Bu kelime Bayerler tarafından İngiltere'de anılmaya başlamış ve İngiliz diline 1989 yılında “ doping “ olarak geçmiştir (Akgün, 1993). İngilizcede “ dope “ kelimesi narkotik, kimyasal ilaç uygulaması anlamını taşır (Atasü ve Yücesir, 2004).

Doping'in güncel bir konu haline gelişi, at ve köpek yarışlarında kullanılmaya başlamasına rastlar. Sorunun yaygınlaşması, Uluslararası spor faaliyetlerinin son 125 yılda gelişmesiyle paralel olarak sportif yarışmaların çoğalması ve yayılması, yarışmalarda ödüllerin arttırılması, bir takım menfaat kombinasyonlarının ortaya

çıkması, milli ve şahsi prestij sebepleriyle doping sporcular tarafından da performansı yükseltmek gayesiyle kullanılmaya başlanmıştır (Yüce, 1992).

Yarışmalarda sporcuların ilaç kullanmalarına ilişkin ilk kaynaklar, 1865 yılında yapılan kanal yüzme yarışmasındaki sporcuların uyarıcı madde kullandıklarına dair yapılan suçlamayla başlamıştır. Bu tarihlerde bisikletçiler arasında da uyarıcı madde kullananların bulunduğu bilinmektedir (Petek ve Ertaş, 2005). Bisiklet sporcularının eğitmenlerinin sporculara eroin ve kokain karışımı olarak bilinen ‘ speedball ‘ vermişlerdir. Bu yüzden 1886 doping kullanımı sebebiyle ölen ilk sporcu olması nedeniyle bütün odaklar doping üzerine olmuştur (Yüce, 1992). Sporda ilaç kullanımı 19. Yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında artmaya başlamıştır. Belçikalıların eter emdirilmiş şeker kullandıkları, Fransızların kafein tabletleri aldıkları ve İngilizlerin O2 soludukları ve kokain, heroin, strikinin ve likör aldıkları, bu yolla yarışma gücünü arttırmaya çalıştıkları açıklanmıştır (Baysaling, 2000).

1904’de Sen Luis Olimpiyatlarında maraton yarışı kazanan Thomas HICKS bu yarışta striknin enjeksiyonları, alkol ve kokain kullanmıştır.1930’ların başında üretilen amfetamin ilk olarak 1936 Berlin Olimpiyatlarında kullanılmıştır. Bundan sonra başlayan ikinci dünya savaşı sırasında da sıkça kullanılarak popüler hale gelen amfetamin, savaş sonrası 1950’lerde hem serbestçe satılması, hem de sporcuların ilaç kullanımını düzenleyen bir yasa olmaması sebebiyle yaygın olarak kullanılmaya devam etmiştir (Atasü ve Yücesir, 2004).

1910 yılında at yarışlarının sürekli sürprizlerle sonuçlanmasından rahatsız olan Avusturya jokey kulübü, Rus kimyageri Bukowski’ yi Viyana’ya getirtmiştir. Bukowski, atların salyasını tahlil ederek doping yapıp yapılmadığını ortaya koyan bir metot geliştirmiştir. Bukowski’nin bu metodu ile ilk kez bir doping kontrolü yapılmıştı (Kargılı, 2002).

Uyarıcı olarak maddelerin kullanılması sebebiyle 1914 yılında uyarıcı maddeler ile ilgili yasa çıkarılmıştır (Kargılı, 2002).

Yasaklı madde kullanma önlemlerini 1928 yılında atletizm federasyonu almıştır. Doping kullanımına karşı önlem almayı öteki federasyonlarda takip etmiştir. Ancak denetlemelerin uygulanması neticesiyle önlemler yetersiz olmuştur.

Mayıs 1962 tarihli IOC bülteninde, doping kullanımı arada sırada olmaktan çıkmış bazı spor dallarında alışkanlık haline gelmiş ifadesi yer almaktadır. Bu bildirimler dopingün kullanımının yaygın hale geldiğini ifade etmesi bakımından önemlidir (Akgün, 1993).

Uluslararası Olimpiyat Komitesi 1962 yılında doping kullanımına karşı olarak tedbirler almak için çalışmalar yapmaya başlamıştır. 1962 yılında Türkiye’de de Kültür Bakanlığı ilk doping komisyonu kurulmuştur (Kargılı, 2002).

İtalya’da 1963 yılında toplantı yapılmış ve doping kullanımına karşı savaşmak için Fransa’da “ Centre de Decetion du Doping ” merkezi temelleri atılmıştır. Doping ile alakalı buna benzer bir toplantıda aynı yılın Eylül ayında Barselona’da “Groupement Latin de Medecine Sportife” tarafından düzenlenmiştir. Bunlardan daha sonra “Avrupa Konseyi, Uluslar arası Spor ve Beden Eğitimi Konseyi” gibi kuruluşlar konuyla ilgili çeşitli kongre ve sempozyumlar düzenlemiştir (Akgün, 1993).

İlaç kullanımı ilk defa 1964’de Tokyo’da yapılan Olimpiyatlarda kayıt altına alınmıştır. Sporcuların ilaç kullanımının yasaklanmasına dair ilk kez yasal organizasyonlar 1963 yılında Fransa hükümeti tarafından ilerletilmiş ve bu duruma iki yıl sonra Belçika’da katılmıştır. İlaç kullanımını engellemek amacıyla 1967’de Uluslararası Olimpiyat Komitesi Tıbbi komisyonu kurulmuştur. Sporcuların doping kullanımına ilişkin ilk incelemeler 1968 yılında Meksika’da yapılan olimpiyatlarda başlamıştır. (Barutçu, 1996). Fakat gerek yöntemler, gerekse düzelmeler yeterli olmamıştır. Doping kullanımının denetlemeleri ciddi anlamda ilk kez 1972’de yapılan Münih olimpiyatlarında yapılmıştır. Yine 1972 yılında doping kullanımına ilişkin broşürler bütün dillerde yazdırılmış, kullanımı yasak olan ilaç çizelgesi üzerinde yeniden çalışılarak, en yeni halini Milli Olimpiyat Komitesi’ne göndermişlerdir (Şirin, 2001).

Doping testini ilk olarak Uluslararası Olimpiyat Komitesi ve Uluslararası Futbol Federasyonu kullanmıştır. Uluslararası Olimpiyat Komitesi Medikal Komisyonunu kurarak kullanımı yasak olan ilaçlar çizelgesini ilan etmiştir (Araman, 2002).

Doping kontrolü 1968 Meksika Olimpiyatları’nda yapılmaya başlanmışsa da ciddi anlamda ilk kez 1972 Münih Olimpiyatları’nda yapılmıştır. Türkiye’de ise Gençlik Spor Genel Müdürlüğü 1971 yılında sporda doping ile mücadele etme yönetmeliği

yayınlanmıştır. Türkiye futbol federasyonu 1993 yılından günümüze birçok sporcuya doping testi uygulatmış onsekiz sporcunun doping kullandığı ortaya çıkmıştır. Ülkemizde 1998 ve 2000 yılları arasında 1194 sporcuya doping testi uygulanmıştır.

1976 yılında Montreal’de yapılan Olimpiyatlarda dopinge karşı açılan savaşta organizasyon çerçevesi büyütülerek, çözümlene yöntemlerinin ve kan seviyelerinin sınırlarının saptanması neticesinde kas ve kemik gelişimini büyük ölçüde etkileyen maddelerin yasaklandığı ilaçları listeye dahil edilmiştir. 1980 yılında yapılan Moskova Olimpiyatları’nda büyük çaplı bir düzenlemeye gidilmiş, denetlenecek spor branşları, doping içermeyen ve sınırlı olarak kullanılacak ilaç listesi ve analiz metodları detaylı olarak incelenmiştir (Şirin, 2001).

Uluslararası Olimpiyat Komitesi 92.oturumunu İstanbul’da yapmıştır. Oturumun en mühim kararlarında birisi “Gayri ahlaki ve suni yollarla yarışmanın kutsallığına çok küçük bir azınlığın tecavüzünün çok şiddetle önlenmesi için her türlü tedbir alınmalıdır” denilmiştir (Şahin, 1988).

1984 yılında Avrupa Konseyi “ European Anti-Doping Charter For Sport “ kabul etmiş ve bu konseye bağlı olan bütün üyelere doping kullanımının önlenmesiyle alakalı yardımlarda bulunmuştur. Daha sonraları 26-29 Haziran 1988’de Ottawa’da 28 ülkenin katılımı ile toplanan “Perfanent World Conferance on Anti-Doping in Sport” Avrupa Konseyinin kararlarını dikkate alarak “International Anti-Doping Anlaşması” 1988 Eylülünde Seul Olimpiyat Oyunları esnasında IOC tarafından da onaylanmıştır (Akgün, 1993) ve 1988 Kasımında Moskova’da yapılan UNESCO Spor Bakanları ikinci toplantısında da desteklenmiştir. Böylece IOC’a üye olan bütün ülkelerde aynı anti-doping düzenlemelerini uygulama imkanı bulmuştur (Şirin, 2001).

Doping kullanımına karşı verilen mücadele 1990 yılında hızlanarak yayılmaya başlamıştır. Ülkemizde de 1990 yılından bu yana hem ulusal müsabakalarda hem de uluslararası müsabakalarda doping kullanan sporcular belirlenmiştir. 1999 Lozan’da ilk Dünya Doping konferansı yapılmış 6 önemli maddeden oluşan bildirge yayınlanmıştır (Kargılı, 2002).

Uluslararası Olimpiyat Komitesi Doping konusunda önderlik yaparak 1999 yılında Lozan’da sporda doping konusunu içeren I. Dünya kongresini yapmıştır. Bu bağlamda 10 Kasım 1999 yılında Dünya Anti-Doping Ajansı (WADA) kurulmuştur.

Dünya Anti-Doping Ajansı kurulduğu yıl 34 uluslararası federasyon ile anlaşarak yarışma dışı analizlerin uygulanmasını sağlamıştır (Araman, 2002).

2003 yılında Kopenhag'da yapılan doping toplantısında Türkiye adına dönemin spordan sorumlu devlet bakanı ve milli olimpiyat komitesi, bu toplantıda konu olan Kopenhag bildirgesi ve Dünya Anti-Doping Ajansı sözleşmesini imzalayarak ülkemizi bu sözleşmeye taraf etmiştir. Sözleşmenin imzalanmasıyla bütün üyeler kendi yasal düzenlemeleri ve yürütmelerinin bu sözleşmenin şartları ile uyumlu şekilde düzenleme sözü vermiştir (Atasü ve Yücesir, 2004).

2.4.2. Sporda Kullanılan Doping Maddeleri

Spordaki başarıyı yükseltmek amacıyla tüketilen yasaklı maddeler branşlara göre farklılık gösterir. Kimi branşlarda dayanma süresi, gücü ve halsizliğe karşı dayanıklı olmayı yükseltmek amacıyla, kimi branşlarda da heyecanı ve ruhsal gerilimi düşürmek amacıyla kullanılmaktadır (Akgün, 1993).

2.4.2.1. Sporda Kullanımı Yasak Olan Farmokolojik Maddeler

2.4.2.1.1. Uyarıcılar

Uyarıcılar bedende, tatal uyuma müddetinde, halsizliği azaltmada, tepkilerde artma, kalp atışını hızlandırma ve metabolizmayı hızlandırma gibi etkileri olmaktadır. Bu nitelikler sebebiyle sporcular uyarıcıları performanslarını arttırmak için kullanılmaktadırlar. Uyarıcılar grubunun içerisinde yer alan gribe karşı kullanılan ilaçların içeriğinde bulunmaktadır. Sporcular bilmeden uyarıcı kullanmış olup ceza alabilecek duruma girebilirler (Ersoy, 1991).

Müsabakadan önce ilaç kullanılacaksa yasaklılar listesinde olup olmadığına bakılmalı veya bir hekime danışılmalıdır.

Kullanılan uyarıcı maddelerin olası yan etkileri, kullanılan miktara ve kullanma tekrarına bağlıdır. Sürekli olarak kullanılan uyarıcılardan aynı etkiyi elde edebilmek için kullanılan miktarı arttırmak gereklidir. Zira uyarıcı maddeler vücutta süre içerisinde aynı etkiyi vermeyecektir (Güner, 2000).

Astım ve antrenmana bağlı hava yolu daralmasını önlemek ya da iyileştirme amacıyla salmeterol, formoterol ve terbutalin gibi maddelerin ağız yoluyla alınmasına müsaade edilmektedir. Müsabakalara katılan sporcunun kullanması

gerekliyse, müsabakada görevli olarak bulunan görevlilere açıklayarak test sonuçlarını ve raporlarını göstermelidir. Bunun üzerine özerk tıbbi komite sporcuyla değerlendirecektir.

2.4.2.1.2. Narkotik Analjezikler

Bu analjezik grubu insan vücudunun dayanamayacağı, kanser ağrıları gibi ağrıların ve hastalıkların ortadan kaldırılmasını sağlamak için kullanılır. Bu ilaç türleri merkezi sinir sistemine tesir ederek ağrıya yanıt verirler. Bu sayede oluşan acı sporcu açısından problem oluşturmaktan çıkar. Çok etkili opion ağrıyı azaltıcı ilaçlar ve çeşitleri, acıyı azaltma göreviyle beraber kişiyi özgüveni ve sinirliliği arttırma maksadıyla kullanılmaktadır (Ikara, 1991).

Bu ilaç çeşitlerinin oluşturduğu olumsuz etkilerden en önemlisi kişinin bu ilaçlara bağışıklık oluşturmasıdır. Bedensel olarak bağışıklık ilk aldıkları miktarda bile oluşabilir. Süreç içerisinde ilacın vermiş olduğu potansiyeli aynı şekilde devam ettirmek için kullanım miktarını arttırmak gerekmektedir. Bu yüzden bedenin edinmiş olduğu alışkanlığı terk etmek mümkün olmayabilir (Fotios ,2006).

Narkotik analjezikleri kullanan sporcularda kendine fazla güvenme ve ağrı eşiğinin yükselmiş olması ciddi yaralanmalara zemin hazırlar. Ayrıca, baş dönmesi, öfori, yoksunluk belirtileri, depresyon, uykusuzluk, bir süre sonra uyku hali, dinlenememe, zihinsel dalgınlık, denge ve koordinasyon bozukluğu, konsantrasyon bozukluğu, kalp atım hızının düşmesi, kan basıncının düşmesi, mide bulantısı, kusma, bağırsak doğal ritminin yavaşlaması, kabızlık, kaslarda spazm, eklem ağrısı, üşüme ve ürperme, terleme ve idrar yapmada zorlanma gibi yan etkileri vardır. En ciddi yan etkisi ölümlle sonuçlanabilen solunum merkezi baskılanmasıdır.

2.4.2.1.3. Anabolitik Steroidler

Anabolik steroid sözcük olarak ‘’ onarmak, oluşturma ‘’ manasına gelmektedir. Anabolik steroidler testesteronun kimyevi değişime uğraması neticesinde oluşmuş bileşiklerdir. Sporcuların en fazla kullandıkları doping türüdür. Bunun sebebi ise aminoasitlerin proteine dönüşmesi gibi, böbrek üstü bezlerinin salgılamasını arttırmasıdır. Kas dokusunu arttırması sebebi ile de güç isteyen spor dallarını uygulayan kişiler kullanmaktadır (Dah, 2002).

Bu kimyasal türün kullanımının faydasının yanında olumsuz etkilerinin olması da muhtemeldir. Bunun gerçekleşmesi de vücuda alınması gereken miktarın seviyesinden fazla kullanılmasıyla mümkündür. (Ikara, 1991), ve vücut içerisindeki bütün uzuvlarında olumsuz etkilemektedir (IOC, 1986).

Steroidlerin erinlik döneminde kullanılması her iki cinsiyetin de fiziksel ve hormonal gelişimini olumsuz etkilemektedir (Bahrke ve Yesalis, 1984).

2.4.2.1.4. Beta Bloke Ediciler

Anabolik-androjenik olmayan ancak benzer anabolik etki gösteren maddelerdir. Bambuterol, clenbuterol, fenoterol gibi maddeler bu grupta bulunurlar. Beta-2 agonistlerin kas kitlesinde artış, vücut yağ kitlesinde azalma ve hava yolu düz kaslarında dilatasyon yapıcı etkileri vardır. Uzun süreli kullanımlarında, titreme, yorgunluk, huzursuzluk, sinirlilik, kan basıncında artış, kalp ritim bozuklukları ve kas krampları gibi yan etkilere sahiptir (Norris, 1987).

2.4.2.1.5. Diüretikler (Maskeleyici Ajanlar)

Maskeleyici ajanlar türünden olan idrar söktürücüler, sporcular tarafından kullanılan doping içeren kimyasalın vücuttan sıvı yoluyla atılmasını sağlamaktadır. Bu sayede sporcular müsabaka öncesi eğer doping testine maruz kalacak iseler bu yöntemi kullanarak dopingi vücuttan atmış olacaklar ve testten başarı elde etmiş olacaklar. Bu yüzden doping testinin doğru sonuç vermesini etkilediği için yasaklılar listesine yazılmıştır (Kashkin ve Kleber, 1989).

2.4.2.1.6. Peptit Hormonlar Ve Analoglar

Peptit hormonlar vücutta bulunan doğal olarak salgılanan hormonlardır ve diğer büyüme hormonu, insülin ve insülin benzeri büyüme hormonları gibi hormonlarının vücuda salınmasını denetler. Koriyonik gonodotropini, luteinleştirici hormon, büyüme hormonu, insülin, eritroprotein gibi büyümeyi etkileyen hormonlar bu grupta yer almaktadır (Cicero, 1990).

2.4.2.1.7. Anti Östrojenik Aktivite Ajanları

Clomifen ve cyclofenil kadınların kısırlık tedavisinde kullanılır. Sporcular tarafından testosteron üretimini arttırmak için kullanılır. Tamoksifen ise anti-östrojen

özelliğindedir ve meme kanseri tedavisinde kullanılır Sadece erkek sporcularda kullanımı yasaktır (Ertaş ve Petek, 2005).

2.4.3. Sporcularda Kullanımı Yasak Yöntemler

2.4.3.1. Kan Dopingi

Kan dopingi; kan, alyuvarlar, yapay oksijen taşıyıcılar (Güner, 2000) ve kan ürünlerinin, kanın oksijen taşıma kapasitesinin ve dolayısıyla aerobik atletik performansı arttırmak amacıyla damardan verilmesi yöntemine verilen isimdir (Dopingle Mücadele Kılavuzu, 1998).

Tarihi kaynaklarda kan dopingine ilk olarak 1947 yılında rastlanmıştır. 1966 yılında ise kan dopinginin uzun süreli yapılan egzersizler üzerine etkileri incelenmeye başlanmıştır. 1976 Olimpiyat Oyunları'nda sporcular arasında ergojenik amaçla konusundaki ilk kez duyulmuştur (Kurdak, 1996).

Tıpta kırmızı kan hücrelerinin transfüzyonu, ani kan kaybı ve ileri anemilerin tedavisinde gerekli bir işlemdir (Ertaş, Petek, 2005). Kan dopingi uzun süre efor gerektiren egzersizlerde, kuvveti ve dayanma gücünü arttırmak maksadıyla kullanılmaktadır (Ünal, 2003).

Bir başka kişiden alınan kanın veya sporcunun kendi kanının sportif performansı arttırmak amacıyla sporcuya verilmesi kan dopingi olarak adlandırılır (Günay, Cicioğlu, 2001). Sporcunun kendi kanı kullanılacaksa antrenman dönemi sırasında 800-1200cc kadar kan alınarak uygun koşullarda saklanır.

Kanı alınan bireylerde yeni alyuvarların oluşumu 5-6 hafta kadar bekledikten sonra yarışmadan kısa bir süre önce yine aynı şahsa kendi kanı verilir (Ünal, 2003). Saklanmış kan genellikle 7 gün önceden bireye verilir (Akgün, 1993). Kan dopinginde amaç kandaki hemoglobin yoğunluğunu yapay olarak arttırmaktır. Bu nedenle sporcudan kan alındıktan sonra hemoglobin seviyesinin normal düzeye ulaşması beklenir ve alınan kan tekrar bireye verilerek hemoglobin miktarı normal seviyenin üzerine çıkarılır (Güner, 2004).

Kan dopinginde ve eritropoetin kullanımında sınırlayıcı faktör kasın metabolik kapasitesidir. Yani oksijen kullanacak olan yapılar kasın hücreleri, mitokondriler ve bazı enzimlerdir. İstenildiği kadar çok oksijen taşısın, eğer hücre düzeyinde oksijen

kullanma yeteneği antrenmanlarla geliştirilmediyse, kan dopingi diye tanımlanan bu yöntem işe yaramayacaktır (Güner, 2000).

Kan dopinginin yan etkileri; atletik performansın arttırılması için sporculara damardan kan verilmesi, spor ahlakına aykırıdır. Kan dopingi, aynı zamanda tehlikeli sağlık problemleri de oluşturmaktadır (Ertaş, Petek, 2005).

Kan dopingi bir takım işidir. Kan alma, santrifüj etme, kırmızı hücreleri ayırma, depolama, dondurma, çözme ve tekrar kişiye verme uzmanlık gerektirir. Bu işlemlerin herhangi bir yerinde ufak bir aksaklık kişiyi tehlikeye sokar. Kan virüsler ve bakteriler için uygun bir besi yeridir. Uygun koşullarda saklanmazsa virüs ve bakteriler çok çabuk çoğalabilir. Kan tranfüzyonu sonrası viral ve bakteriyel enfeksiyonlar, yanlış tipte kan kullanılırsa böbrek hasarıyla karakterize akut hemolitik reaksiyon görülebilir.

Ayrıca damar içi pıhtılaşma sık görülen yan etkilerden biridir. Kan uyuşmazlığı ve hava embolisi de transfüzyonun risklerindedir (Güner, 2004). Alerjik reaksiyonlar (kızarıklık, isilik, ateş vb.), kan hücrelerinin parçalanması, kan dolaşımının bozulması, pıhtılaşma bozuklukları, metabolik şok, eğer yanlış tip ya da test edilmemiş kan kullanıldıysa sarılık AIDS gibi enfeksiyon hastalıklarının bulaşması kaçınılmazdır. Sarılık ve AIDS hastalıklarına yakalanma riski, iğnenin birden fazla kişi tarafından kullanılmasıyla artmaktadır (Ertaş, Petek, 2005).

2.4.3.1.1. Yapay Hemoglobinin Ürünleri

Uzun süre yapılan incelemeler sonucu önemli derecede olan kan hastalıklarının iyileştirilmesi sürecinde kullanılması maksadıyla üretilmiş ilaçlardır. Bu kimyasal sporcular performanslarını arttırmak için doping olarak kullanılmaktadırlar. Bu yüzden 1999 yılında yapay hemoglobinlerde yasaklılar listesinde yer almıştır (Güner, 2004).

2.4.3.2. Farmakolojik, Kimyasal Ve Fiziksel Uygulamalar

Uluslararası Olimpiyat Komitesi, üzerinde doping kontrolü yapılacak idrarın bütünlüğü, özelliğini bozmaya yönelik metot ve maddelerin kullanımını da yasaklamıştır (Akgün, 1993).

2.4.3.2.1. Gen Dopingi

İnsan genom projesiyle genetik kod tablolarının oluşturulması günümüzün en büyük çalışmalarından kabul edilmektedir (Güner, 2004).

Genom projesinin bir kısmının sona ermesi ve DNA şifresinin çözülmeye başlanmasıyla bu bilginin ne şekilde kullanılacağı sorusu gündeme gelmiştir. Bu sorunun en önemli yanıtlarından biri, gen tedavisi olarak görülmektedir (İmirzalıoğlu, 2003).

Gen dopingi canlının genlerinin bir kaçının, içeriğinin değiştirilmesiyle veya kopyalarının eklenmesiyle genin ürünü olan proteinin aktif olarak çalışmasını sağlamaktadır (Demir, 2004).

Gen dopingini Dünya anti-Doping Ajansı sportif başarıyı büyük ölçüde etkileyecek olan genlerin, genetik maddelerin ve hücrelerinin iyileştirme için kullanılmayan maddeler olarak açıklamıştır. Bu yüzden 2003 yılında uluslararası olimpiyat komitesi ve Dünya Anti-Doping Ajansı gen dopingini de yasaklılar listesi içerisine almıştır (Orhan, 2006).

2.4.4. Bazı Durumlarda Kullanımı Yasak Maddeler

2.4.4.1. Alkol

Alkol kullanımının sporda performansı düşürdüğü bilinmektedir. Uzun süreli yoğun alkol kullanmak karaciğer basta olmak üzere çeşitli organik hastalıklara ve ruhsal hastalıklara yol açabilir (Kanbir, 2003).

Sporcular müsabakadan önce merkezi sinir sistemini etkileyerek heyecanlarını azaltmak için ve özgüvenlerini arttırmak amacıyla kullanmaktadırlar. Bu yüzden el ve göz uyumunu, refleksleri, dengeyi ve istenilen hareketin doğru yapılması gibi çeşitli becerileri olumsuz etki yapmaktadır (Atasü ve Yücesir, 2007).

Alkolün sportif antrenmanda diğer bir olumsuz etkisi de testesteron üretiminin alkol tüketen kişilerde azalmasıdır. Bu ise kuvvet çalışması yapan erkeklerde kuvvet gelişimini yavaş seyretmesi, diğer tür çalışma (dayanıklılık çalışması) yapanlarda ise idman birimleri arasında tamlama sürelerinin uzaması ile antrenman veriminin düşmesini beraberinde getirmektedir (Yamaner, 2001).

2.4.4.2. Kannabinoidler

Marihuana, esrar haşhaş, ve benzeri maddeler. Karsılaşma öncesi gerginliği azaltmak amacıyla kullanılırlar. Uzun süre kullanıldığında kalp, akciğer ve merkezi sinir sistemine olumsuz etkiler nedeniyle sportif performans bozulabilir.Sporcular tarafından kullanıldığı saptandığında hem spor dalı ile ilgili, hem de Türk Ceza Kanunu 404. maddesi uyarınca cezai işlem uygulanır (Ergen ve ark., 2002).

2.4.4.3. Lokal Anesteziler

Lokal anestetikler, sinir lifleri ile uygun konsantrasyonda temasa geldiklerinde bu liflerdeki impuls iletimini reversibl olarak bloke eden ilaçlardır. Sadece sinir liflerinde(akson ve dendritlerde) değil, nöronun somasında ve genel olarak bütün eksitabl hücrelerde, onların depolarize edilebilme özelliğini ve depolarizasyon dalgasının yayılmasını reversibl bir şekilde kısmen ve ya tamamen bozabilirler. Esas olarak, ağrılı stimulusların periferden santral sinir sistemine iletimini geçici olarak kesmek için kullanılırlar (Çelik, 2007).

Lokal anesteziğin kullanımı için bazı kısıtlamalar bulunmaktadır. Ancak aşağıdaki koşullar yerine getirildiği zaman kullanılabilirler:

- Kokain dışında prokain, ksilokain, karbokain ve benzer aneljezikler kullanıldığında,
- Lokal enjeksiyon uygulandığında (i.v. enjeksiyona izin verilmemektedir),
- Uygulanan ilaçların içinde epinefrin gibi vazokonstrüktörler bulunmadığı durumlarda,
- Tıbbi olarak kullanımı yazılı bir belge ile kanıtlandığı durumlarda

2.4.4.4. Glukokortikosteroidler

Kaltikosteroidler ağrı eşiğini düşürdüğü için sporcuya yarar sağlaması sebebiyle kullanılır. Sporcular kaltikosteroidleri müsabakayı kazanmak için veya sağlık problemlerini ortadan kaldırmak için kullanılmaktadırlar. Sağlık sebebi ile kullanılan kaltikosteroidleri müsabaka öncesinde kullanma sebebini, miktarını, kullanım yolunu ve en son kullandığı süreyi ilgili makama bildirmelidirler (Ünal, 2003)

2.4.4.5. Beta Blokerler

ilk defa 1960 yılında kullanılan beta blokerler, hızlı kalp atışına yol açabilen sempatik sinir sisteminin (stres sırasında vücudumuzdaki olaylardan sorumlu sistem!) belli etkilerini bloke ederek kalbin is yükünü azaltan ilaçlardır. Kalpteki "beta reseptörler" adı verilen bölgeleri bloke ettikleri için "beta-blokerler" olarak adlandırılırlar. Bu beta reseptörler, normal olarak, stres sırasında salınan belli hormonlarca (adrenalin gibi) aktive edilirler. Stres hormonlarının aktive edildiklerinde, beta reseptörler kalp hızını ve kalp atım gücünü artıran bir reaksiyonu tetikler. Beta blokerler ise beta reseptörlere bağlanarak, stres hormonlarının bu reaksiyonu tetiklemesini önlerler. Böylece, beta blokerler kalp hızını yavaşlatarak ve kalp kaslarının kasılma gücünü (pompa işlevi) azaltarak kardiyak stresi azaltır. Ayrıca, kalp, beyin ve vücuttaki kan damarlarının spazmını (daralma) da azaltır (Alpman, 2006).

Sporda beta blokerler sinirliliği kontrol etmek, kalp atım hızını ve el titremesini azaltmak amacıyla kullanılır.

- Atıcılık
- Bilardo
- Güreş
- Havacılık
- Jimnastik
- Kayak
- Modern Pentatlon (atıcılık)
- Motosiklet sporları
- Okçuluk
- Otomobil
- Satranç
- Yelken
- Yüzme

Branşlarında kullanımı yasaktır (Gür, 2006).

Kullanım Alanları Sempatik aktivitedeki bazı süreçleri baskırlar.

Normalde hipertansiyon, kalbe bağlı göğüs ağrısı, ritim bozukluklarında Bazı bas ağrılarında Anksiyete de kullanılabilirler (Akova, 2006).

2.5. Ergojenik Yardım

Günümüzde performansın artırılması açısından çeşitli araştırmalar yapılmakta olup, bu araştırmaların bir kısmı da ergojenik yardımcıları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ergojenik yardım Yunanca da ergon: is, genon: üretmek anlamına gelen iki kelimedenden üretilmiştir. Spor terimi olarak ergojenik; enerji kullanımını artırarak, yorgunluğu geciktiren ve performansı arttıran herhangi bir metot olarak tanımlanmaktadır (Orhan, 2006).

Ergojenik terimi, çalışma kapasitesini yükseltmeye yönelme demektir ve spor bağlamında, enerji üretimini ve performansı yükseltmekte kullanılan teknikler içerir. Bazı vitaminler, mineraller, amino asitler, bitkiler, metabolitler ve değisik kombinasyonlar gibi maddeler ya da metotlar ergojenik yardımcıları olarak nitelendirilebilir (Güler, 2004). Gerçek ergojenik yardımcıları kuvveti, dayanıklılığı, hızı ve beceriyi sürekli olarak arttıran yöntemlerdir (Kuter, 1999,).

Sporculara yönelik ergojenik yardımcıları (performans verimini artırdığı iddia edilen) pazarlanması milyon dolarlar harcanan uluslararası bir alandır. Beslenme ile ilgili ergojenik yardımcıları en iyi olma hırısında olan sporcuları hedeflemektedir. Herhangi bir ergojenik öğe yararlı olmadığı veya araştırma sonucunda öğe ile ilgili güvensizlik oluştuğunda hemen bir başkası onun yerini almaktadır. (Ersoy, 2004) Performansın artırılması amacıyla doğal yetenek ve antrenmanın yanı sıra çeşitli yöntemler ve maddelerin kullanılması ergojenik yardım olarak adlandırılır. Ergojenik yardım terimi is yapma kapasitesini arttırmak olarak da tarif edilebilir. Ergojenik yardım besinsel, psikolojik, mekanik ya da biyomekanik olabileceği gibi performansı arttırmak amacıyla kullanılan ilaçlar da ergojenik yardım kapsamına girerler. Bu tarife göre Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin listesindeki doping madde ve yöntemleri de ergojenik yardım kapsamına girmektedir (Güner, 2002).

Günümüzde performansın artırılması açısından çeşitli araştırmalar yapılmakta olup, bu araştırmaların bir kısmı da ergojenik yardımcıları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ergojenik yardımcıları, kısaca, antrenmana etkisinin yanında performansın artırılmasına katkı sağlayan ve doping sayılmayan besin maddelerine ve ya enerji

üretimi ve kullanımını arttırarak, yorgunluğu geciktirerek performansın arttırılması için kullanılan maddeler ya da teknikler olarak tanımlanabilir. Bazı vitaminler, mineraller, aminoasitler, bitkiler, metabolitler ve değişik kombinasyonlar gibi maddeler ya da metodlar ergojenik yardımcıları olarak nitelendirilebilir. Bu maddeler veya metodlar, birçok sporcu tarafından, optimal enerji sağlama, enerji sistemlerinin dengesi ve vücut dokusunun gelişimi (özellikle yağsız vücut kitlesinin veya kas dokusunun gelişimi) gibi amaçlarla ek besin olarak kullanılmaktadır (Şenel, 2004).

2.5.1. Kullanımı Serbest Ergojenikler

Vitamin, protein, amino asitler, karnitin, kreatin gibi normalde vücutta ve besin maddelerinde de bulunan maddelerdir. Vücutta eksiklikleri görüldüğünde sportif performans azalabilir.

Bu maddeler yüksek dozlarda kullanılsa bile antrenmanlarla kazanılan optimum performansın üzerine çıkılamaz.

2.5.2. Kullanımı Yasak Ergojenikler

Kullanıldıklarında sportif performansı antrenmanlarla kazanılan optimum performansın üzerine yapay olarak çıkarabilirler.

- Bu amaçla yüksek dozlarda ve uzun süre kullanılmaları gereklidir.
- Öldürücü ve hastalık yapıcı yan etkileri fazladır.
- Spor ahlakına aykırıdır (Ersoy, 1993)

2.5.3. Ergojenik Yardımcıların Sınıflandırılması

2.5.3.1. Fizyolojik Yardımcılar

Fizyolojik yardımcıların kullanılmasındaki sebep antrenman veya müsabaka esnasında bedensel performansı arttırmaktır. Bu maddeler vücudun normal performans düzeyini daha yukarıya taşımaktadır. Fakat bütün yardımcıları aynı etkiyi göstermemektedirler (Drews, 2000)

Yüksek İrtifa Antrenmanı

Kan dopingini değişik bir biçimi olan yükselti antrenmanlarında, müsabakadan önce rakımın yüksek olduğu bölgelerde egzersiz yapıp, rakım seviyesine vücut uyum sağladıktan sonra yine rakımın düşük olduğu bölgelere gidilir. Rakımın yüksek

olması yine hava basıncına bağılı olarak oksijen seviyesi azalır. Bu sayede vücuttaki kan dolaşımında oksijen taşınma miktarı artar.

Hiperoksia

Müsabaka sırasında verilen molalarda element halinde bulunan oksijen kullanılması ile oksijen taşınması hızının artacağına inanılması amacıyla kullanılır. Ayrıca antrenman sırasında tam dinlenme sağlayabilmek maksadıyla da kullanılmaktadır.

Eletrositimülasyon

Kas gruplarına dışarıdan elektriksel etki kullanılarak kas gücü arttırmak maksadıyla kullanılır. Günümüzde sporcu sakatlıklarının tedavisinde fizik tedavi ve rehabilite yöntemi olarak uygulanmaktadır.

Sauna ve Masaj

Sauna ve masaj uygulaması müsabaka veya egzersizden sonra dinlenme süresini hızlandırmak için kullanılmaktadır. Sauna ve masaj müsabaka ve egzersiz öncesinde sporcuların pasif ısınma olarak kullandıkları bir yöntemdir.

2.5.3.2. Psikolojik Yardımcılar

Psikolojik destek, telkin ve motivasyon sporda başarıya ulaşmada önemli rol oynayan faktörlerdendir. Sporcular olumlu alışkanlıklara sahip olmalarının yanında başarılı olacaklarına da inanmalıdırlar. Başarılı olabilen sporcular, iyi motive olabilen de sporculardır (Güler, 2004).

Sporda psikolojik destek; sporcular, antrenörler, spor yöneticileri ve seyirciler için ihtiyaç duyulan profesyonel bir alandır. Psikolojik destek, bireye ya da takıma verileceği gibi, sürekli olarak ya da eğitim dönemlerinde belirli konularda gelişim sağlamak için verilebilir.

Psikolojik yardımcıları üç aşamada sınıflandırılırlar;

- Psikolojik olarak uyarıcı ilaçların kullanımı (stimülanlar).
- Psikolojik olarak sakinleştirici etkiye sahip ilaçların kullanımı (trankilizanlar).
- Psiko doping ve Psiko-Regülasyon becerileri.

Psikolojik yardımcılar okçuluk, atıcılık, buz pateni, su altına dalma gibi asırı stres ve gerginliğin kas kontrolüne engel olabildiği sporlarda etkindirler. Kahvede bulunan kafein, güçlü bir psikolojik uyarıcı madde olabilir. Diğer yandan son araştırmalarda bazı B kompleks vitaminlerin suplementasyonunun beyinde uygun nörotransmitterlerin üretimini stimule etmesiyle psikolojik bir trankilizan olarak görev yapabildiğini ileri sürmektedirler. Bu gruptaki maddelerin çoğu ergojenik yardım sınıflamasına girmektedir.

Bunlar;

- Müzik kullanımı
- Tezahürat
- Otojen çalışma
- Relaksiyon
- Hipnoz
- Dikkat kontrolü
- Motivasyon
- Mental hazırlık

gibi çalışmaları içermektedir (Zorba, 2000).

2.5.3.3. Mekanik ve Biyomekanik Yardımcılar

Sporcuya mekanik ve biyomekanik anlamda yardım sağlayarak performansı artırmayı amaçlayan yardımcılarıdır. Sporcuların kullandıkları saha araç, ayakkabı, giysi gibi materyallerin performansı en az derecede etkileyecek veya performansı artıracak düzeyde yapılması veya dizayn edilmesi mekanik yardımlardır

Sporcunun kullandığı temel teknik varyasyonlarının analiz edilerek performansı artırmak amacı ile biyomekanik temellere uygun olarak düzenlenmesi veya yeni tekniklerin geliştirilmesi: Örneğin Newton'un ikinci devinim kanununa göre, bir objenin süratinin artması direkt olarak uygulanan güçle orantılıdır ve kütleyle ters ilişkilidir. Obje insan vücudu ise uygulanan güç için kütle daha azalırsa, sürat daha da artacaktır. Bu nedenle kuvvet kaybı olmaksızın, vücut ağırlığını özellikle vücut yağını kaybeden sporcular güçlerini de aynen uyguladıklarında süratlerini artıracaklardır. Jimnastikçiler, mesafe koşucuları yüksek atlayıcılar gibi sporcular

yıllarca bu biyomekanik yardım avantajından yararlanmışlar ve hala yararlanmaya çalışmaktadırlar (Zorba, 2000).

2.5.3.4. Besinsel Yardımcılar

Tükettiğimiz besin maddeleri; vücutta büyüme, gelişme ve yapıcı etki sağlamaktadır. Sağlıklı ve düzenli besin tüketimi sporcunun başarılı olmasında büyük rol oynamaktadır. Sporcu açısından yararlı olabilecek ya da olumsuz yönde etkileyecek birçok besin takviyesi bulunmaktadır (Zorba, 2000).

Sporcular besin takviyelerini; kas kasılmasını hızlandırmak, dayanma süresini arttırmak, kas dokusunu arttırmak, yağ dokusunu azaltmak gibi etkenler sebebiyle kullanmaktadırlar. IOC bu yardımcı maddelerin kullanılmasına sınırlandırmalar uygulamışlardır (Atasü, 2004).

Vitamin ve Mineraller

Vitaminler yağda ve suda eriyenler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bütün vitaminler vücut açısından aynı öneme sahiptirler.

Vitaminler spor ile doğrudan bir ilişkiye sahiptirler. Bazı vitaminler antrenman sırasında enerji üretiminin artmasını desteklemekte, bazı vitaminler ise alyuvar oluşturma, protein üretimi, doku onarımı sağlamaktadır. Vücutta vitaminlerin olduğu kadar minerallerde büyük ölçüde yarar sağlamaktadır (Ersoy, 2006).

Vitaminler sporcuların performansını olumlu yönde etkilemektedir. Fakat vitamin kullanım miktarının fazla olması performansı olumsuz yönde etkileyebilir. Kimyasal reaksiyonlarda önemli bir yere sahip olan vitaminler sporda başarıyı ve başarının sürekliliğini sağlamak adına ihtiyaç duyulan dozlarda alınmalıdır. Vitaminler ve mineraller enerji oluşumunu etkileyen tamamlayıcı unsurlardır. Bu yüzden sporcular açısından büyük önem taşımaktadır (Ersoy, 2001).

Vitaminler ve minerallerin tamamlayıcı unsur olması nedeniyle spor hekimleri ve sporcu beslenme uzmanları tarafından kullanılması önerilmektedir (Aydoğdu, 2006).

Protein Tozları

Halter veya vücut geliştirme gibi dayanıklılık ve kuvvet gerektiren sporları yapan sporcuların kullandığı takviye besin ögesidir. Vücudun ürettiği protein

miktarının yetersiz olması nedeniyle dışarıdan alınan protein tozları kas ağırlığı ve kas dokusunda artış sağlar (Atasü, 2004).

Proteinlerin en küçük yapı taşları olan aminoasitler vücudumuzun en küçük yapısı olan hücrelerin temelini oluşturmaktadır.

Aminoasitler

Vücudun protein üretimine katkı sağlayan ve enerji sentezinde kullanılan bir maddedir (Kurdak, 1992). Aminoasitler büyüme hormonlarının salınımını arttırmaktadır. Aminoasit tüketilmesi vücudun protein üretimine fayda sağlarken, fazla tüketilmesi şiddetli mide ağrısı, ishal ve bağırsak problemlerine neden olur (Güneş, 1998).

L-Karnitin

L-Karnitin, insan kalp ve iskelet kasında bulunan bir bileşiktir. L-karnitin, karnitin açiltransferaz olarak adlandırılan bir seri enzimin substratı olup, birincil fonksiyonu, uzun zincirli yağ asitlerinin mitokondriye taşınmasını artırarak, yağ asit metabolizmasını kolaylaştırmasıdır (Kurdak,1996). Karnitin, vücutta biyolojik fonksiyonlarda görev alan vitamin benzeri bir moleküldür. Araştırmalar, karnitin supplementlerinin yağların oksidasyonunu artırdığı ve vücut yağ kütlelerini azalttığı konusundaki iddiaları desteklememektedir. Farklı doz ve sürelerde karnitin supplementleri alımının, enerji kaynağı olan yağ asitlerini artırmadığı, oksijen tüketimi, anaerobik esik, kalp atım hızı ve çalışma süresi üzerine olumlu etkisi olmadığı gösterilmiştir.

Kreatin fosfat

Kreatin ilk defa 1832 yılında Fransız bilim adamı "Chevreul" tarafından tanımlanmıştır. "Lieberg" 1847 yılında, vahşi tilki kaslarında diğer hayvanlara göre 10 misli daha fazla kreatin bulunduğunu rapor etmiştir. Bu, kreatin'in kas çalışmasında önemli rolünün olduğu daha o tarihlerde gösteren önemli bir bulgudur (Çağlar, 1998).

Gün içerisinde 2 gr. kreatin kullanımı fosfat deposunun sıfırlanmasını önlemektedir. 3 gün süreyle 25 gr. kreatin tüketildiğinde bağımsız kreatin ve fosfat düzeyinin artması ve bu artışın da sporcu performansını olumlu yönde etkilediği

gözlemlenmiştir. Verilen bu miktarlardan fazla kullanım performans düzeyini olumsuz yönde etkilemektedir (Güner, 2000).

1990'lı yılların basından beri, özellikle sporcular arasında 5–7 gün süreyle, günde 20–30 gr.' a varan dozlarda kreatin en sık kullanılan ergojenik desteklerden biri haline gelmiştir. Williams ve arkadaşları,1999 yılında Dünya'da 2,7 milyon kg kreatin kullanıldığını belirtilmiştir.

Glutamin

Vücut içerisinde en fazla var olan aminoasit çeşidi olan glutamin metabolizma işlevlerinde büyük bir yere sahiptir. Glutamin yaraların onarımında dolaylı yollardan etki etmektedir. Glutaminin üretildiği ve vücutta saklandığı yer iskelet kaslarıdır (Kadıoğlu, 2005).

Gliserol

Plazma hacminin artırılması ve egzersizin uzun süre devam ettirilebilmesi için sporculara, oral ya da intravenöz yolla gliserol, dekstran gibi ajanlar verilmektedir. Bu konu ile ilgili de birçok literatüre rastlanmaktadır. Bilimsel araştırmalarda tesadüfen seçilen sporculara gliserol depolanması uygulanarak sporcu performansının iler düzeyde arttığı gözlemlenmiştir.

Egzersiz sırasında gliserol tatbik edilmesinin kardiyovasküler ve termoregülatör sisteme olumlu bir etki yapabileceği kaydedilerek, ozmotik olarak aktif bir madde olan gliserolün oral olarak verilmesinden sonra vücut suyunun dağılımında önemli etkisinin olduğu, intravasküler aralıktan yavaş olarak uzaklaştırıldığı bildirilmektedir. Ayrıca gliserol uygulamasının plazma ozmolaritesini arttırdığı, idrar hacmini azalttığı ve plazma hacmini artırdığı yönünde bilgilerle birlikte, egzersizden önce verilen gliserolün egzersiz sırasında iç ısının azaltılmasında ve terleme hızının artmasında önemli etkilerinin olduğunu vurgulayan çalışmalara da rastlanmaktadır (Patlar, 2007). Ayrıca su tutulmasının vücut ağırlığını arttırıcı etkisinden dolayı, öncelikle dayanıklılık türü uzun süreli egzersizlerde olumsuz etki edeceğini öneren araştırmacılar da mevcuttur. Ayrıca böyle bir artış göstermeyen veya performansa katkı anlamında karbonhidrat desteği ile de benzer sonuçların alındığını gösteren çalışmalar mevcut olup, gliserol katkısının etkilerinin daha fazla araştırmaya ihtiyaç gösterdiği belirtilmektedir (Atasü, 2004).

Alkalileştirici Ajanlar

Alkalileştirici ajanlar da ergojenik yardımcılarından olabileceği ileri sürülmektedir. Müsabakadan bir kaç gün önce ve sonra, yemekleri takiben alınmaktadır. Yoğun egzersizlerinden sonra laktik asit oluşmaktadır. Alkali edici ajanların PH' ı egzersizlerin başlangıcında yükselttiği ve sporcunun daha yüksek değerlerde laktik asidi tolere edebilir hale geldiği ileri sürülmektedir. Örneğin, sodyum bikarbonat gibi tampon maddelerinin kullanılması ile egzersiz sırasında oluşan laktik asit tamponlanmakta ve yorgunluk geciktirilmektedir. Dayanıklılık sporlarında olumlu etkileri görünse de, organizmada gastro-intestinal rahatsızlıklara yol açabilmektedir (Günay, 1998).

Arjinin, Lizin ve Ornitin

Lizin esansiyel amino asittir ve vücuda besinlerle alınması gerekir. Arjinin ve ornitin ise esansiyel olmayan amino asitlerden olup vücutta yapılabilirler. Amino asitler proteinlerin doğal yapı taşları olduklarından besinlerde izole halde bulunmazlar. Bu üç amino asit piyasada tek ya da kombine olarak satılmaktadır. Ağız yoluyla kullanılan arjinin, lizin ve ornitin insülin ve büyüme hormonlarının salınmasını arttırdığı, bu sayede kas kitlesinin arttığı ve yağ kitlesinin azaldığı, bu etkileri ile de güç ve kuvveti arttırdıkları iddia edilmektedir. Bu gerekçelerle sürat ve kuvvet sporcularının kullanmaları gerektiği yolunda tanıtımlar yapılmaktadır.

Yapılan bilimsel araştırmalarda bu amino asitleri destek besin olarak kullanan sporcuların insülin ve büyüme hormonu kan düzeyleri, kas kitlelerindeki değişim, kas gücü ve kuvvetinin farklı değişkenleri gibi parametreler incelenmiştir. Ancak yapılan çalışmalarda ağız yoluyla kullanılan arjinin, lizin ve ornitin amino asitlerinin büyüme hormonu ve insülini artırıcı etkilerinin olmadığı saptanmıştır. Yüksek dozlarda kullanıldığında diğer amino asitlerin emilimi önlenir ve diyare gibi sindirim sistemi yan etkileri oluşum riski artar (Atasü, 2004).

2.6. Doping Mücadele

Tartışmaya açık olan doping yıllardan beri yarışma dünyasında sporcular tarafından kullanılmıştır. Geçmişten günümüze gelen doping konusu en çok merak edilen konulardan biri olmuştur. Doping sorunsalına bugünün çerçevesinden baktığımızda tezat kuralcı umudun, şanssız ve muhtemelen planlanmayan bir neticesidir.

Hem sporcuların daha önce sergilemiş oldukları performanslarını arttırmış olmalarını umut ediyoruz hem de hak ve hukuk açısından, toplumsal denetimi sağlamak ve sporcuların performanslarını arttırmak için başvurdukları yöntemlere sınırlandırma getirmeye çalışıyoruz. Kimya içerikli takviyeler ile potansiyel artırma yolları günümüzün gelişen ve değişen kimliğini oluşturmaktadır. Gün geçtikte doping kullanımının sınırları gelişmektedir.

2.6.1. Türkiyede Doping Mücadele

Sporcuların beden ve ruh sağlığını muhafaza etmek ve bu yöndeki eğitimlerinin uluslararası boyutta olması, sporcuların doping kullanımı artışı ve kullanımının önlenmesi maksadıyla 1993 tarihli Resmi gazetede Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Doping mücadele yönetmeliği ilan edilerek uygulanmaya başlanmıştır. Talimat gereğince Hacettepe Üniversitesinde Türkiye Doping Merkezi Laboratuvarı kurulmuş ve doping testleri uygulanmaya başlanmıştır (TBMM, 2007).

Spor federasyonlarının denetlenmesi Avrupa Konseyi Doping Mücadele antlaşmasına mutabık ve Spor Genel Müdürlüğü Doping mücadele yönetmeliğine göre uygulanmaktadır (Araman, 2004).

Türkiye'nin de kabul etmiş olduğu WADA kodu uyarınca sporcuların doping denetlemelerini uygulayan ve tasarlayan özerk bir doping mücadele kuruluşu var olmaktadır (Araman, 2004) .

2.6.2. Dünyada Doping Mücadele

Doping sporcu sağlığını olumsuz yönde etkileyen eski bir vakadır. Gün geçtikçe modernleşen spor branşlarının ve acemilikten ehliliğe doğru ilerledikçe ve önemli derecede nakdi kazanımlarında birlikte geldiği 20. yy. da doping epeyce bir problem teşkil etmeye başlamıştır. Doping kullanımı önleme çabaları, 1920 yılından beri büyük uğraşlar verilen, fakat gözle görülebilecek ilerlemeler 1980 yılının sonuna doğru olmuştur. Doping üretimi yapan kesim, doping kullanımına karşı savaş açan kesimden her zaman önce olmuştur. Ancak mücadele etmekten yılmamış aksine hızla ilerleyen bir çabayla dopingin ardını hiç bırakmamışlardır (Atasü, 2004).

2.6.3. Dünya Anti Doping Ajansı (Wada)

Uluslararası olimpiyat komitesi, 1998 yılında yaşanan bisiklet camiasını derinden etkileyen hadiseden sonra doping kullanımına karşı savaş açan bütün yandaşları toplayarak 1999 yılında Dünya Doping toplantısını yapmayı kararlaştırmıştır. Lozan'da yapılan I.doping toplantısında doping kullanımının dünya üzerinde yasaklanması ve kullanılması yasak olan ilaç ve türevleri listesinin hazırlandığı, Dünya Anti-Doping Ajansını (WASA)' yı kurmuşlardır. Dünya Anti-Doping Ajansının yardımıyla devletler, devletler arası idareler ve doping ile savaşan diğer idarelerin katılmasıyla uluslararası olimpiyat komitesinin önderliğinde bir vakıf olmuştur (www.wada-ama.org) .

WADA'nın Amacı

Bu programın amacı; spor ruhu olan olimpizmin ekip ruhu, kişiliğe ve çevresindeki insanlara saygı gibi etmenleri korumaktır. Doping kullanımı bu etmenlere tamamı ile karşıdır. Dünya Anti-Doping Ajansı varlığını ilan ettikten sonra yarışmalarda yapılan doping testleri gün geçtikte artmaktadır.

2.6.3.1. Dünya Anti Doping Kodu

2004 yılında kabul edilen kod, sporun içsel değerlerini ve sporcu sağlığını muhafaza etmek adına doping kullanımıyla savaşmada eşit, etkin ve işlevsel bir materyal olarak öne çıkmıştır (GSGM, 2006).

2003 yılında yapılan Dünya Sporda Doping Konferansında Dünya Anti-Doping Kodu oy çokluğu ile kabul edilmiştir. Olimpiyatlara katılan tüm kurum ve kuruluşlar 2004 yılında Atina'da düzenlenen olimpiyatlarda bu kodu yürürlüğe koymuşlardır (GSGM, 2006).

Dünya üzerindeki tüm ülkelerde Dünya Anti-Doping Kodu, tüm spor branşlarında ve doppinge ilgili tüm esasları uyum içerisinde uygulanmasını sağlayan üniversal bir delildir. Dünya Anti-Doping Kodu doppinge karşı verilen mücadelede tüm kural ve kararlarını tüm spor kuruluşlarında geçerli kılmaktadır (Erkiner, 2007)

2.6.4. Türkiye Anti Doping Ajansı (Tada)

Sporda doping kullanımı önlemek adına, sporcuların sağlıklarını muhafaza etmek, aynı koşullarda ve çekişmeyi doğuran ortamlarda sportif faaliyet ifa edilmesi

imkanını yaratmakla mükellef ve sorumlu olan Türkiye Anti-Doping Ajansının (TADA) var olmasıyla bu kuruluşa üye olarak vazife yapan konseylerin hak ve mesuliyetlerini tertip etmek maksadıyla bu proje dizayn edilmiştir (TBMM, 2007).

Türkiye Anti-Doping Ajansının; tüm branşlarda dopinge başa çıkmanın en etkili biçimde ilerletilmesi açısından genel geçer kuralları belirleyeceği, Türkiye Anti-Doping Ajansı bünyesine dair vazife yapan kuruluşların ve konseyleriyle ilgili faaliyetleri uygulayacakları, doping karşı önlemler almada milli ve milletler arası yasaları izleyeceği tüm spor branşlarında müsabaka içi ve müsabaka dışı doping denetimleri için Dünya Anti-Doping Ajansının bildirdiği örnek alma standardını uygulayacağı doping kullanımı önlemek hususunda idari kurula bağlı kuruluşların vazife, hak ve mesuliyetleri, çalışma yöntem ve gerekçelerine yönelik düzenlemeler yapacağı Dünya Anti-Doping Ajansının belirlemiş olduğu sporcuların kullanmasının yasak olduğu maddeler çizelgesinin ilgisi bulunan kuruluşlara ilan edeceği, doping tahlil neticelerini ilgisi bulunan görevlilere yazılı olarak beyan edeceği, doping örnek alımından sorumlu olan görevlilerin belirlenip ve bu konudaki eğitimlerinin tamamlanmasını sağlamak, doping örneği alma kurallarını çiğneyen kişiler hakkında yapılması gereken işlemleri uygulamak üstüne görevli kişilere bilgilendirme yapacağı ve yasaların içerdiği bütün eğitim çalışmalarını yürüteceğine ve ilgili olduğu konuların çerçevesinde her türlü uygulamaya karar alma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir (TBMM, 2007).

2.6.5. Doping Kontrol Kuralları

2.6.5.1. Doping Kontrolünde Uygulanacak Prosedür

Doping denetleme sürecinde doğal hak ve yükümlülükleriniz hakkında umumi bir izahat vermek amaç edinilmektedir. Prosedür uygulama sürecinde farklı yönde ilerleme ve örnek alımında güven problemi olmadığına kanaat edilirse, doping denetleme neticesi geçerli olmaktadır.

- Rastgele bir vakitte, rastgele seçilmiş bir bölgede doping testi uygulaması için çağırılabilirsiniz.
- Doping denetlemesinden sorumlu kişiler tarafından, doping denetimi için seçildiğinizi beyan edecektir.

- Doping denetim sorumlusunun örnek alma kurulunda olduğu ve bu konuda yetkin kişi olup olmadığına kanaat getirmek için görevli kartını görmek isteyebilirsiniz.
- Örnek vermeme konusunda oluşabilecek problem veya yaptırımları hususunda bilgi almayı isteyebilirsiniz.

Doping kontrolündeki sorumluluğunuz ise, kimlik bilgilerinizin doğruluğunu onaylamak, örnek alımına izin verdiğimizize dair forma imza atmak, bildirim aldığımız an itibari ile dopinge mücadele kurulunun belirlediği süre zarfında doping testi için doping denetleme merkezine gidilmesidir (GSGM, 2006).

2.6.6. Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası (Taki)

Sporda sakatlanma veya genel sağlık problemleri neticesinde sporcular kimi zaman bazı ilaç türlerini kullanman durumunda kalabilirler. İyileşme sürecinde hekimlerin verdiği ilaçlar yasak olan maddeler içerisinde bulunabilir. Bu yüzden müsabaka döneminden önce bağlı bulunduğunuz federasyon veya Türkiye Dopinge Mücadele kuruluşlarına “ tedavi amaçlı kullanım istisnası ” için başvuruda bulunup bu konuda uygun bulunduğu takdirde tedavi amaçlı kullanım istisnası onayı alabilirsiniz. Bu sayede kullanılması gereken ilaçları kullanmanıza müsaade edilir. Doping kontrolüne girip sonucun pozitif çıkması neticesinde Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası Belgeniz dikkate alınacaktır. Bunun sonucunda da kurallar uygulanmayacaktır (GSGM, 2006).

Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası Onayı için başvuru süreci ise şöyledir;

- Uluslararası müsabakalara katılacak sporcular federasyonlarıyla ve dopinge mücadele kurulu ile bağlantıya geçerek Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası formunu alıp doktorunuzu formu doldurması gerektiğine dair bilgilendirin.
- Doldurulan formu Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası kurulunun olduğu federasyona gönderin.
- Bu işlem sürecini ise müsabaka döneminden en az 21 gün öncesinde tamamlamış olmanız gerekmektedir.

Başvuru işlemlerinden sonra formunuz onaylanmış ise dopinge mücadele kuruluşundan kabul edildiğine dair miktarı belirlenmiş ve ilacı kullanma sürecini belirten bir belge hazırlanacaktır (GSGM,2006).

2.6.7. Doping Kullanımının Hukuki Sonucu

Uygulanan testler neticesinde sporcunun vermiş olduğu örnekte doping maddesine rastlanırsa yani sonuç pozitif çıkarsa sporcu suçlu sayılır ve Dünya Anti-Doping Kodunda yer alan kurallara göre ceza almaktadır (Çağlayan,2007).

Dünya Anti-Doping Kodunda suçlara göre ne tür yaptırımlar yapıldığını incelersek;

- Doping kullanılmasının belirlendiği ve yasaklanmış olan herhangi bir maddenin bulunması durumunda; örneğin alınımı kabul etmeme, denetlemeye girmemek ve denetleme sürecine fesat karıştırma boyutlarında, verilecek olan ceza, kullanılan maddenin içeriğine, içerisinde olunan şartlara ve yapılan kabahatin bir daha yapıp yapılmadığına, ikazdan sporcuyu müsabakalardan hayatı boyunca uzaklaştırmaya kadar gitmektedir.
- Müsabaka dışı denetlemelerde sporcuların hareketlerine, adres beyanatının verilmesi konusundaki uyumuna ve yerine getirilmeyen denetlemelerde verilen ceza üç aydan başlayıp iki yıla kadar çıkmaktadır.
- Doping içeren maddelerin kullanımı ya da üretiminden kaynaklanan kabahatlerde verilen ceza dört yıldan başlayarak hayatı boyunca müsabakaya girmesi yasaklanmaktadır (Erkiner, 2007).

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu süperlig müsabakalarına katılan sporcuların doping bilgi düzeyleri ve doping ile ilgili düşüncelerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini; Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu tarafından yapılan Süper lig Türkiye Finallerine katılan 4 takım sporu (futbol, basketbol, voleybol, hentbol) ve 2 bireysel spor (Atletizm ve Güreş) branşlarında katılım sağlayan toplam 210 üniversitenin profesyonel ve müsabık sporcuları oluştururken, Örneklem Grubunu ise 1007 erkek ve 587 kadın sporcu olmak üzere toplanada 1594 sporcu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Araştırmada tarama yöntemi ve nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Yararlanılan anket daha önce yapılmış olan araştırmalarda kullanılmış olup geçerlilik ve güvenilirliği test edilmiştir. Doping ile ilgili bireylerin bilgi düzeylerini ve düşüncelerini ölçen bir anket olduğu bilinmektedir.

İki bölümden oluşan olan ölçeğin ilk bölümünde araştırmacı tarafından hazırlanan araştırmaya gönüllü olarak katkı sağlayacak olan Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu tarafından düzenlenen süperlig müsabakalarına katılan sporcuların demografik özelliklerini belirleyebilmek amacıyla 8 sorudan oluşan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu kişisel bilgi formu ile cinsiyet, yaş, medeni durum, sınıf, bölüm, branş, kaç yıldır spor yaptığı, spora yönlendiren kişi veya kişilerin kimler olduğu gibi demografik özellikleri ile ilgili bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Ölçeğin ikinci bölümünde Sargın (2007) tarafından geliştirilen ve 24 maddeden oluşan “Doping Bilgi Düzeyi ve Düşünce Anketi” kullanılacaktır. Sargın yapmış olduğu çalışmada Crombach Alpha güvenilirlik katsayısını 0,92 olarak bulmuştur. Araştırmamızda ise crombach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,90 olarak tespit edilmiştir.

Ayrıca Yıldız ve ark. (2016) yapmış oldukları “Bireysel ve Takım Sporları İle İlgilenen Sporcuların Doping Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi” adlı çalışmada da

“Doping Bilgi Düzeyi ve Düşünce Anketi” kullanarak Crombach Alpha güvenilirlik katsayısını 0,89 olarak tespit etmişlerdir. Yaptıkları bu çalışmayla anketin güvenilirlik katsayısını desteklemişlerdir.

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizinde SPSS 23 paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için normallik analizi yapılmış ve grupların normal dağıldığına karar verilmiştir. Sosyo-demografik soruların analizinde frekans ve yüzde analizi yapılmıştır. Sporcuların doping kullanımı hakkında düşüncelerini belirlemek için crosstab analizi ve k-kare analizi kullanılmıştır. Cinsiyete, medeni duruma ve Takım sporları ve bireysel sporla uğraşan bireylere göre doping bilgi düzeylerinin karşılaştırılmasında independent t testi kullanılmıştır. Sporcuların öğrenim gördükleri bölüm, öğrenim gördükleri sınıf ve spor yaptıkları yıla göre yapılan karşılaştırmalar tek yönlü varyans analizi ANOVA ile yapılmıştır. ANOVA sonucunda çıkan farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Tukey HSD testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya katılan sporcuların branşlara göre dağılımları

Branşlar	Frekans	%
Futbol	240	15,1
Basketbol	204	12,8
Voleybol	212	13,3
Hentbol	213	13,4
Atletizm	284	17,8
Güreş	441	27,7
Toplam	1594	100,0

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan sporcuların %15,1'i futbol, %12,8'i basketbol, %13,3'ü voleybol, %13,4'ü hentbol, %17,8'i atletizm ve %27,7'si güreş branşı ile ilgilenmektedir.

Tablo 2. Araştırmaya katılan sporcuların cinsiyetlere göre dağılımı

Cinsiyet	Frekans	%
Erkek	1007	63,2
Kadın	587	36,8
Toplam	1594	100,0

Araştırmaya katılan bireylerin %63,2'si erkek ve %36,8'i kadın olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3. Araştırmaya katılan sporcuların yaşlara göre dağılımları

Sporcu Yaş Aralığı	Frekans	%
19 yaş ve altı	267	16,8
20-25 yaş arası	1205	75,6
26 yaş ve üzeri	122	7,7
Toplam	1594	100,0

Araştırmaya katılan bireylerin yaş dağılımları incelendiğinde %16,8'i 19 yaş ve altı, %75,6'sı 20-25 yaş arası ve %7,7'si 26 yaş ve üzeri olarak belirlenmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya katılan sporcuların medeni durumlara göre dağılımları

Medeni Durum	Frekans	%
Evli	63	4,0
Bekâr	1531	96,0
Toplam	1594	100,0

Tablo 4'e göre sporcuların %4' evli ve %96'sı bekar olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5. Araştırmaya katılan sporcuların okudukları sınıfa göre dağılımı

Sporcuların Okudukları Sınıf Derecesi	Frekans	%
1. sınıf	509	31,9
2. sınıf	439	27,5
3. sınıf	335	21,0
4. sınıf	311	19,5
Toplam	1594	100,0

Tablo 5 incelendiğinde, sporcuların %31,9'u 1.sınıf, %27,5'i 2.sınıf, %21'i 3.sınıf ve %19,5'i 4.sınıf olarak tespit edilmiştir.

Tablo 6. Araştırmaya katılan sporcuların okudukları bölümlere göre dağılımı

Sporcuların Okudukları Bölümler	Frekans	%
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	490	30,7
Antrenörlük Eğitimi	529	33,2
Spor Yöneticiliği	138	8,7
Rekreasyon	40	2,5
Diğer	397	24,9
Toplam	1594	100,0

Sporcuların okudukları bölümler incelendiğinde, %30,7'si beden eğitimi ve spor öğretmenliği, %33,2'si antrenörlük eğitimi, %2,5'i spor yöneticiliği, %24,9'u rekreasyon bölümü ve %24,9'unun diğer bölümlerde öğrenim gördükleri belirlenmiştir.

Tablo 7. Araştırmaya katılan sporcuların kaç yıldır spor yaptıklarına göre dağılımı

Spor Yaptıkları Yıl	Frekans	%
1-3 yıl arası	155	9,7
4-6 yıl arası	237	14,9
7-9 yıl arası	491	30,8
10 yıl ve üzeri	711	44,6
Toplam	1594	100,0

Araştırmaya katılan sporcuların %9,7'si 1-3 yıl arası, %14,9'u 4-6 yıl arası, %30,8'i 7-9 yıl arası ve %44,6'sının 10 yıl ve üzeri spor yaptığı tespit edilmiştir.

Tablo 8. Araştırmaya katılan sporcuları spora yönlendiren kişilerin dağılımı

Spora Yönlendiren Kişiler	Frekans	%
Kendi isteğimle	602	37,8
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenim	494	31,0
Ailem	380	23,8
Arkadaşlarım	108	6,8
Medya	10	,6
Total	1594	100,0

Araştırmaya katılan sporcuları spora yönlendiren kişiler belirlendiği tablo 8'e göre, %37,8'i kendi isteğiyle, %31'i beden eğitimi ve spor öğretmeni aracılığı ile, %23,8'i ailesi aracılığıyla, %6,8'i arkadaşları aracılığıyla, %0,6'sı medya aracılığı ile spora yönlendirilmiştir.

Tablo 9. Doping kullanımı hakkında ne düşünüyorsunuz? Sorusuna verilen cevapların k-kare ve crosstab analizi sonuçları

Doping kullanımı hakkında ne düşünüyorsunuz?	Grup		Toplam
	Takım Spor	Bireysel Spor	
Herkes kullanabilir	20	49	69
	1,3%	3,1%	4,3%
Spor ahlakına aykırı	429	315	744
	26,9%	19,8%	46,7%
Gerekirse kullanılmalı	52	85	137
	3,3%	5,3%	8,6%
Kesinlikle kullanılmamalı	300	224	524
	18,8%	14,1%	32,9%
Hiçbir şey düşünmüyorum	68	52	120
	4,3%	3,3%	7,5%
Toplam	869	725	1594
	54,5%	45,5%	100,0%

$$x^2 = 38,063^a \quad p < 0,001$$

Doping kullanımı hakkında ne düşünüyorsunuz sorusuna verilen cevaplara göre, takım sporcularının %26,9'u spor ahlakına aykırı olduğunu, %18,8'i kesinlikle kullanılmaması gerektiğini ağırlıklı olarak belirtmişlerdir. Bireysel spor ile uğraşan sporcular yine aynı şekilde %19,8 ile spor ahlakına aykırı olduğunu ve %14,1 ile kesinlikle kullanılmaması gerektiğini belirtmişlerdir.

Yüzelik dağılımlar birbirine yakın olmasına rağmen yapılan k-kare analizine göre takım ve bireysel sporlarla uğraşan sporcuların doping kullanımı hakkında düşünceleri ile ilgili cevapların dağılımları arasında oldukça anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,001$). Buna göre takım sporu yapan sporcuların vermiş olduğu spor ahlakına aykırı cevabı bireysel spor yapan sporculara göre daha yüksektir.

**Tablo10. Sizce sporcular genellikle hangi doping çeşidini kullanıyorlar?
Sorusuna verilen cevapların k-kare ve crosstab analizi sonuçları**

Sizce sporcular genellikle hangi doping çeşidini kullanıyorlar?	Grup		Toplam
	Takım Sporu	Bireysel Spor	
Uyarıcılar	279	235	514
	17,5%	14,7%	32,2%
Narkotik analjezikler	5	25	30
	,3%	1,6%	1,9%
Anabolik ajanlar	55	59	114
	3,5%	3,7%	7,2%
Beta bloke ediciler	14	16	30
	,9%	1,0%	1,9%
İdrar söktürücüler	20	39	59
	1,3%	2,4%	3,7%
Maskeleyici ajanlar	4	14	18
	,3%	,9%	1,1%
Peptid hormon ve analoglar	43	57	100
	2,7%	3,6%	6,3%
Alkol	51	33	84
	3,2%	2,1%	5,3%
Kannabinoidler	11	12	23
	,7%	,8%	1,4%

Hiçbir fikrim yok	387	235	622
	24,3%	14,7%	39,0%
Toplam	869	725	1594
	54,5%	45,5%	100,0%

$$\chi^2 = 59,530^a \quad p < 0,001$$

Sporcuların genellikle hangi doping çeşidini kullandığı ile ilgili soruda takım sporları ile uğraşan sporcuların %17,5'i uyarıcılar ve %24,3'ü hiçbir fikrinin olmadığını belirtirken, yine aynı şekilde bireysel sporlar ile ilgilenen sporcuların %14,7'si uyarıcılar ve %14,7'si hiçbir fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Bireysel spor yapan sporcular ile takım sporu yapan sporcuların k- kare analizine göre vermiş oldukları cevaplar arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p < 0,001$). Buna göre verilen cevaplar karşılaştırıldığında, uyarıcılar cevabı bireysel spor yapan sporcuların, takım sporu yapan sporculara göre daha yüksektir.

**Tablo 11. Sizce sporcular genellikle hangi doping yöntemini kullanıyorlar?
Sorusuna verilen cevapların k-kare ve crosstab analizi sonuçları**

Sizce sporcular genellikle hangi doping yöntemini kullanıyorlar?	Grup		Toplam
	Takım Sporu	Bireysel Spor	
Kan dopingi	212	197	409
	13,3%	12,4%	25,7%
Bağırsakların şişirilmesi	2	5	7
	,1%	,3%	,4%
Damar içi vitamin verilmesi	97	126	223
	6,1%	7,9%	14,0%
Elektrostimülasyon	3	7	10
	,2%	,4%	,6%
Gen dopingi	39	65	104
	2,4%	4,1%	6,5%
Yapay oksijen taşıyıcıları	16	31	47
	1,0%	1,9%	2,9%
Farmakolojik, fiziksel ve kimyasal işlemler	75	60	135
	4,7%	3,8%	8,5%
Psikolojik doping	33	29	62
	2,1%	1,8%	3,9%
Hiçbir fikrim yok	392	204	596
	24,6%	12,8%	37,4%

Toplam	869	725	1594
	54,5%	45,5%	100,0%

$$\chi^2 = 68,269^a \quad p < 0,001$$

Sporcuların genellikle hangi doping yöntemini kullandığı sorusuna verilen cevaplar incelenmiştir. Takım sporcularının %13,3'ü kan dopingi, %6,1'i damar içi vitamin verilmesi ve %24,6'sı ise hiçbir fikrinin olmadığını belirtmiştir. Bireysel sporlar ile ilgilenen sporcuların ise %12,4'ü kan dopingi, %7,9'u damar içi vitamin verilmesi ve %12,8'inin hiçbir fikrinin olmadığını tespit edilmiştir.

Takım sporu yapan sporcular ile bireysel spor yapan sporcuların k-kare analizine göre vermiş oldukları cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,001$). Buna göre vermiş oldukları cevaplar karşılaştırıldığında, kan dopingi ve hiçbir fikrim yok cevapları takım sporu yapan sporcuların bireysel spor yapan sporculara göre daha yüksektir.

Tablo 12. Sporcuların doping kullanmasındaki psikolojik sebepler nelerdir? Sorusuna verilen cevapların k-kare ve crosstab analizi sonuçları

Sporcuların doping kullanmasındaki psikolojik sebepler nelerdir?	Grup		Toplam
	Takım Sporu	Bireysel Spor	
Heyecanı yatıştırmak	31	33	64
	1,9%	2,1%	4,0%
Konsantre olmak	37	28	65
	2,3%	1,8%	4,1%
Aşırı kazanma hırısı	485	430	915
	30,4%	27,0%	57,4%
Kaygıyı yok etmek	70	25	95
	4,4%	1,6%	6,0%
Hepsi	246	209	455
	15,4%	13,1%	28,5%
Toplam	869	725	1594
	54,5%	45,5%	100,0%

$$x^2 = 16,062^a \quad p < 0,01$$

Sporcuların doping kullanmasındaki psikolojik sebepler nelerdir sorusuna verilen cevapların incelendiği tablo 12'ye göre; takım sporcuların %30,4'ü aşırı kazanma hırısı ile, %1,9'u heyecanı yatıştırmak için, %2,3'ü konsantre olmak için, %4,4'ü kaygıyı yok etmek için ve %15,4'ü hepsi olarak cevap vermişlerdir. Bireysel spor ile uğraşan sporcuların ise %27'si aşırı kazanma hırısı ile, %2,1'i heyecanı yatıştırmak

için, %1,8'i konsantre olmak için, %1,6'sı kaygıyı yok etmek için ve %13,1'i hepsi olarak cevap vermişlerdir.

Takım sporu yapan sporcular ile bireysel spor yapan sporcuların k- kare analizine göre vermiş oldukları cevaplar arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0,01$). Takım sporu yapan sporcular bireysel spor yapan sporculara göre vermiş oldukları cevaplar karşılaştırıldığında, takım sporu yapan sporcuların bireysel spor yapan sporculara oranla yüksek oranda aşırı kazanma hırsına bağlı olarak doping kullanımını sebepler arasında gördükleri tespit edilmiştir. Bu düşünceyi seçenekler arasında bulunan hepsi cevabı takip etmektedir.

Tablo 13. Doping kullandığı belirlenen sporcuya sizce ne yapılmalı? sorusuna verilen cevapların k-kare ve crosstab analizi sonuçları

Doping kullandığı belirlenen sporcuya sizce ne yapılmalı?	Grup		Toplam
	Takım Sporu	Bireysel Spor	
Ömür boyu yarışmalardan men edilmeli	336	331	667
	21,1%	20,8%	41,8%
1-2 yıl yarışma cezası verilmeli	390	283	673
	24,5%	17,8%	42,2%
Sadece o anki yarışmadan uzaklaştırılmalı	143	110	253
	9,0%	6,9%	15,9%
Toplam	869	725	1594
	54,5%	45,5%	100,0%

$$\chi^2 = 9,422^a \quad p < 0,05$$

Doping kullandığı belirlenen sporcuya sizce ne yapılmalı sorusuna verilen cevaplara göre; takım sporcularının %21,1'i ömür boyu yarışmalardan men edilmeli, %24,5'i 1-2 yıl yarışmalardan men cezası verilmeli ve %9'u sadece o anki yarışmadan uzaklaştırılmalı şeklinde cevap vermişlerdir. Bireysel sporlar ile uğraşan sporcuların ise %20,8'i ömür boyu yarışmalardan men edilmeli, %17,8'i 1-2 yıl yarışmalardan men edilmeli ve %6,9'u sadece o anki yarışmadan uzaklaştırılmalı şeklinde cevap vermişlerdir.

Takım sporu yapan sporcular ile bireysel spor yapan sporcuların k-kare analizine göre vermiş oldukları cevaplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Takım sporu yapan sporcular bireysel spor yapan sporculara göre vermiş oldukları cevaplar karşılaştırıldığında, takım sporu yapan sporcular vermiş oldukları cevaplar arasında yüksek oranda 1-2 Yıl Yarışma Cezası Verilmesi gerektiği düşüncesi tespit

edilmiştir, bireysel spor yapan sporcularda ise Ömür Boyu Yarışmalardan Men Edilmeli düşüncesini yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14. Takım sporu ve Bireysel spor yapan bireylerin doping bilgi düzeylerinin karşılaştırılması

	Grup	N	Aritmetik ortalama	Standart Sapma	t	p
Performans artırıcı ilaç(Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz?	Takım Spor	869	2,00	,69	8,314	,000***
	Bireysel Spor	725	1,71	,70		
Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir?	Takım Spor	869	2,64	,62	6,649	,000***
	Bireysel Spor	725	2,41	,73		
Psikolojik dopinge inanıyor musunuz?	Takım Spor	869	1,65	,78	-,873	,383
	Bireysel Spor	725	1,68	,78		
Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz?	Takım Spor	869	1,21	,53	-4,065	,000***
	Bireysel Spor	725	1,33	,62		
Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz?	Takım Spor	869	2,51	,71	5,323	,000***
	Bireysel Spor	725	2,32	,74		
Doping kullanımının fair play(centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz?	Takım Spor	869	1,24	,53	-4,489	,000***
	Bireysel Spor	725	1,38	,65		
Dopingün büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz?	Takım Spor	869	1,48	,70	1,546	,122
	Bireysel Spor	725	1,43	,65		
Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu?	Takım Spor	869	2,23	,70	2,224	,026*
	Bireysel Spor	725	2,15	,72		
Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı?	Takım Spor	869	2,44	,65	5,633	,000***
	Bireysel Spor	725	2,19	1,05		

Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı?	Takım Spor	869	1,31	,59	-5,334	,000***
	Bireysel Spor	725	1,48	,71		
Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı?	Takım Spor	869	2,26	,86	9,017	,000***
	Bireysel Spor	725	1,87	,86		
Sporda doping kullanımının başarıyı ve performans olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz?	Takım Spor	869	2,05	,77	4,142	,000***
	Bireysel Spor	725	1,88	,82		
Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı?	Takım Spor	869	2,73	,57	4,324	,000***
	Bireysel Spor	725	2,60	,67		
Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu?	Takım Spor	869	2,14	,85	,677	,499
	Bireysel Spor	725	2,11	,81		
Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	Takım Spor	869	2,02	,67	3,229	,001**
	Bireysel Spor	725	1,91	,69		
Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	Takım Spor	869	2,48	,68	6,416	,000***
	Bireysel Spor	725	2,24	,77		
Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi?	Takım Spor	869	2,00	,82	2,511	,012*
	Bireysel Spor	725	1,90	,81		
Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanılabilir.	Takım Spor	869	2,65	,63	4,395	,000***
	Bireysel Spor	725	2,49	,76		
Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı?	Takım Spor	869	2,27	,79	1,314	,189
	Bireysel Spor	725	2,21	,82		

*p<0.05 **p<0.01 ***p<0.001

Tablo 14'e göre; takım sporu ve bireysel sporlar ile uğraşan sporcuların doping bilgi düzeyleri karşılaştırıldığında;

“Performans arttırıcı ilaç (doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz” , “Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir”, “Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz”, “Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı”, “Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı”, “Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz”, “Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı” ve “Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanabilir” sorularında gruplar arası anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre Takım sporu yapan sporcuların bu görüşleri, bireysel spor yapan sporculara göre daha yüksektir ($p<0,001$).

“Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz”, “Doping kullanımının fair play (centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz” ve “Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunulmalı mı” sorularında gruplar arası anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre bireysel spor yapan sporcuların bu görüşleri, takım sporu yapan sporculara göre daha yüksektir ($p<0,001$).

“Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz” sorusunda gruplar arası anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre takım sporu yapan sporcuların; sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz görüşü, bireysel spor yapan sporculara göre daha yüksektir ($p<0,01$).

“Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu” ve “Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi” sorularında gruplar arası anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre takım sporu yapan sporcuların bu iki görüşü bireysel spor yapan sporculara göre daha yüksektir ($p<0,05$).

“Psikolojik dopinge inanıyor musunuz”, “Dopingin büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz”, “Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı

hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu” ve “Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı” sorularına verilen cevaplar arasında ise herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 15. Cinsiyetlere göre doping bilgi düzeylerinin karşılaştırılması

	Grup	N	Aritmetik ortalama	Standart Sapma	t	p
Performans arttırıcı ilaç(Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz?	Erkek	1007	1,86	,72	-1,009	,313
	Kadın	587	1,89	,69		
Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir?	Erkek	1007	2,48	,71	-4,020	,000***
	Kadın	587	2,63	,63		
Psikolojik dopinge inanıyor musunuz?	Erkek	1007	1,66	,78	-,318	,750
	Kadın	587	1,67	,78		
Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz?	Erkek	1007	1,29	,58	2,345	,019*
	Kadın	587	1,22	,56		
Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz?	Erkek	1007	2,39	,75	-2,393	,017*
	Kadın	587	2,48	,70		
Doping kullanımının fair play(centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz?	Erkek	1007	1,32	,59	1,166	,244
	Kadın	587	1,28	,60		
Dopingün büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz?	Erkek	1007	1,48	,70	1,432	,152
	Kadın	587	1,43	,65		
Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu?	Erkek	1007	2,20	,71	,476	,634
	Kadın	587	2,18	,70		
Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı?	Erkek	1007	2,29	,69	-1,952	,051
	Kadın	587	2,38	1,09		
Sizce devlet dopingün zararları, spor ahlakına ters düştüğü	Erkek	1007	1,40	,65	1,088	,277

ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı?	Kadın	587	1,36	,66		
Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı?	Erkek	1007	2,11	,87	1,384	,167
	Kadın	587	2,04	,89		
Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz?	Erkek	1007	1,94	,80	-2,160	,031*
	Kadın	587	2,03	,79		
Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı?	Erkek	1007	2,64	,64	-2,562	,011*
	Kadın	587	2,73	,59		
Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu?	Erkek	1007	2,12	,82	-2,280	,779
	Kadın	587	2,13	,84		
Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	Erkek	1007	1,97	,67	-2,238	,812
	Kadın	587	1,98	,70		
Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	Erkek	1007	2,36	,72	-1,009	,313
	Kadın	587	2,40	,75		
Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi?	Erkek	1007	1,89	,80	-4,327	,000***
	Kadın	587	2,07	,83		
Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanabilir.	Erkek	1007	2,50	,74	-5,577	,000***
	Kadın	587	2,70	,59		
Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı?	Erkek	1007	2,22	,80	-1,424	,155
	Kadın	587	2,28	,80		

*p<0.05 **p<0.01 ***p<0.001

Tablo 15'e göre doping bilgi düzeyleri cinsiyetlere göre karşılaştırıldığında;

“Sizce yüksek performans sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir”, “Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi” ve “Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanabilir” sorularında cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre kadın sporcuların bu düşünceleri, erkek sporculara göre daha yüksektir ($p<0,001$).

“Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz” ve “Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz” sorularında cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre erkek sporcuların bu iki düşüncede kadın sporculara göre daha yüksektir ($p<0,05$).

“Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz” ve “Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı” sorularında cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre kadın sporcuların bu görüşleri, erkek sporculara göre daha yüksektir ($p<0,05$).

Performans artırıcı ilaç(Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz”, “Psikolojik dopinge inanıyor musunuz”, “Doping kullanımının fair play(centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz”, “Dopingin büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz”, “Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu “, “Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı”, “Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı”, “Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı”, “Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu”, “Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz”, “Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz” ve “Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı” sorularına verilen cevaplar arasında herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 16. Medeni duruma göre doping bilgi düzeylerinin karşılaştırılması

	Grup	N	Aritmetik ortalama	Standart Sapma	t	p
Performans arttırıcı ilaç(Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz?	Evli	63	1,76	,68	-1,322	,186
	Bekâr	1521	1,88	,71		
Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir?	Evli	63	2,47	,73	-,765	,444
	Bekâr	1521	2,54	,68		
Psikolojik dopinge inanıyor musunuz?	Evli	63	1,68	,77	,131	,896
	Bekâr	1521	1,66	,78		
Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz?	Evli	63	1,33	,64	,876	,381
	Bekâr	1521	1,26	,57		
Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz?	Evli	63	2,44	,77	,194	,846
	Bekâr	1521	2,42	,73		
Doping kullanımının fair play(centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz?	Evli	63	1,33	,64	,350	,726
	Bekâr	1521	1,30	,59		
Dopingün büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz?	Evli	63	1,38	,68	-1,005	,315
	Bekâr	1521	1,46	,68		
Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu?	Evli	63	2,20	,74	,135	,892
	Bekâr	1521	2,19	,71		
Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı?	Evli	63	2,58	,63	2,401	,016*
	Bekâr	1521	2,31	,87		
Sizce devlet dopingün zararları, spor ahlakına ters düştüğü	Evli	63	1,44	,71	,644	,520

ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı?	Bekâr	1521	1,38	,65		
Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı?	Evli	63	2,09	,85	,063	,950
	Bekâr	1521	2,08	,88		
Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz?	Evli	63	2,23	,85	2,589	,010*
	Bekâr	1521	1,97	,79		
Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı?	Evli	63	2,65	,67	-,334	,738
	Bekâr	1521	2,67	,62		
Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu?	Evli	63	2,11	,78	-,147	,883
	Bekâr	1521	2,12	,83		
Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	Evli	63	1,93	,64	-,532	,595
	Bekâr	1521	1,98	,68		
Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	Evli	63	2,19	,73	-2,076	,038*
	Bekâr	1521	2,38	,73		
Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi?	Evli	63	1,77	,81	-1,810	,070
	Bekâr	1521	1,96	,81		
Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanabilir.	Evli	63	2,71	,60	1,562	,119
	Bekâr	1521	2,57	,70		
Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı?	Evli	63	2,41	,73	1,661	,097
	Bekâr	1521	2,24	,81		

*p<0.05 **p<0.01 ***p<0.001

Doping bilgi düzeylerinin medeni duruma göre karşılaştırıldığı tablo 16,da

“Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı” ve “Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz” sorularında medeni durum değişkenleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre evli olan sporcuların bu düşünceleri, bekar olan sporculara göre daha yüksektir ($p<0,05$).

“Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz” sorusunda medeni durum değişkenleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu düşünceye göre ise bekar sporcuların bu konudaki bilgisi erkek sporculara göre daha yüksek çıkmıştır ($p<0,05$).

“Performans arttırıcı ilaç(Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz”, “Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir ”, “Psikolojik dopinge inanıyor musunuz”, “Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz”, “Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz”, “Doping kullanımının fair play(centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz”, “Dopingin büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz”, “Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu”, “Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı”, “Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı”, “Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı”, “Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu”, “Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz”, “Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi”, “Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanabilir ve Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı” sorularına verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Tablo 17. Sporcuların öğrenim gördükleri bölüme göre doping bilgi düzeylerinin ANOVA ve Tukey HSD testi sonuçları

		Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p	Tukey HSD
Performans arttırıcı ilaç(Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz?	Gruplar arası	23,173	4	5,793	11,590	,000***	Bes-Diğer *** Antrenörlük ve Diğer***
	Grup içi	794,233	1589	,500			
Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir?	Gruplar arası	3,025	4	,756	1,604	,171	---
	Grup içi	748,906	1589	,471			
Psikolojik dopinge inanıyor musunuz?	Gruplar arası	1,546	4	,387	,628	,643	---
	Grup içi	977,895	1589	,615			
Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz?	Gruplar arası	1,079	4	,270	,806	,521	---
	Grup içi	531,842	1589	,335			
Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz?	Gruplar arası	9,586	4	2,397	4,466	,001**	Antrenörlük-Spor Yön.* Antrenörlük-Diğer* Spor Yön-Rekreasyon*
	Grup içi	852,617	1589	,537			
Doping kullanımının fair play (centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz?	Gruplar arası	6,014	4	1,504	4,226	,002**	Antrenörlük – Diğer **
	Grup içi	565,358	1589	,356			
Dopingün büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz?	Gruplar arası	16,024	4	4,006	8,714	,000***	BES-Diğer *** Antrenörlük-

	Grup içi	730,509	1589	,460			Diğer**
Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu?	Gruplar arası	2,497	4	,624	1,231	,296	---
	Grup içi	805,825	1589	,507			
Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı?	Gruplar arası	9,938	4	2,485	3,326	,010*	Antrenörlük-Diğer * Spor Yön. – Diğer *
	Grup içi	1187,166	1589	,747			
Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı?	Gruplar arası	2,468	4	,617	1,427	,223	---
	Grup içi	687,255	1589	,433			
Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı?	Gruplar arası	40,514	4	10,129	13,354	,000****	BES-Diğer *** Antrenörlük- Diğer***
	Grup içi	1205,190	1589	,758			
Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz?	Gruplar arası	7,667	4	1,917	2,978	,018*	Antrenörlük- Spor Yön.*
	Grup içi	1022,730	1589	,644			
Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı?	Gruplar arası	1,069	4	,267	,678	,607	---
	Grup içi	626,831	1589	,394			
Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu?	Gruplar arası	72,940	4	18,235	27,923	,000****	BES-Diğer *** Antrenörlük- Diğer*** Spor Yön.-Diğer***
	Grup içi	1037,695	1589	,653			
Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında	Gruplar arası	10,884	4	2,721	5,831	,000****	BES-Diğer ***

yeterli bilgiye sahip misiniz?	Grup içi	741,433	1589	,467			Antrenörlük-Diğer*
Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	Gruplar arası	18,828	4	4,707	8,843	,000***	BES-Diğer ***
	Grup içi	845,817	1589	,532			Antrenörlük-Diğer***
Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi?	Gruplar arası	9,064	4	2,266	3,402	,009**	BES-Diğer **
	Grup içi	1058,524	1589	,666			
Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanabilir.	Gruplar arası	6,317	4	1,579	3,251	,011*	Spor Yön.-Rekreasyon *
	Grup içi	771,904	1589	,486			Rekreasyon-Diğer**
Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı?	Gruplar arası	12,773	4	3,193	4,932	,001**	BES-Spor Yön. *
	Grup içi	1028,848	1589	,647			Antrenörlük - Spor Yön.*
							Spor Yön.-Diğer***

*p<0.05 **p<0.01 ***p<0.001

Tablo 17’de sporcuların öğrenim gördükleri bölüme göre doping bilgi düzeyleri incelendiğinde;

“Performans artırıcı ilaç(Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz” sorusunda anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Bu farklılığın nedeni Beden eğitimi ve spor öğretmenliği ile diğer bölümler ve antrenörlük bölümü ile diğer bölümlerden kaynaklanmaktadır.

“Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,01$). Bu farklılığın nedeni Antrenörlük bölümü ile spor yöneticiliği bölümü, antrenörlük ile diğer bölümler ve spor yöneticiliği ile rekreasyon bölümlerinden kaynaklanmaktadır.

“Doping kullanımının fair play (centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (

$p < 0,05$). Bu farklılık antrenörlük eğitimi bölümü ve diğer bölümlerden kaynaklanmaktadır.

“Dopingin büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p < 0,01$). Bu farklılık Beden eğitimi ve spor öğretmenliği ile diğer bölümlerden ve antrenörlük ve diğer bölümlerden kaynaklanmaktadır.

“Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu farklılığın nedeni antrenörlük ile diğer bölümlerden ve spor yöneticiliği ile diğer bölümlerden kaynaklanmaktadır.

“Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı” sorusuna verilen cevaplar arasında oldukça anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,001$). Bu farklılık Beden eğitimim ve spor öğretmenliği ile diğer bölümlerden ve antrenörlük eğitimi bölümü ile diğer bölümlerden kaynaklanmaktadır.

“Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu farklılık antrenörlük eğitimi bölümü ile spor yöneticiliği bölümlerinden kaynaklanmaktadır.

“Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,001$). Bu farklılık Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü ile diğer bölümlerden, antrenörlük eğitimi bölümü ile diğer bölümlerden ve spor yöneticiliği ile diğer bölümlerden kaynaklanmaktadır.

“Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,001$). Bu farklılık Beden eğitimi ve spor öğretmenliği ile diğer bölümlerden ve antrenörlük eğitimi bölümü ile diğer bölümlerden kaynaklanmaktadır.

“Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,001$). Bu farklılık Beden eğitimi ve

spor öğretmenliği bölümü ile diğer bölümlerden, antrenörlük eğitimi bölümü ile diğer bölümlerden ve spor yöneticiliği ile diğer bölümlerden kaynaklanmaktadır.

“Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,01$). Bu farklılık Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü ile diğer bölümlerden kaynaklanmaktadır.

“Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanabilir” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Bu farklılık spor yöneticiliği bölümü ile rekreasyon bölümlerinden ve rekreasyon bölümü ile diğer bölümlerden kaynaklanmaktadır.

“Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,01$). Bu farklılık Beden eğitimi ve spor öğretmenliği ile spor yöneticiliği bölümünden, antrenörlük ile spor yöneticiliği bölümünden ve spor yöneticiliği ile diğer bölümlerden kaynaklanmaktadır.

“Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir”, “Psikolojik dopinge inanıyor musunuz”, “Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz”, “Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu”, “Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı” ve “Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı” sorularına verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 18. Sporcuların sınıflarına göre doping bilgi düzeylerinin ANOVA ve Tukey HSD testi sonuçları

		Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p	Tukey HSD
Performans artırıcı ilaç(Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz?	Gruplar arası	7,846	4	1,961	3,850	,004	1-4 **
	Grup içi	809,559	1589	,509			
Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir?	Gruplar arası	4,392	4	1,098	2,334	,054	1-3 *
	Grup içi	747,538	1589	,470			
Psikolojik dopinge inanıyor musunuz?	Gruplar arası	3,780	4	,945	1,539	,188	---
	Grup içi	975,661	1589	,614			
Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz?	Gruplar arası	1,714	4	,429	1,282	,275	---
	Grup içi	531,206	1589	,334			
Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz?	Gruplar arası	2,904	4	,726	1,342	,252	---
	Grup içi	859,299	1589	,541			
Doping kullanımının fair play (centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz?	Gruplar arası	3,185	4	,796	2,227	,064	---
	Grup içi	568,188	1589	,358			
Dopingün büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz?	Gruplar arası	8,229	4	2,057	4,428	,001	1-3 **
	Grup içi	738,304	1589	,465			1-4 *

Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu?	Gruplar arası	1,978	4	,495	,975	,420	---
	Grup içi	806,344	1589	,507			
Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı?	Gruplar arası	12,338	4	3,085	4,137	,002	1-2 ** 2-4*
	Grup içi	1184,766	1589	,746			
Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı?	Gruplar arası	1,690	4	,423	,976	,419	---
	Grup içi	688,034	1589	,433			
Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı?	Gruplar arası	7,255	4	1,814	2,327	,054	---
	Grup içi	1238,449	1589	,779			
Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz?	Gruplar arası	9,957	4	2,489	3,876	,004	1-3 **
	Grup içi	1020,440	1589	,642			
Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı?	Gruplar arası	6,468	4	1,617	4,135	,002	1-3 ** 3-4 **
	Grup içi	621,432	1589	,391			
Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu?	Gruplar arası	31,928	4	7,982	11,758	,000	1-2** 1-3*** 1-4** 2-4**
	Grup içi	1078,708	1589	,679			
Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	Gruplar arası	1,212	4	,303	,641	,633	---
	Grup içi	751,105	1589	,473			

Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	Gruplar arası	10,303	4	2,576	4,791	,001	1-2** 1-3* 1-4**
	Grup içi	854,342	1589	,538			
Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi?	Gruplar arası	,709	4	,177	,264	,901	---
	Grup içi	1066,880	1589	,671			
Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanabilir.	Gruplar arası	7,366	4	1,842	3,796	,004	1-3**
	Grup içi	770,855	1589	,485			
Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı?	Gruplar arası	2,097	4	,524	,802	,524	---
	Grup içi	1039,524	1589	,654			

*p<0.05 **p<0.01 ***p<0.001V-

Tablo 18’de sporcuların öğrenim gördükleri sınıflarına göre doping bilgi düzeyleri incelendiğinde;

“ Performans arttırıcı ilaç(Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz ” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,01). Bu farklılık 1.sınıf ile 4.sınıfta öğrenim gören sporculardan kaynaklanmaktadır.

“Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (p<0,05). Bu farklılık 1.sınıf ile 3.sınıfta okuyan sporculardan kaynaklanmaktadır.

“Dopingin büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,01). Bu farklılık 1.sınıf ile 3.sınıfta okuyan sporculardan ve 1.sınıf ile 4.sınıfta öğrenim gören sporculardan kaynaklanmaktadır.

“Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,01

). Bu farklılık 1.sınıf ile 2.sınıfta okuyan sporculardan ve 2.sınıf ile 4.sınıfta öğrenim gören sporculardan kaynaklanmaktadır.

“Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,01$). Bu farklılık 1.sınıf ile 3.sınıfta okuyan sporculardan kaynaklanmaktadır.

“Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,01$). Bu farklılık 1.sınıf ile 3.sınıfta okuyan sporculardan ve 3.sınıf ile 4.sınıfta öğrenim gören sporculardan kaynaklanmaktadır.

“Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,001$). Bu farklılık 1.sınıf ile 2.sınıfta okuyan sporculardan, 1.sınıf ile 3.sınıfta okuyan sporculardan, 1.sınıf ile 4.sınıfta okuyan sporculardan ve 2.sınıf ile 4.sınıfta öğrenim gören sporculardan kaynaklanmaktadır.

“Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,01$). Bu farklılık 1.sınıf ile 2.sınıfta okuyan sporculardan, 1.sınıf ile 3.sınıfta okuyan sporculardan ve 1.sınıf ile 4.sınıfta öğrenim gören sporculardan kaynaklanmaktadır.

“Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanabilir” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,01$). Bu farklılık 1.sınıf ile 3.sınıfta okuyan sporculardan kaynaklanmaktadır.

“Psikolojik dopinge inanıyor musunuz”, “Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz”, “Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz”, “Doping kullanımının fair play (centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz”, “Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu”, “Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı”, “Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı”, “Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz ”, “Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına

girmeli mi” ve “Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı” sorularına verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 19. Sporcuların kaç yıldır spor yaptığına göre doping bilgi düzeylerinin ANOVA ve Tukey HSD testi sonuçları

		Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p	Tukey HSD
Performans artırıcı ilaç(Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz?	Gruplar arası	3,133	3	1,044	2,039	,106	---
	Grup içi	814,272	1590	,512			
Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir?	Gruplar arası	1,291	3	,430	,911	,435	---
	Grup içi	750,640	1590	,472			
Psikolojik dopinge inanıyor musunuz?	Gruplar arası	1,529	3	,510	,829	,478	---
	Grup içi	977,912	1590	,615			
Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz?	Gruplar arası	,882	3	,294	,879	,451	---
	Grup içi	532,038	1590	,335			
Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz?	Gruplar arası	11,962	3	3,987	7,457	,000	4-6 & 10 yıl*** 7-9 & 10 yıl *
	Grup içi	850,241	1590	,535			
Doping kullanımının fair play (centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz?	Gruplar arası	1,864	3	,621	1,735	,158	---
	Grup içi	569,509	1590	,358			
Dopingün büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz?	Gruplar arası	10,024	3	3,341	7,214	,000	1-3 & 4-6 yıl ** 1-3 & 7-9 yıl *** 1-3 & 10 yıl ***
	Grup içi	736,508	1590	,463			

Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu?	Gruplar arası	1,548	3	,516	1,017	,384	---
	Grup içi	806,774	1590	,507			
Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı?	Gruplar arası	6,954	3	2,318	3,097	,026	7-9 & 10 yıl *
	Grup içi	1190,150	1590	,749			
Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı?	Gruplar arası	,335	3	,112	,258	,856	---
	Grup içi	689,389	1590	,434			
Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı?	Gruplar arası	7,500	3	2,500	3,210	,022	1-3 & 4-6 yıl * 1-3 & 7-9 yıl *
	Grup içi	1238,204	1590	,779			
Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz?	Gruplar arası	1,685	3	,562	,868	,457	---
	Grup içi	1028,712	1590	,647			
Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı?	Gruplar arası	,698	3	,233	,590	,622	---
	Grup içi	627,202	1590	,394			
Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu?	Gruplar arası	13,388	3	4,463	6,467	,000	1-3 & 7-9 yıl ** 1-3 & 10 yıl ** 4-6 & 10 yıl *
	Grup içi	1097,247	1590	,690			
Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	Gruplar arası	5,904	3	1,968	4,192	,006	1-3 & 7-9 yıl * 1-3 & 10 yıl **
	Grup içi	746,413	1590	,469			

Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	Gruplar arası	9,205	3	3,068	5,703	,001	1-3 & 4-6 yıl **
	Grup içi	855,440	1590	,538			1-3 & 7-9 yıl ***
Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi?	Gruplar arası	,995	3	,332	,494	,686	---
	Grup içi	1066,594	1590	,671			---
Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanılabilir.	Gruplar arası	3,614	3	1,205	2,473	,049	4-6 & 10 yıl *
	Grup içi	774,607	1590	,487			---
Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı?	Gruplar arası	2,692	3	,897	1,373	,249	---
	Grup içi	1038,929	1590	,653			---

*p<0.05 **p<0.01 ***p<0.001

Tablo 19’da sporcuların spor yaptıkları yıla göre doping bilgi düzeyleri incelendiğinde;

“Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmişti ($p<0,001$). Bu farklılık 4-6 yıl ile 10 yıl ve üzerinden ve 7-9 yıl ile 10 yıl ve üzerinden kaynaklanmaktadır.

“Dopingin büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,001$). Bu farklılık 1-3 yıl ile 4-6 yıl, 1-3 yıl ile 7-9 yıl ve 1-3 yıl ile 10 yıl ve üzerinden kaynaklanmaktadır.

“Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu farklılık 7-9 yıl ile 10 yıl ve üzerinden kaynaklanmaktadır.

“Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,001$). Bu farklılık 1-3 yıl ile 4-6 yıl ve 1-3 yıl ile 7-9 yıl arasından kaynaklanmaktadır.

“Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,001$). Bu farklılık 1-3 yıl ile 7-9 yıl, 1-3 yıl ile 10 yıl ve üzeri ve 4-6 yıl ile 10 yıl ve üzerinden kaynaklanmaktadır.

“Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,01$). Bu farklılık 1-3 yıl ile 7-9 yıl ve 1-3 yıl ile 10 yıl ve üzerinden kaynaklanmaktadır.

“Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,01$). Bu farklılık 1-3 yıl ile 4-6 yıl, 1-3 yıl ile 7-9 yıl ve 1-3 yıl ile 10 yıl ve üzerinden kaynaklanmaktadır.

“Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanabilir” sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,01$). Bu farklılık 4-6 yıl ile 10 yıl ve üzerinden kaynaklanmaktadır.

“Performans artırıcı ilaç(Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz”, “Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir”, “Psikolojik dopinge inanıyor musunuz”, “Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz”, “Doping kullanımının fair play (centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz”, “Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu”, “Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı”, “Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz”, “Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı”, “Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi” ve “Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı” sorularına verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Günümüzde, özellikle bir takım spor branşlarında doping kullanımının bir hayli yoğun olması ve konunun bazı milli sporcularımızla zaman zaman gündeme gelmesi gözleri bu alana çevirmiştir. Kuşkusuz doping kullanımı sporda ki önemli sorunlardan biridir. Peki bu sorunu çözmek için ne veya neler yapılmalıdır? Bizler konunun bir ayağını da antrenör ve beden eğitimi öğretmeni adaylarının oluşturduğunu düşünmekteyiz. İşte bu yüzden yapılması gereken ilk iş, bu kişilerin doping bilgi düzeylerini ve konuyla ilgili düşüncelerini belirleyip eğer her hangi bir eksiklikleri varsa neler yapılması gerektiğini ortaya koymaktır.

Yapmış olduğumuz bu çalışmada Tablo 2'ye göre çoğunluğu % 63,2 erkek sporcular oluştururken, %36,8 oranında kadın sporcular oluşturmaktadır. Ayrıca bu yaş yüzdelerine bakarak söyleyebileceğimiz grup ise 20-25 yaş arasını oluşturan genç yetişkin olarak isimlendirdiğimiz jenerasyondur. Bu çoğunluğu 19 yaş ve altı genç grup takip etmektedir. 26 yaş ve üzerinde olan sporcuların yüzdelik oranı %7,7 olarak bulunması bize yaşın ilerlemesiyle spor yapan bireylerin sayısında ciddi bir düşüş olduğu görülmektedir. Bu düşüncemizi Şirin (2001) yapmış olduğu çalışma ile desteklemektedir.

Çalışmamızın amacı doğrultusunda sporcuların doping bilgi düzeylerine elde edilen veriler ışığında büyük bir oranının doping konusunda yeterli bir bilgiye sahip olmadıkları, bilgiye sahip olduklarını düşünenlerin ise kulaktan kulağa iletişim yöntemi ile yayılmış bilgilerden ibaret olduğu görülmektedir.

Tablo 10'a göre "Sizce sporcular genellikle hangi doping çeşidi kullanıyorlar" sorusuna takım sporları ile uğraşan sporcuların %17,5'i uyarıcılar ve %24,3'ü hiçbir fikrinin olmadığını belirtirken, yine aynı şekilde bireysel sporlar ile ilgilenen sporcuların %14,7'si uyarıcılar ve %14,7'si hiçbir fikrinin olmadığını belirtmiştir. Oysaki takım sporu yapan sporcuların en sık kullandıkları doping maddesinin anabolik ajanlar olduğu bilinmektedir. Bu bilgiyi ise Şirin (2001) yapmış olduğu çalışmada futbolcuların anabolik ajanları kullandığı yönüyle desteklemektedir. Burada belirttiğimiz maddeler ve Tablo 10 içerisinde bulunan tüm maddeler insan vücudunu olumsuz yönde etkileyen ve bağımlılık yaratan maddelerdir. Bağımlılık konusunda doping kullanan sporcuların bağımlılık bilgilerinin daha fazla olduğu

yönünde düşünülmektedir. Kırimoğlu (2008) yapmış olduğu çalışmada bağımlılık yaratan maddeler konusunda bilgisi olan kişilerin daha çok bu maddeleri kullanan kişiler olduğunu belirtmiştir. Bu yönüyle çalışmamızı destekler niteliktedir.

Sporcuların doping bilgi düzeylerini yanında doping ile ilgili düşünceleri de çalışmamız açısından önem kazanmaktaydı. Takım ve bireysel sporla uğraşan sporcuların doping kullanımı hakkındaki düşünceleri sorulduğunda tablo 9' a göre, takım sporcularının %26,9'u spor ahlakına aykırı olduğunu, %18,8'i kesinlikle kullanılmaması gerektiğini ağırlıklı olarak belirtmişlerdir. Bireysel spor ile uğraşan sporcular yine aynı şekilde %19,8 ile spor ahlakına aykırı olduğunu ve %14,1 ile kesinlikle kullanılmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Hem takım sporu yapan sporcuların hem de bireysel spor yapan sporcuların spor ahlakına aykırı olduklarını düşünmeleri sporda doping kullanımının önlemek adına bir şeyler yapılabileceğini göstermektedir.

Doping kullanılmasındaki psikolojik sebepler nelerdir sorusuna çalışmaya katılan sporcuların vermiş oldukları cevaplar ise takım sporcuların %30,4'ü aşırı kazanma hırsı ile, %1,9'u heyecanı yatıştırmak için, %2,3'ü konsantre olmak için, %4,4'ü kaygıyı yok etmek için ve %15,4'ü hepsi olarak cevap vermişlerdir. Bireysel spor ile uğraşan sporcuların ise %27'si aşırı kazanma hırsı ile, %2,1'i heyecanı yatıştırmak için, %1,8'i konsantre olmak için, %1,6'sı kaygıyı yok etmek için ve %13,1'i hepsi olarak cevap vermişlerdir. Hem takım sporcuları hem de bireysel sporcuların Aşırı kazanma hırsını ortak noktada bulduklarını görmekteyiz. Sargin (2007) yapmış olduğu çalışmada sporcuların vermiş oldukları cevaplar neticesinde psikolojik sebepler olarak aşırı kazanma hırsını % 41, 4 gösterilmektedir. Bu sonuçta çalışmamızı destekler niteliktedir.

Doping kullandığı belirlenen sporcuya sizce ne yapılmalı sorusuna verilen cevaplar arasında $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sporda doping kullanımı her geçen gün artmakta ve buna bağlı olarak verilen cezalarda ömür boyu müsabakalardan men olmaya kadar gitmektedir. Bu konuda en önemli görevin sporcularla birlikte kanun koyuculara iş düşmektedir. Özdemir ve arkadaşlarının (2005) yaptığı çalışmada doping kullanımının atletlerde yüksek çıktığı görülmektedir.

Takım sporu ve bireysel sporlar ile uğraşan sporcuların doping bilgi düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sporcuların bilgi düzeylerinin takım sporları yapanlarda bireysel sporlar ile ilgilenenlerden yüksek çıkmıştır(Yıldız, 2015). Takım ve bireysel spor ile ilgilenen bireylerin doping kullanma oranlarına baktığımızda Öztürk'ün (2009) yaptığı çalışmada bireysel spor yapanların oranı %50,0 çıkarken, takım sporları ise %4,1 olarak bulunmuştur.

Cinsiyetlere göre doping bilgi düzeyleri karşılaştırıldığında cevaplar arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sporcuların öğrenim gördükleri bölüme ve sınıflara göre doping bilgi düzeyleri karşılaştırıldığında cevaplar arasında $p<0,001$ düzeyinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sporcuların spor yılına göre doping bilgi düzeyleri incelendiğinde verilen cevaplar arasında $p<0,001$ düzeyinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Sporcuların genellikle hangi doping çeşidini kullandığı ile ilgili soruda takım sporları ile uğraşan sporcuların %17,5'i uyarıcılar, bireysel sporlar ile ilgilenen sporcuların %14,7'si uyarıcıları kullandıklarını belirtmişlerdir. Fakat sporcular arasında en çok kullanılan doping maddesi anabolik ajanlardır.

Gençtürk ve ark (2009) yaptığı çalışmada, üst düzey performans için doping kullanılabilir mi sorusu için bizim çalışmamızı destekler nitelikte sporcuların %47,7'sinin kesinlikle katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Bireysel ve takım sporları ile ilgilenen sporcuların doping kullanımı hakkındaki düşüncelerine baktığımızda iki dalda da spor yapan bireylerin yarısından fazlasının doping kullanmanın spor ahlakına aykırı olduğunu belirtmişlerdir.

Bireysel ve takım sporları ile ilgilenen sporcuların devletin doping kullanılmaması hakkındaki etkili bir politikasının olup olmadığını hakkındaki düşüncelerine baktığımızda bireysel sporlarla ve takım sporlarıyla ilgilenen sporcular arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Yine Öztürk'ün (2009) yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar bulunmuştur.

Spor yapma süreleri ile doping düşünce ve bilgi düzeylerini karşılaştırdığımızda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın 1-4 yıl arası spor yapan bireylerde 10 yıl ve üzeri spor yapan kişilerden daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir. Dinçer (2010) yaptığı elit sporcular üzerine çalışmada, bizim çalışmamızı

destekler nitelikte 4-7 yıl süre ile spor yapan bireylerin doping bilgi düzeylerinin yüksek çıktığı görülmüştür.

Dopingün sporcu sağlığı üzerine olan zararları bilinmektedir. Fakat sporcular başarılı olmak için dopingi sağlığını göz ardı etmeyi bile göze almış bulunmaktadır. Barkoukis ve ark. (2015) yaptığı çalışmada sporcuların kendilerini ispat etmek için doping kullanımına yöneldiği görülmektedir. Alpak (2008) yılında yaptığı çalışmada da “başarı ve para için dopingün sağlığa zararları göz ardı edilebilir mi” sorusuna verdikleri cevapta sporcuların, erkeklerde %62 si ve kadınlarda 86,7’si evet göz ardı edilebilir cevabını verdikleri görülmektedir. Sinan ve ark (2006) 100 erkek vücut geliştirme sporcusu üzerinde yaptığı çalışmada, “sonucunda öleceğinizi bilerseniz de şampiyonluğu getirecek ilaç kullanır mıydınız?” sorusuna çalışmaya katılan sporcuların %11’inin evet cevabı verdikleri görülmektedir. Yine Eröz’ün (2007) tamamı üniversite mezunu milli sporcularda yaptığı çalışmada “dopingün zararlarına inanıyor musunuz?” sorusuna sporcuların %20,8’inin kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Buradan sonuçla sporcuların doping konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir ve doping konusunda sporcuların eğitilmeleri gerektiği sonucu önem kazanmaktadır.

Ülkemizdeki sporcuların doping hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip olmadan antrenörlerinin veya arkadaşlarının tavsiyeleri ile bilinçsiz bir şekilde doping kullandıkları düşünölmektedir. Bizi bu düşünöceye yönelten sebep ise son zamanlarda çoğu branşta (halter, atletizm, güreş, basketbol vs.) doping cezası almamızdan kaynaklanmaktadır.

6. ÖNERİLER

Sporcular dopingin çok zararlı olduğu, dopingin bir ahlak sorunu olduğu gibi sözle ifade edilen yüzeysel bilgilerden çok, daha önce doping yapmış sporcuların şuan ki fiziki görünümleri, toplum içinde yaşadıkları zorluklar, doping yüzünden kariyerlerindeki ani düşüşler vs. gibi görsel içerikli videoların izletilmesi uyarıcı madde kullanımını önleme konusunda daha etkili olacaktır.

Spor Bilimleri Fakültelerinde seçmeli olarak görülen doping dersinin kesinlikle zorunlu dersler arasına alınması gereklidir. Doping ve ergojenik yardım derslerinde hangi doping maddesinin hangi spor branşlarında fayda sağlayacağı gibi özendirici bilgilerden ziyade dopingin insan vücudunda ve psikolojisinde meydana getireceği zararlar konusu üzerinde daha çok durulmalıdır.

Doping, her şeyden önce bir ahlak sorunu olduğu için spor ahlakına yönelik çalışmalar üzerinde daha sık durulmalıdır. Özellikle doping ve ergojenik yardım derslerinde düzenli beslenme ve egzersizle elde edilebilecek sporsal başarının dopingle elde edilen haksız başarıdan daha önemli olduğu görüşü sporculara aşılmalıdır.

Devletin doping konusunda izleyeceği net bir politikası olmalı; doping yaptığı belirlenen sporcuya kesinlikle kanat germemesi, daha ağır cezalar konulması vs. sporcu adayları, daha küçük yaşlarda ve özellikle spora ilk adım attığı bütün amatör kulüp ve kulüpler ilk önce doping ve zararları konusunda zorunlu bir eğitim almalıdır. Doping madde ve yöntemleriyle ilgili her türlü gelişmeler yakından takip edilip ilk önce spor bilimcilere ve daha sonra bütün sporculara aktarılması sağlanmalıdır. Özellikle doping kullanımının daha yaygın olduğu (vücut geliştirme, halter vs) branşlarda daha sık denetime gidilmelidir.

Tüm görsel ve yazılı basın araçlarında dopingin insan hayatına verdiği zararlar konusunda eğitici yayınlar yapılmalıdır. Özellikle yönetici ve antrenör konumundaki kişilere dopingin zararları konusunda seminerler verilmeli, sırf kendi kariyerleri için başkasının hayatını tehlikeye atmalarının hem ahlaki hem de insani değerlere sığmayacağı vurgulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açak M. (2001). Güreş Öğreniyorum, Kubbealtı Yayıncılık, Malatya.
- Akan, İ, Erdemir, İ., Canikli, A. ve Savucu, Y., (2006). Elit Bayan Basketbol Ve Bayan Hentbol Oyuncularının Fiziksel Uygunluk Parametrelerinin Karşılaştırılması Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Dergisi, cilt:5, sayı:3
- Akalın, Figen, Sporcularda Ani Ölüm, Türk Pediatri Arşivi, Türk Pediatri Kurumu Yayınları, cilt 41, sayı 3, İstanbul, 2006
- Akgün, N. (1991). Doping (Steroidlere Karşı Mücadele Sürüyor). No:96. Ankara: Gençlik Spor Genel Müdürlüğü.
- Akgün, N. (1993). Egzersiz Fizyolojisi. II. Cilt. No:115. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Akşar (2006). Futbol Ekonomisi, Literatür Yayınları, İstanbul, ss.15-33.
- Alıcı ve Uzbay (2006), “Kannabinoidler: Ödüllendirici ve Bağımlılık Yapıcı Etkilerinin Nörobiyolojisi ve Nöropsikofarmakolojisi Üzerine Bir Gözden Geçirme”,Bağımlılık Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 3, s:140-149
- Alpman, A. (2000). “Kalp Yetmezliğinde Eski Düşman Yeni Dost, Beta Blokerler ” Ankara Üniversitesi Tıp Mecmuası, Cilt: 53, sayı: 1, Ankara.
- Aracı, H, ve Aracı, Ş., 2014, Spor Bilimleri Öğretimi, Eylül Ofset, s:1031
- Araman, A. (2002). Dünyada Doping Mücadele Eden Kuruluşlar ve Doping Tarihçesi. . VII. Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi, 27–29 Ekim. Antalya.
- Atabeyoğlu, C. (1987). Türk basketbol tarihi. İstanbul: Türk Spor Vakfı.
- Atabeyoğlu C. (1991). Tercüman Spor Ansiklopedisi- Cilt: 1; - Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi.

- Atasü, T., Yücesir, İ., Güner, R. (2004). Sporda Ergojenik Yardım ve Ergojenik Beslenme, Doping ve Futbolda Performans Arttırma Yöntemleri. Atasü, T. (Ed). İstanbul: Form Reklam Hizmetleri.
- Atasü, T., Yücesir, İ. (2004). Doping Tarihçesi, Doping ve Futbolda Performans Arttırma Yöntemleri, Form Reklam Hizmetleri, İstanbul.
- Ateşoğlu, U. (1995). Elit Bayan Hentbolcuların Fiziksel Ve Fizyolojik Profillerinin Değerlendirilmesi.(MS Tezi, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü). Ankara.
- Aydoğdu, Durmuş S. (2006). Sporcularda Doping Amaçlı Vitamin ve Mineral Kullanımı, Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler Dergisi, Orta Doğu Reklam ve Yayıncılık, cilt 2, sayı 11, Ankara.
- Aydos, L. T. (2009). Genç Elit Güreşçilerde Kuvvetle Bazı Antropometrik Parametrelerin İlişkisinin İncelenmesi. Journal of Physical Education and Sport Sciences, 11(4).
- Bağcıvan, İ., (2004). Sporda Doping ve Ergojenik Yardımcı Ders Notları, Cumhuriyet Üniversitesi-Sivas s:9,15
- Bahrke, M.S., Yesalis, C.E, (1984) "Position Stand on The Use of Anabolic/Androgenic Steroids in Sports", American College of Sports Medicine,. s: 25,35
- Barutçu, S. (1996). Doping Amacı İle Kullanılan Bazı Konjuge Anabolik Steroidlerin Gaz Kromatografisi-Kütle Spektrometrisi (GC-MS) ile Biyolojik Materyalden Analizi. (Hacetepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.) Ankara.
- Başlamışlı, A. ve İri, R. (2004). 18-21 Yaş Grubu Erkek Hentbolcularda Çabuk Kuvvet Antrenmanlarının Motorik ve Antropometrik Özelliklere Etkisi. TSA Dergisi, 8(2-3), 77-91.

- Başer, E., (1985). Uygulamalı Spor Psikolojisi, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Yayın No 31, Ankara
- Baysaling, Ö. (2000). Spor'da Her Yönüyle Doping Zararları, Doping ve Kürler, Doping Mücadele. İstanbul: İlpres Basım ve Yayın San. Ve Tic. Ltd. Şti.
- Biçer T., (2007). Sporda Duygu ve Aklın Yönetimi, Beyaz Yayınları, İstanbul.
- Burgul, A. ve Çulha, U. (1991). Basketbol tekniği. Ankara: Uzman
- Bozkurt, Pepe, İ., Eröz, K., (2006). Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu ve Bölümlerinde Okuyan Öğrencilerin İlaç (Doping) Hakkındaki Bilgi Düzeyleri ve Düşüncelerinin Araştırılması, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, Nobel Yayın Dağıtım, Muğla.
- Caralon, N.J., (1991). "The Treatment of the Anabolic steroids Addict," Unpublished paper,
- Cicero, T.J., and O'Connor, L.H., (1990). "Abuse Liability of Anabolic Steroids and Their Possible Role in the Abuse of Alcohol, Morphine and Other Substances," NIDA Research Monograph. s:107
- Crowe, A.H., (1998). U.S. General Accounting Office, 'Drug Misuse: Anabolic Steroids and Human Growth Hormone,' s:65
- Çağlar, A., (1998). Kreatin (Creatine) Fiziksel Performans ve Yorgunluktaki Rolü Sporcu Ek Besini Olarak Uygulanışı, Antrenör'ün Sesi Dergisi, Türkiye Futbol Antrenörleri Derneği Yayın Organı, Onay Ajans, yıl 7, sayı 15, Ankara.
- Çakmakçı, Y. (2012). Türkiye Güreş Milli Takımı Hazırlık Kampına Katılan Serbest Ve Grekoromen Stil Güreşçilerin Bazı Antropometrik Ölçümlerinin Karşılaştırılması. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- Çalışkan O, 2013. Özel düzenlenmiş pliometrik antrenmanların atletizm yapan 11-13 yaş çocukların aerobik ve anaerobik güçlerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Çelikbilek, S., Polat, Y., Çınar, V. ve Şahin, M. (2003). Türkiye 1. Ligi Erkek Hentbol Takımlarının Müsabaka Analizlerinin İncelenmesi. İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 11(3), 114-118.
- Çeliksoy, M.A. (1996). Hentbolde Teori ve Uygulama. No:921. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Çetin, E. ve Balcı, N. (2015). The Effects of Isokinetic Performance on Accurate Throwing in Team Handball. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 174, 1872-1877.
- Çetin E., Özdöl Y., (2012). "Jump Shot Performance And Strength Training In Young Team Handball Players", Procedia-Social and Behavioral Sciences , vol.46, pp.3187-3190.
- Çetinkaya, H., (1991). Video Oyunlarının Çocuklarda Saldırganlığa Etkisi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi , Ankara.
- Çotuk. M., Eralp. F., (2006). Voleybolda Temel Beceriler, Morpa Yayınları, s.9-10-11.
- Dah, C., Bogui, P., Yavo, J.C., Gourouza, I., Ouattara, S.and Keita, M. (2002) Doping practices and behaviours among Ivorian soccer players. Sante 12, 297- 300.
- Demircan, K. (2012). Olimpiyat arenasında genetiği değiştirilmiş atletler (GDA) ve gen dopingi. Bilim ve Teknik Dergisi. 45(536), 18-25.

- Drews, Christine M., (2000). Spor ve Egzersiz Psikolojisi, Physiology of Sport and Exercise Study Guide, Human Kinetics Publishers, United States of America
- Eler, S., (1996) Bir Sezonluk Antrenman Periyotlanması Boyunca Üst Düzey Erkek Hentbolcuların Bazı Motorik ve Fizyolojik Parametrelerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi G.U.S.B.E., Ankara.
- Ergen, E., Demirel, H., Güner, R., Turnagöl, H., Basoglu, S., Zengeroglu A. M. ve Ülkar, B., (2002), Egzersiz Fizyolojisi, Nobel Yayınları, Ankara
- Ergen, E., Demirel H., Güner R., Turnagöl H. (1993). Doping ve Ergojenik Yardım. Spor Fizyolojisi. Hızal, A. (Ed). Eskişehir: Etam A.Ş.
- Erkiner, K. (2004). Hukuk boyutunda doping, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ersoy, G., (2004). Egzersiz ve Spor Yapanlar için Beslenme, 3. Baskı, Nobel Basımevi, Ankara.
- Ersoy, G., (1995). Sağlıklı Yaşam Spor ve Beslenme. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, s: 8, Ankara.
- Ersoy, G., ve Bilgiç, P., (2001). Sporcular için Performansı Arttıran Beslenme İlkeleri, Türkiye Üniversite Sporları Dergisi, sayı 1, Özel Sayı, Ankara.
- Ersoy, G., ve Hasbay, A.,(2006). Sporcu Beslenmesi, Sinem Matbaacılık, 1. Basım, Ankara.
- Ersoy, H., (1991). Sporcu Performansını Artırmaya Yönelik Beslenme Uygulamaları. Spor Hekimliği Dergisi, 26;70.
- Ertuş, Ş., ve Petek, H. (2005). Spor Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Fotios, C. Papadopoulos, Ilias Skalkidis, Jari Parkkari & Eleni Petridou, (2006). “ Doping Use Among Tertiary Education Students in Six Developed Countries ” European Journal of Epidemiology 21: 307–313

- Fox, B. F., Çeviren Cerit, M., (1999). *Beden Eğitimi ve Sporun Fizyolojik Temelleri*, Ofset Fotomat, 2. Bası, Ankara.
- Ghaphery, N. A., (1995). *Performance Enhancing Drugs*. *Orthop Clin North Am*, 26: 433
- Güler, D.- Şenel, Ö., Çolak, M., Dönmez, G., ve Zorba, E., (2004). Bazı Takım Sporlarındaki Üst Düzey Sporcuların Ergojenik Yardımcılar Hakkındaki Bilgi ve Kullanım Düzeyleri, 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Poster Sunumu, Antalya.
- Günay, M., Cicioğlu, İ. (2001). *Spor Fizyolojisi*. (1.Baskı), Gazi Kitabevi, Ankara.
- Günay, M., (1998). *Egzersiz Fizyolojisi*, Kültür Ofset, Ankara.
- Güner, R. (2004). *Doping Madde ve yöntemlerinin Etki ve Yan Etkileri*. *Doping ve Futbolda Performans Arttırma Yöntemleri*. Atasü, T. (Ed). İstanbul: Form Reklam Hizmetleri
- Güner, R., (2002). *Ergojenik Yardım, Doping ve Türkiye Futbol Federasyonu Doping Mücadele Çalışmaları*, 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Kongre Kitabı, Panel Metni, Antalya.
- Günes, Z., (1998). *Spor ve beslenme. Antrenör ve Sporcu El Kitabı*. Nobel Yayınları.
- Gökdemir K. (2000). *Güreş Antrenmanının Bilimsel Temelleri*, Poyraz Ofset, Ankara.
- Halil Taşkın, “Profesyonel Futbolcularda Teknik Parametrelerin Tespiti ve Liglere Göre Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2005.ss.4-5. (Yayınlanmış Doktora Tezi).
- Hancı, S., (2017). *Bireysel ve takım sporlarıyla uğraşan sporcuların çeşitli değişkenlere göre yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*. Kütahya Üniversitesi Sağlık bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

lkara, S., (1991). Doping Amacıyla Kullanılan İlaçlar ve Etkileri, Anti Doping Eğitimi, editors: Hıncal, A, Dalkara, S., Hacettepe Üniv. Ankara s: 49-55

International Olympic Committee. Medical Code of the Olympic Movement, (1999). s: 96

İmirzalıoğlu, N., Dursun, A., Ayoğlu, F., Yakıcıer, C. (2003). Gen Dopingi: Sporda Başarmanın Yanlış Yolu. Spor ve Tıp Dergisi.

İnal, A, N, (2000). Beden Eğitimi ve Spor Bilimine Giriş, Desen Ofset Matbaacılık, Konya.

İnal, A, N, (1998). Beden Eğitimi ve Spor Bilimine Giriş, Selçuk Üniversitesi Basımevi.

Kalyon, T.A. (1994). Spor Hekimliği Spor Sağlığı ve Spor Sakatlığı. (2.Baskı). Ankara: Gata Basımevi.

Kanbir, O., (2007). Sporcuyu Sağlığını Korumada Genel Önlemler, Alıntı: Sporda Sağlık Bilinci ve ilkyardım.

Karagözoğlu, C., (2006). Sporda Psikolojik Destek, MMP Baskı Tesisleri, Morpa Yayınları, İstanbul.

Kashkin, K.B., and Kleber, H.D., (1989). "Hooked on Hormones" An Anabolic Steroid Adiction Hypothesis," Journal of the American Medical Association, s: 88,96

Kargılı, H. (2002). Spor Ahlakı ve Sporcuyu Açısından Doping Kullanımının Etkileri ve Doping Mücadele Çalışmaları. (Ms Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Sağlık Bilimleri Enstitüsü). Kütahya.

Karadenizli, İ.Z. (2006). Hentbolde İsabetli Kale Atışlarında Submaksimal Atış Hızı ve Atıl Kuvvetlerinin Biyomekanik Analizi. (Phd Tezi, Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Sağlık Bilimleri Enstitüsü). İstanbul.

- Kat, H. Bireysel sporcularla takım sporcularının stres düzeyleri ve problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, (Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mahmut Özdevecioğlu), 2009: 13-14.
- Kılınç, F. A. (2011). Güreşçilerde hazırlık periyodunda uygulanan kombine kuvvet antrenmanlarının kuvvet performansları üzerine etkileri. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 9(1), 398-411.
- Kırımoğlu, H. ve Ekenci, G., (2008). Beden Eğitimi ve Rehber Öğretmenleri ile Okul Yöneticilerinin Öğrencilerin Madde Kullanımı ve Bağımlılığını Önlemeye Yönelik Bilgi, Görüş ve Önerileri (Ankara İli İlköğretim II. Kademe Örneği). Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1.
- Kurdak, S.Ş. (1996). Sporda Doping ve İlaç Kullanımı. (1.Baskı). Ankara: Sporsal Kurum Dizisi- 7.
- Kuter, M., ve Öztürk, F., (1999). Antrenör ve Sporcu El Kitabı, Bağırhan Yayınevi, 2. Bası, Ankara
- Kusserow, R.P.,(1990) Office of Inspector General, U.S.Department of Health and Human Services, "Adolescents and Steroids: A User Perspective,"August . s:56
- Koloğlu, O., (1994). "Medeni Kanununun Yurtdışında Yankıları" Cilt: 2, Sayı: 4-5, Ss:77.
- Köknel Ö., (2005). Kaygıdan Kişiliğe Mutluluk, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul
- Kuş M., (2000). İlköğretim okullarında atletizm eğitimi. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Niğde.

- Lippi, G., Franchini, M., Guidi, C. G. (2008). Doping In Competition or Doping In Sport. *British Medical Bulletin*, 86, 95-107.
- Norris, J.A., "FDA Warns: Steroids May Be Hazardous to Your Health," *Schools Without Drugs: The Challenge*, U.S. Department of Education, November 1987. s:18
- Orhan, Ü. (2014). Türk hukunda doping kontrol işlerinin kişilik hakları açısından değerlendirilmesi. *International Journal of Human Science*, 2. 1366-1381. Human Science veri tabanından erişildi.
- Orhan Ö., Hazar M. (2006). Sportif Performansın Sonu mu Yoksa Mucize mi; Gen Dopingi. 9. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.
- Özdağ, S. Duman, S. Fişekçioğlu, İ.B. (2011). Popüler Kültür : Futbol Mu, "Putbol" mu?, *Türkiye Kicksboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, vol 4 sayı 1. 1309-1336.
- Patlar, S., ve Keskin, E., (2007). Düzenli Egzersiz Yapan Sporcularda ve Sedanterlerde Gliserol Takviyesinin Bazı Hematolojik Parametreler Üzerine Etkisi, *Egzersiz Çevrimiçi Dergi*, Online Dergi, Sayı 1, No 1, Isparta.
- Sevim, M. (1988). *Okullarda Basketbol*, Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul.
- Sevim, Y. (1991). *Kondisyon Antrenmanı*, Gazi Büro Kitabevi, Ankara.
- Sevim, Y. (1995). *Antrenman Bilgisi*, Gazi Büro Kitabevi, Ankara.
- Sevim, Y. (1997). *Hentbol Teknik Taktik*, Tutibay Ltd. Şti., Ankara.
- Sevim, Y. (1997). *Basketbol teknik taktik antrenman*, Nobel Yayınevleri, Ankara.
- Şahin, R. (1995). *Erkek Hentbolde Kalecilerle Saha Oyuncularının Reaksiyon Zamanlarının Karşılaştırılması*. (MS Tezi, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü). Ankara.

- Şahin, M. (1988). Spor Ahlakı ve Sorunları. Doğa Basın Yayın, İstanbul.
- Şirin, E.F. (2001). Bireysel ve Takım Sporlarında Yer Alan Sporcuların Doping Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi Ve Karşılaştırılması. (MS Tezi, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü). Konya.
- Şirin, E. F., ve Çağlayan, H. S., (2005). Sporcularda Enerji İçeceklerinin Kullanımı, Standart Dergisi, Ajans-Türk Basın ve Basım A.S., yıl 44, sayı 519, Ankara.
- Talimciler, A. (2014). Türkiye’de futbol fanatizmi ve medya ilişkisi. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Theo Stemmler, Futbolun Kısa Tarihi, Çev. Aça, N., (2000)., Dost Yayınları, Ankara,
- Terbizan, D. J. (1996). Physiological profile of age-group wrestlers. The Journal of sports medicine and physical fitness, 36(3), 178-185.
- Urartu, Ü. (1990). Basketbol teknik taktik koordinasyon. İstanbul: İnkılap.
- Ünal, M.; Ünal, D. (2003). Sporda Doping Kullanımı. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 3(66), İstanbul.
- Ünal, M., (2005). Sporcularda Kreatin Desteği ve Egzersiz Performansı Üzerine Etkileri, Genel Tıp Dergisi, Konya-Karaman Tabip Odası Yayınları, yıl 15, cilt 15, sayı 1, Konya.
- Vurat, M., (2000). Voleybol Teknik, Ankara, Bağırhan Yayınevi. S:13-17
- Yamaner, F., (2001). Beden Eğitimi ve Sporda Temel ilkeler, Ekin Kitabevi., Bursa
- Yapıcı, A. K, (2000). Modern Olimpiyat Oyunlarında Atletizm Rekorlarını Hazırlayan Faktörler ve Gelisimi. (Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kütahya.

Yalçın Y., (2009). Spor tatmininin sporcuların stres ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi: antrenör cinsiyetinin rolünü belirlemeye yönelik Antalya ilinde bir uygulama , Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, 216 sayfa, Kayseri.

Yıldırım E., (2008)., “Profesyonel Ligdeki Yabancı Futbolcuların, Türkiye’de Futbol Oynamalarına İlişkin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Açından Görüşleri ve Yerli Futbolcuların Yabancı Futbolculara Bakış Açıları”, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara. (Yayınlanmış Doktora Tezi).

Yıldız, M., Pala, A., Biner, M., Göral, Ş. (2016). Bireysel ve takım sporu ile ilgilenen sporcuların doping hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. International Refereed Journal of Orthopaedic Traumatology and Sports Medicine, 6, 1-12.

Yüceşir, İ. (2004). Doping suçu: Doping, madde ve yöntemleri. Doping ve futbolda performans artırma yöntemleri. Atasü, T.(Ed.). İstanbul: Form Reklam Hizmetleri.

Zorba, E., Mollaoğulları, H., ve Erdemir, İ., (2000), Arı-Polen Yüklemesinin Elit Düzeydeki Dayanıklılık Sporcularının Maksimal Oksijen Tüketim Kan Parametreleri ve Toparlanma Düzeylerine Etkileri, Muğla Üniversitesi Basımevi, 1. Baskı.

Wahl, A. (1989). Les Archives du Football: Sport et societe en France (1880-1980). Juillard: Editions Gallimard.

<https://pehlivanblog.wordpress.com>

<https://www.e-kutuphane.com.tr>

<http://www.tbf.org.tr>

<https://www.athleticscholarships.net>

DOPİNGLE İLGİLİ BİLGİ DÜZEYİ VE DÜŞÜNCE ANKETİ

Araştırma, üniversite öğrencilerinin günümüzde sporcular arasında kullanımı giderek artan ilaç (doping) konusundaki düşünce ve bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmaktadır. Verilen cevaplar kişisel değil genel olarak değerlendirilecektir. Bundan dolayı ankete isim ya da herhangi bir işaret koymayınız. Dürüst ve samimi cevaplarınız için şimdiden teşekkür ediyorum.

KİŞİSEL BİLGİLER

- 1-Cinsiyetiniz:** () Erkek () Kadın
- 2-Yaşınız:**
- 3-Medeni Durumunuz:** () Evli () Bekar
- 4-Sınıfınız:** () 1.sınıf () 2.Sınıf () 3.Sınıf () 4.Sınıf
- 5-Bölümünüz:** () Beden Eğt. ve Spor Öğr. () Antrenörlük () Spor Yöneticiliği () Rekreasyon () Diğer.....
- 6-Branşınız?** () Futbol () Basketbol () Voleybol () Hentbol () Güreş () Atletizm
- 7-Kaç Yıldır Spor Yapıyorsunuz ?** () 1-3 () 4-6 () 7-9 () 10 ve üzeri
- 8-Sizi Spora Yönlendiren Kişi veya Kişiler Kimlerdir?**
() Kendi İsteğimle () Beden Eğitimi Öğretmenim () Ailem () Arkadaşlarım () Medya

SORULAR:

9- Doping kullanımı hakkında ne düşünüyorsunuz?
() Herkes kullanabilir
() Spor ahlakına aykırı
() Gerekirse kullanılmalı
() Kesinlikle kullanılmamalı
() Hiçbir şey düşünmüyorum

10-Sizce sporcular genellikle hangi doping çeşitini kullanıyorlar?
() Uyarıcılar
() Narkotik analjezikler
() Anabolik ajanlar
() Beta bloke ediciler
() İdrar söktürücüler
() Maskeleyici ajanlar
() Peptid hormon ve analoglar
() Alkol
() Kannabinoidler
() Hiçbir Fikrim Yok

11- Sizce sporcular genellikle hangi doping yöntemini kullanıyorlar?
() Kan dopingi
() Bağırsakların şişirilmesi
() Damar içi vitamin verilmesi
() Elektrostimülasyon
() Gen dopingi
() Yapay oksijen taşıyıcıları
() Farmakolojik,fiziksel ve kimyasal işlemler
() Psikolojik doping
() Hiçbir Fikrim Yok

12- Sporcuların doping kullanmasındaki psikolojik sebepler nelerdir?
() Heyecanı yatıştırmak
() Konsantre olmak
() Aşırı kazanma hırısı
() Kaygıyı yok etmek
() Hepsi

13- Doping kullandığı belirlenen sporcu
() Ömür boyu yarışmalardan men edilmeli
() 1-2 yıl yarışma cezası verilmeli
() Sadece o anki yarışmadan uzaklaştırılmalı

	EVET	KISMEN	HAYIR
14-Performans arttırıcı ilaç(Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz?			
15- Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir?			
16-Psikolojik dopinge inanıyor musunuz?			
17-Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz?			
18-Basarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz?			
19- Doping kullanımının fair play(centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz?			
20- Dopingin büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz?			
21-Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu?			
22- Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı?			
23- Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı?			
24-Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı?			
25-Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz?			
26-Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı?			
27-Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu?			
28- Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?			
29-Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?			
30-Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi?			
31- Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanabilir.			
32- Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı?			

TEŞEKKÜRLER...

DÜNYA DOPİNGLE MÜCADELE KURALLARI
**ULUSLARARASI
STANDART**

YASAKLILAR LİSTESİ

Ocak 2019

Yasaklılar Listesi resmi metni WADA (Dünya Dopingle Mücadele Ajansı) tarafından hazırlanır ve hem İngilizce hem de Fransızca olarak yayınlanır. İngilizce ve Fransızca metinler arasında meydana gelebilecek herhangi bir anlam farklılığında İngilizce metin esas alınacaktır.

Bu Liste 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren geçerlidir.

Çeviri Türkiye Dopingle Mücadele Komisyonu tarafından yapılmıştır.

RESMİ OLMAYAN ÇEVİRİ

Bu çeviri resmi çeviri olmayıp orijinal metin ile arasında anlam farklılığı olması durumunda İngilizce metin esas alınır. Çeviri metninde olabilecek eksikliklerden/hatalardan Türkiye Doping Mücadele Komisyonunun herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır.

Çeviri: Prof. Dr. Rüştü Güner

KULLANIMI HER ZAMAN YASAKLI MADDELER VE YÖNTEMLER

(MÜSABAKA İÇİ VE MÜSABAKA DIŞI)

DÜNYA DOPİNGLE MÜCADELE KURALLARI'NIN 4.2.2. MADDESİ UYARINCA S1, S2, S4.4, S4.5, S6.A SINIFLARINDAKİ MADDELER VE M1, M2 VE M3 SINIFLARINDAKİ YASAKLI YÖNTEMLER DIŞINDAKİ TÜM YASAKLI MADDELER "TANIMLANMIŞ MADDELER" OLARAK DEĞERLENDİRİLECEKTİR.

YASAKLI MADDELER

S0

ONAYLANMAMIŞ MADDELER

Listenin bundan sonraki bölümlerinde ele alınmamış ve herhangi bir resmi sağlık kuruluşundan insan tedavisi ile ilgili onay almamış (örneğin; klinik öncesi ya da klinik gelişim aşamasındaki ya da üretimi durdurulmuş ilaçlar, tasarım ilaçlar, yalnız veteriner hekimlikte kullanılmasına onay verilen maddeler) farmakolojik maddeler her zaman için yasaklanmıştır.

S1

ANABOLİK MADDELER

Anabolik maddelerin kullanımı yasaklanmıştır.

1. ANABOLİK ANDROJENİK STEROİDLER (AAS)

a. Eksojen* (vücudun üretmediği) AAS'ler aşağıdaki gibidir:

1-Androstenediol (5 α -androst-1-ene-3 β ,17 β -diol);
1-Androstenedione (5 α -androst-1-ene-3,17-dione);
1-Androsterone (3 α -hydroxy-5 α -androst-1-ene-17-one);
1-Testosterone (17 β -hydroxy-5 α -androst-1-en-3-one);
Bolasterone;
Calusterone
Clostebol;
Danazol ([1,2]oxazolo[4',5':2,3]pregna-4-en-20-yn-17 α -ol);
Dehydrochlormethyltestosterone (4-chloro-17 β -hydroxy-17 α -methylandrosta-1,4-dien-3-one);
Desoxymethyltestosterone (17 α -methyl-5 α -androst-2-en-17 β -ol ve 17 α -methyl-5 α -androst-3-en-17 β -ol);
Drostanolone;
Ethylestrenol (19-norpregna-4-en-17 α -ol);
Fluoxymesterone;
Formebolone;
Furazabol (17 α -methyl [1,2,5]oxadiazolo[3',4':2,3]-5 α -androst-17 β -ol);
Gestrinone;

Mestanolone;
Mesterolone;
Metandienone (17 β -hydroxy-17 α -methylandrosta-1,4-dien-3-one);
Metenolone;
Methandriol;
Methasterone (17 β -hydroxy-2 α ,17 α -dimethyl-5 α -androst-3-one);
Methyldienolone (17 β -hydroxy-17 α -methylestra-4,9-dien-3-one);
Methyl-1-testosterone (17 β -hydroxy-17 α -methyl-5 α -androst-1-en-3-one);
Methylnortestosterone (17 β -hydroxy-17 α -methylestr-4-en-3-one);
Methyltestosterone;
Metribolone (methyltrienolone, 17 β -hydroxy-17 α -methylestra-4,9,11-trien-3-one);
Mibolone;
Norboletone;
Norclostebol;
Norethandrolone;
Oxabolone;
Oxandrolone;
Oxymesterone;
Oxymetholone;
Prostanozolol (17 β -[(tetrahydropyran-2-yl)oxy]-1'H-pyrazolo[3,4:2,3]-5 α -androstane);
Quinbolone;
Stanozolol;
Stenbolone;
Tetrahydrogestrinone (17-hydroxy-18 α -homo-19-nor-17 α -pregna-4,9,11-trien-3-one);
Trenbolone (17 β -hydroxyestr-4,9,11-trien-3-one);

ve benzer kimyasal yapıya veya benzer biyolojik etkilere sahip diğer maddeler.

b. Endojen (vücudun doğal olarak ürettiği)**
AAS'lerin, Metabolitlerinin veya izomerlerinin dışarıdan vücuda uygulanması yasaklanmıştır:

4-Androstenediol [androst-4-ene-3 β ,17 β -diol];
4-Hydroxytestosterone (4,17 β -dihydroxyandrost-4-en-3-one);
5-Androstenedione (androst-5-ene-3,17-dione);
7 α -hydroxy-DHEA;
7 β -hydroxy-DHEA;
7-keto-DHEA;
19-Norandrostenediol (estr-4-ene-3,17-diol);
19-Norandrostenedione (estr-4-ene-3,17-dione);
Androstanolone (5 α -dihydrotestosterone, 17 β -hydroxy-5 α -androst-3-one);
Androstenediol (androst-5-ene-3 β ,17 β -diol);
Androstenedione (androst-4-ene-3,17-dione);
Boldenone;
Boldione (androsta-1,4-diene-3,17-dione);
Epiandrosterone (3 β -hydroxy-5 α -androst-17-one);
Epi-dihydrotestosterone (17 β -hydroxy-5 β -androst-3-one);
Epitestosterone;
Nandrolone (19-nortestosterone);
Prasterone (dehydroepiandrosterone, DHEA, 3 β -hydroxyandrost-5-en-17-one);
Testosterone;

2. DİĞER ANABOLİK MADDELER

Aşağıdakileri kapsar, ancak bunlarla sınırlı değildir:

Clenbuterol, seçici androjen reseptör modülatörleri [SARM'ler, örneğin; andarine, LGD-4033, enobosarm (ostarine) ve RAD140], tibolone, zeranol ve zilpaterol.

Bu kısımda:

* "eksojen" sözcüğü, normal koşullarda vücut tarafından doğal olarak üretilmeyen bir maddeyi ifade eder.

** "endojen" sözcüğü, vücut tarafından doğal olarak üretilen bir maddeyi ifade eder.

S2

PEPTİD HORMONLAR, BÜYÜME FAKTÖRLERİ, İLGİLİ MADDELER VE MİMETİKLER

Aşağıdaki maddeler ve benzer kimyasal yapıya veya benzer biyolojik etkilere sahip diğer maddeler yasaklanmıştır:

1. Eritropoietinler (EPO) ve eritropoezi etkileyen ajanlar aşağıdakileri kapsar ancak bunlarla sınırlı değildir:

1.1 Eritropoietin-Reseptör Agonistleri, örneğin;
Darbepoietinler (dEPO);
Eritropoietinler (EPO);
EPO temelli yapılar [örneğin; EPO-Fc, methoxy polyethylene glycol-epoetin beta (CERA)]
EPO-mimetik ajanları ve yapı taşları (örneğin; CNTO-530 ve peginesatide).

1.2 Hipoksi ile indüklenen faktör (HIF) aktive edici ajanlar, örneğin;
Argon;
Kobalt;
Daprodustat (GSK1278863);
Molidustat (BAY 85-3934);
Roxadustat (FG-4592);
Vadadustat (AKB-6548);
Xenon.

1.3 GATA inhibitörleri, örneğin;
K-11706.

1.4 TGF-beta (TGF- β) inhibitörleri, örneğin;
Luspatercept;
Sotatercept.

1.5 "Innate repair" reseptör agonistleri, örneğin;
Asialo EPO;
Karbamillenmiş EPO (CEPO).

2. Peptid Hormonlar ve Salgılatıcı Faktörleri,

2.1 Koryonik Gonadatropin (CG), Luteinleştirici Hormon (LH) ve salgılatıcı faktörler erkeklerde yasaklanmıştır, örneğin; buserelin, deslorelin, gonadorelin, goserelin, leuprorelin, nafarelin, triptorelin;

2.2 Kortikotropinler ve salgılatıcı faktörleri, örneğin; Corticorelin.

2.3 Büyüme Hormonu (GH), yapı taşları ve salgılatıcı faktörleri, aşağıdakileri kapsar ancak bunlarla sınırlı değildir:

Büyüme Hormonu yapı taşları, örneğin;

AOD-9604 ve hGH 176-191;

Büyüme Hormonu Salgılatıcı Hormon (GHRH) ve analogları, örneğin;

CJC-1293, CJC-1295, sermorelin ve tesamorelin;

Büyüme Hormonu Salgılatıcı Uyarıcıları (GHS),

örneğin; lenomorelin (ghrelin) ve mirmektileri, örneğin; anamorelin, ipamorelin, macimorelin

ve tabimorelin; GH-Salgılatıcı Peptidler

(GHRP'ler), örneğin; alexamorelin, GHRP-1,

GHRP-2 (pralmorelin), GHRP-3, GHRP-4, GHRP-

5, GHRP-6 ve examorelin (hexarelin).

3. Büyüme Faktörleri ve Büyüme Faktörü Modülatörleri, aşağıdakileri kapsar ancak bunlarla sınırlı değildir:

Fibroblast Büyüme Faktörleri (FGF'ler);

Hepatosit Büyüme Faktörü (HGF);

İnsülin Benzeri Büyüme Faktörü-1 (IGF-1) ve analogları;

Mekano Büyüme Faktörleri (MGF'ler);

Trombosit Kaynaklı Büyüme Faktörü (PDGF);

Timozin - β 4 ve türevleri, örneğin; TB-500;

Vasküler-Endotelial Büyüme Faktörü (VEGF).

ve kas, tendon veya bağ protein sentezini/yıkımını, damarlanmayı, enerji kullanımını, rejeneratif kapasite veya kas lif tipi dönüşümünü etkileyen diğer büyüme faktörleri veya büyüme faktörü modülatörleri.

S3

BETA-2 AGONİSTLER

Bütün optik izomerler dahil olmak üzere tüm selektif ve selektif olmayan beta-2 agonistler yasaklanmıştır.

Aşağıdakileri kapsar ancak bunlarla sınırlı değildir:

Fenoterol;

Formoterol;

Higenamine;

Indacaterol;

Olodaterol;

Procaterol;

Reproterol;

Salbutamol;

Salmeterol;

Terbutaline;

Tretoquinol (trimetoquinol);

Tulobuterol;

Vilanterol.

Aşağıdaki koşullar yasak değildir:

- Solunum yoluyla kullanılan salbutamol: 24 saat içinde en fazla 1600 mikrogram ve 12 saatlik herhangi bir zaman diliminde 800 mikrogram dozu aşmamak koşuluyla;
- Solunum yoluyla kullanılan formoterol: 24 saat içinde en fazla 54 mikrogram dozu aşmamak koşuluyla;
- Solunum yoluyla kullanılan salmeterol: 24 saat içinde en fazla 200 mikrogram dozu aşmamak koşuluyla.

İdrarda 1000 nanogram/mililitre düzeyinin üzerinde salbutamol veya 40 nanogram/mililitre düzeyinin üzerinde formoterol bulunması bu maddelerin tedavi amaçlı kullanımına ilişkin sonuçlarla tutarlı değildir; *Sporcu* anormal bulgunun, tedavi amaçlı olarak inhalasyon yoluyla yukarıda belirtilen dozu aşmayacak şekilde kullanım sonucu olduğunu kontrollü farmakokinetik incelemelerle kanıtlayamadığı sürece bu durum bir *Aykırı Analitik Bulgu* olarak kabul edilecektir.

S4

HORMON VE METABOLİK MODÜLATÖRLER

Aşağıdaki hormon ve metabolik modülatörler yasaklanmıştır:

1. Aromataz inhibitörleri aşağıdakileri kapsar, fakat bunlarla sınırlı değildir:
2-Androstenol (5 α -androst-2-en-17-ol);
2-Androstenone (5 α -androst-2-en-17-one)
3-Androstenol (5 α -androst-3-en-17-ol);
3-Androstenone (5 α -androst-3-en-17-one);
4-Androstene-3,6,17 trione (6-oxo);
Aminoglutethimide;
Anastrozole;
Androsta-1,4,6-triene-3,17-dione (androstatrienedione);
Androsta-3,5-diene-7,17-dione (arimistane);
Exemestane;
Formestane;
Letrozole;
Testolactone.
2. Seçici östrojen reseptör modülatörleri (SERM'ler) aşağıdakileri kapsar, fakat bunlarla sınırlı değildir:
Raloxifene;
Tamoxifen;
Toremifene.
3. Diğer anti-östrojenik maddeler, aşağıdakileri kapsar, fakat bunlarla sınırlı değildir:
Clomifene;
Cyclofenil;
Fulvestrant.
4. Aktivin IIB reseptörü aktivasyonunu engelleyen ajanlar; aşağıdaki kapsar fakat bunlarla sınırlı değildir:
Aktivin A-nötralize eden antikörler;
Aktivin IBB reseptörü kompetitörleri, örneğin;
Aktivin reseptörü taklitleri (örneğin; ACE-031);
Anti-aktivin IBB reseptörü antikörleri (örneğin;
bimagrumab);
Miyostatin inhibitörleri, örneğin;
Miyostatin ekspresyonunu azaltan veya durduran ajanlar;
Miyostatin bağlayıcı proteinler (örneğin; follistatin, myostatin propeptide);
Miyostatini nötralize eden antikörler (örneğin;
domagrozumab, landogrozumab, stamulumab).

5. Metabolik modülatörler:

- 5.1 AMP aktif protein kinazı aktivatörleri (AMPK), örneğin; AICAR, SR9009; ve
Peroksizom Proliferatör Aktive Reseptörü **6** (PPAR δ) agonistleri, örneğin; 2-(2-methyl-4-((4-methyl-2-(4-(trifluoromethyl) phenyl) thiazol-5-yl) methylthio) phenoxy) acetic acid (GW1516, GW501516);
- 5.2 İnsülinler ve insülin mimetikleri;
- 5.3 Meldonium;
- 5.4 Trimetazidine.

S5

İDRAR SÖKTÜRÜCÜLER VE MASKELEYİCİ MADDELER

Aşağıdaki idrar söktürücüler ve maskeleyici maddeler ile benzer kimyasal yapıya veya benzer biyolojik etkilere sahip olan diğer maddeler yasaklanmıştır.

Aşağıdakileri kapsar ancak bunlarla sınırlı değildir:

- Desmopressin; probenecid; plazma genişleticiler, örneğin; albumin, dekstran, hydroxyethyl starch ve mannitolün intravenöz (damar içi) uygulanması;
- Acetazolamide; amiloride; bumetanide; canrenone; chlortalidone; etacrynic acid; furosemide; indapamide; metolazone; spironolactone; tiyazidler, örneğin; bendroflumethiazide, chlorothiazide ve hydrochlorothiazide; triamterene ve vaptanlar, örneğin; tolvaptan.

Aşağıdakiler yasaklanmamıştır:

- Drospirenone; pamabrom; ve karbonik anhidraz inhibitörlerinin oftalmik kullanımı (örneğin; dorzolamide ve brinzolamide)
- Diş hekimliği anesteziğinde lokal uygulanan felypressin.

Herhangi bir zamanda ya da *Müsabaka İçinde Sporcunun Örneğinde* formoterol, salbutamol, cathine, ephedrine, methylephedrine ve pseudoephedrine gibi eşik değeri olan maddelerin, idrar söktürücü veya maskeleyici maddelerle birlikte herhangi bir miktarda tespit edilmesi durumunda; o madde için alınması gereken *Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnasına* ek olarak idrar söktürücü ve maskeleyici diğer maddeler için de *Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası* alınmadıkça, bu durum bir *Aykırı Analitik Bulgu* olarak değerlendirilir.

YASAKLI YÖNTEMLER

M1

KAN VE KAN ÜRÜNLERİNİN UYGULANMASI

Aşağıdaki yöntemler yasaklanmıştır:

1. Herhangi bir miktardaki otolog, allojenik (homolog) veya heterolog kan veya herhangi bir kaynaktan elde edilmiş eritrosit ürünlerinin dolaşım sistemine *Uygulanması* ya da alınıp tekrar verilmesi.
2. Yapay olarak oksijen alımı, taşınımı veya iletiminin artırılması.
Aşağıdakileri kapsar ancak bunlarla sınırlı değildir: inhalasyon yoluyla destekleyici oksijen haricinde perflorokimyasallar; efaüksiral (RSR13) ve modifiye edilmiş hemoglobin ürünleri, örneğin; hemoglobin temelli kan yerini tutan ürünler ve mikrokapsüllenmiş hemoglobin uygulanması.
3. Kan ya da kan bileşenlerinin herhangi bir formunun fiziksel ya da kimyasal yollarla damar içine uygulanması.

M2

KİMYASAL VE FİZİKSEL MÜDAHALE

Aşağıdaki yöntemler yasaklanmıştır:

1. *Doping Kontrolleri* sırasında alınan *Örneklerin* geçerliliğini ve bütünlüğünü bozmak amacıyla *hile yapmak* veya *hile yapmaya teşebbüs etmek*. Bunlar, başkasının idrarını kullanma ve/veya idrar değiştirme, ve/veya saflığını bozma gibi işlemleri kapsar, örneğin; proteazlar, ancak bunlarla sınırlı değildir.
2. Hastanede tedavi, cerrahi müdahaleler veya tanıya yönelik klinik incelemeler sırasında uygulananların dışında; 12 saatlik süre içinde 100 mL'den fazla intravenöz (damar içi) infüzyon ve/veya enjeksiyonlar.

M3

GEN VE HÜCRE DOPİNGİ

Sportif performansı artırma olasılığı nedeniyle yasaklanmış yöntemler:

1. Nükleik asit ya da nükleik asit analog polimerlerinin kullanımı.
2. Genom sekanslarını ve/veya gen ifadesinin transkripsiyonel, post-transkripsiyonel ya da epigenetik süreçte işleyişini değiştirmeye yönelik gen düzenleme ajanlarının kullanılması.
3. Normal ya da genetik olarak modifiye edilmiş hücrelerin kullanımı.

MÜSABAKA İÇİNDE KULLANIMI YASAKLI MADDELER VE YÖNTEMLER

YUKARIDA TANIMLANAN S0'DAN S5'E VE M1'DEN M3'E KADAR OLAN SINIFLARA EK OLARAK, AŞAĞIDAKİ SINIFLARIN MÜSABAKA İÇİNDE KULLANIMI YASAKLANMIŞTIR:

YASAKLI MADDELER

S6

UYARICILAR

Tüm uyarıcılar, örneğin; d- ve l- tüm optik izomerleri de dahil olmak üzere yasaklanmıştır.

Uyarıcılar aşağıdakileri kapsamaktadır:

a: Tanımlanmamış Uyarıcılar:

Adrafinil;
Amfepramone;
Amfetamine;
Amfetaminil;
Amiphenazole;
Benfluorex;
Benzylpiperazine;
Bromantan;
Clobenzorex;
Cocaine;
Cropropamide;
Crotetamide;
Fencamine;
Fenetyliline;
Fenfluramine;
Fenproporex;
Fonturacetam [4-phenylpiracetam (carphedon)];
Furfenorex;
Lisdexamfetamine;
Mefenorex;
Mephentermine;
Mesocarb;
Metamfetamine(d-);
p-methylamphetamine;
Modafinil;
Norfenfluramine;
Phendimetrazine;
Phentermine;
Prenylamine;
Prolintane.

b: Tanımlanmış Uyarıcılar:

Aşağıdakileri kapsar, ancak bunlarla sınırlı değildir:

3-Methylhexan-2-amine (1,2-dimethylpentylamine);
4-Methylhexan-2-amine (methylhexaneamine);
4-Methylpentan-2-amine (1,3-dimethylbutylamine);
5-Methylhexan-2-amine (1,4-dimethylpentylamine);
Benzfetamine;
Cathine**;
Cathinone ve analogları, örneğin; mephedrone, methedrone, ve α -pyrrolidinovalerophenone;
Dimetamfetamine (dimethylamphetamine);
Ephedrine***;
Epinephrine**** (adrenaline);
Etamivan;
Etilamfetamine;
Etilefrine;
Famprofazone;
Fenbutrazate;
Fencamfamin;
Heptaminol;
Hydroxyamfetamine (parahydroxyamphetamine);
Isometheptene;
Levmetamfetamine;
Meclofenoxate;
Methylenedioxymethamphetamine;
Methylephedrine***;
Methylphenidate;
Nikethamide;
Norfenefrine;
Octopamine;
Oxilofrine (methylsyneprine);
Pemoline;
Pentetrazol;
Phenethylamine ve türevleri;
Phenmetrazine;
Phenpromethamine;
Propylhexedrine;
Pseudoephedrine****;

Bu listede belirtilmeyen uyarıcılar *Tanımlanmış Madde* kapsamında değerlendirilir.

Selegiline;
Sibutramine;
Strychnine;
Tenamfetamine (methylenedioxyamfetamine);
Tuaminoheptane;

ve benzer kimyasal yapıya ya da benzer biyolojik etkilere sahip diğer maddeler.

Aşağıdakiler yasaklanmamıştır:

- Clonidine;
- İmidazol türevlerinin topikal/oftalmik uygulamaları ve 2019 İzleme Programında yer alan uyarıcılar yasaklı değildir*.

* Bupropion, kafein, nikotin, phenylephrine, phenylpropranolamine, pipradol ve synephrine: Bu maddeler 2019 İzleme Programı kapsamındadır ve *Yasaklı Madde* olarak kabul edilmemektedir.

** Cathine: İdrardaki konsantrasyonunun mililitrede 5 mikrogramdan fazla olması durumunda yasaklanmıştır.

*** Ephedrine ve methylephedrine: Herhangi birisinin idrardaki konsantrasyonunun mililitrede 10 mikrogramdan fazla olması halinde yasaklanmıştır.

**** Epinephrine (adrenalin): Lokal olarak, örneğin; nazal, oftalmolojik ya da lokal anestetiklerle birlikte uygulamalarda yasaklanmamıştır.

***** Pseudoephedrine: İdrardaki konsantrasyonunun mililitrede 150 mikrogramdan fazla olması durumunda yasaklanmıştır.

S7

NARKOTİKLER

Aşağıdaki narkotikler yasaklanmıştır:

Buprenorphine;
Dextromoramide;
Diamorphine (eroine);
Fentanyl ve türevleri;
Hydromorphone;
Methadone;
Morphine;
Nicomorphine;
Oxycodone;
Oxymorphone;
Pentazocine;
Pethidine.

S8

KANNABİNOİDLER

Aşağıdaki kannabinoidler yasaklanmıştır:

- Doğal kannabinoidler, örneğin; kannabis, haşhis ve marihuana ,
- Sentetik kannabinoidler örneğin; Δ^9 -tetrahydrocannabinol (THC) ve kannabinoid benzeri maddeler (Cannabimimetics).

Aşağıdakiler yasaklanmamıştır:

- Cannabidiol.

S9

GLUKOKORTİKÖİDLER

Ağızdan alınan, damar içine, kas içine veya rektal uygulanan tüm glukokortikoidler yasaklanmıştır.

Aşağıdakileri kapsar ancak bunlarla sınırlı değildir:

Betamethasone;
Budenoside;
Cortisone;
Deflazacort;
Dexamethasone;
Fluticasone;
Hydrocortisone;
Methylprednisolone;
Prednisolone;
Prednisone;
Triamcinolone.

BAZI ÖZEL SPORLARDA KULLANIMI YASAKLI MADDELER

P1

BETA BLOKE EDİCİLER

Beta-bloke ediciler, aşağıdaki spor dallarında yalnızca *Müsabaka İçinde* yasaklanmıştır, ancak belirtildiği takdirde *Müsabaka Dışında* da yasaktır.

- Okçuluk (WA)*
- Otomobil (FIA)
- Bilardo (bütün disiplinler) (WCBS)
- Dart (WDF)
- Golf (IGF)
- Atıcılık (ISSF, IPC)*
- Kayak/Snowboard (FIS) kayakla atlama, serbest stil takla atma/yarım silindir ve snowboard yarım silindir/big air
- Sualtı Sporları (CMAS) paletli veya paletsiz sabit ağırlıklı apnea, paletli veya paletsiz dinamik apnea, serbest dalış apnea, denizde serbest dalış apnea, zıpkınla dalış, statik apnea, hedef vurma ve değişken ağırlıklı apnea.

**Müsabaka Dışında* da yasaklanmıştır.

Beta-bloke ediciler, aşağıdakileri kapsar, fakat bunlarla sınırlı değildir:

Acebutolol;	Labetalol;;
Alprenolol;	Metipranolol;
Atenolol;	Metoprolol;
Betaxolol;	Nadolol;
Bisoprolol;	Oxprenolol;
Bunolol;	Pindolol;
Carteolol;	Propranolol;
Carvedilol;	Sotalol;
Celiprolol;	Timolol.
Esmolol;	

BAŞLICA DEĞİŞİKLİKLERİN ÖZETİ VE AÇIKLAYICI NOTLAR

2019 YASAKLILAR LİSTESİ

Kullanımı her zaman yasaklı olan maddeler ve yöntemler (Müsabaka içi ve Müsabaka Dışı)

Yasaklı Maddeler

S1

ANABOLİK MADDELER

1a Eksojen (vücudun üretmediği) Anabolik Androjenik Steroidler

- 4-hydroxytestosterone düşük konsantrasyonlarda endojen olarak bulunabileceğinden, S1.1b, "Endojen Anabolik Androjenik Steroidler" sınıfına kaydırılmıştır.
- Bolandiol, hali hazırda S1.1b sınıfı kapsamında bulunan 19-norandrostenediol izomerlerinden birini oluşturduğu için listeden çıkarılmıştır.

1b Endojen (vücudun doğal olarak ürettiği) Anabolik Androjenik Steroidler

- Dışarıdan vücuda uygulandığında TÜM endojen AAS'lerin, *Metabolitlerinin* ve izomerlerinin yasak olduğunu açıklığa kavuşturmak için, S1. 1b "Endojen** (vücudun doğal olarak ürettiği) AAS'lerin dışarıdan vücuda uygulanması" başlığı "Endojen** (vücudun doğal olarak ürettiği) AAS'lerin, *Metabolitlerinin* veya izomerlerinin dışarıdan vücuda uygulanması" olarak değiştirilmiştir. Bu nedenle, verilen örnekler endojen AAS'leri ve onların *Metabolitlerini* /izomerlerini içerir.
- Endojen AAS'lerin *Metabolit* ve izomer örnekleri, sadece besin destek ürünlerinde bulunduğu bilinen veya maskeleyici ajanlar olarak kullanılabilen (örneğin; "steroid profilini" etkilemek için) endojen maddeler olarak basitleştirilmiştir.

Mevcut durumda bu şekilde adlandırılan örnekler aşağıdaki gibidir:

- 7 α -hydroxy-DHEA;
- 7 β -hydroxy-DHEA;
- 4-androstenediol (androst-4-ene-3 β ,17 β -diol);
- 5-androstenedione (androst-5-ene-3,17-dione);
- 7-keto-DHEA;
- epiandrosterone (3 β -hydroxy-5 α -androstan-17 one);
- epi-dihydrotestosterone (17 β -hydroxy-5 β -androstan-3 one);
- epitestosterone

- Daha önce endojen AAS'lerin *Metabolit*/izomerlerine örnek olarak verilen diğer tüm maddeler bu kategorinin özgül örnekleri olarak çıkarılmıştır; bununla birlikte, bu tür maddelerin dışarıdan vücuda uygulanması hala yasaktır. *Yasaklılar Listesi*, Sporcular veya paydaşlar için yararlı bilgiler sağlamadığı sürece *Metabolitleri* listelememektedir. Çıkarılan *Metabolitler*, çeşitli isimlere sahip olabilir; bunların besin destek ürünlerinde bulunup bulunmadıkları veya biyolojik etkileri bilinmemektedir.
- Endojen AAS'lerin *Belirteçleri* olarak dışarıdan vücuda uygulanan bu *Metabolitlerin* birkaçının analizi, ilgili WADA Teknik Dokümanlarında ele alınmıştır:

19-Norandrosterone ve 19-Noretiocholanolone; 19-norsteroids, Nandrolone, 19-Norandrostenediol ve 19-Norandrostenedione *Metabolitleridir*, ve TD19NA içinde açıklanmıştır; Testosteron *Metabolitleri* ve öncü maddeleri olan Androsterone, Etiocholanolone, 5 α -androstane-3 α ,17 β -diol (5 α Adiol) ve 5 β -androstane 3 α ,17 β -diol (5 β Adiol) "steroid profili" *Belirteçleri* olarak tanımlanmıştır ve TDEAAS ve TDIRMS içinde açıklanmıştır; Daha önce verilen diğer tüm maddeler (androstane- ve androstenediols), dışarıdan vücuda uygulandığında, "steroid profili" *Belirteçlerinin* GC/C/IRMS analizi yoluyla da izlenmektedir (TDIRMS).

- 2-Androstenone (5 α -androst-2-ene-17-one) biyolojik etkinliğini daha iyi yansıtan S4.1 Aromataz İnhibitörleri sınıfına taşınmıştır. Bu maddenin analogları ve izomerleri ayrıca S4.1 sınıfı kapsamında: 2-Androstenol (5 α -androst 2-en-17-ol), 3-Androstenol (5 α -androst-3-en-17-ol) ve 3-Androstenone (5 α -androst-3-en-17-one) olarak belirtilmiştir;
- Epiandrosterone (3 β -hydroxy-5 α -androstan-17-one), besin destek ürünleri içerisinde yer aldığı için örnek olarak eklenmiştir.

2 Diğer Anabolik Maddeler:

Ostarine, Uluslararası Ortak Adı (INN) olan enobosarm ile ifade edilmiştir.

S2

PEPTİD HORMONLAR, BÜYÜME FAKTÖRLERİ, İLGİLİ MADDELER VE MİMETİKLER

- Hipoksi ile indüklenen faktör (HIF) aktive edici ajanlara daha fazla örnek eklenmiştir. Bu kapsamda; daprodustat (GSK1278863), vadadustat (AKB-6548) ve molidustat'ın referans ismi olan BAY 85-3934 eklenmiştir.
- Sınıfa dahil olan maddeleri daha iyi tasvir edebilmesi için S2.2'nin başlığı "Peptid Hormonlar ve Salgılatıcı Faktörleri" olarak değiştirilmiştir.
- Ghrelin ve hexarelin; sırasıyla lenomorelin ve examorelin olan Uluslararası Ortak Adlarıyla (INN) birlikte verilmiştir.
- Macimorelin, büyüme hormonu salgılatıcı uyarıcılarına örnek olarak eklenmiştir.

S3

BETA-2 AGONİSTLER

- Bir beta-2 agonist olan tretinoquinol (trimetoquinol) S3 sınıfına örnek olarak eklenmiştir. Özellikle Asya kıtasındaki bazı ülkelerde soğuk algınlığı ilaçlarının içeriğinde bulunmaktadır.

S4

HORMON VE METABOLİK MODÜLATÖRLER

- 2-Androstenone (5 α -androst-2-ene-17-one), biyolojik etkinliğini daha iyi yansıttığı için S1.1b'den bu sınıfa taşınmıştır. Maddenin analogları ve izomerleri de S4.1 sınıfı kapsamında: 2-Androstenol (5 α -androst-2-en-17-ol), 3-Androstenol (5 α -androst-3-en-17-ol) ve 3-Androstenone (5 α -androst-3-en-17-one) olarak belirtilmiştir.
- S4.4'ün başlığı "Aktivin IIB reseptörü aktivasyonunu engelleyen ajanlar" olarak değiştirilmiş ve bazı örnekleri verilmiştir. Bunlar miyostatin nötralize edici antikorlar (örneğin; domagrozumab, landogrozumab, stamulumab) miyostatin bağlayıcı proteinler (örneğin; follistatin, myostatin propeptide), miyostatin ekspresyonunu azaltan veya durduran ajanlar, işlevsiz aktivin reseptörü taklitleri gibi aktivin IIB reseptörü kompetitörleri (örneğin; ACE-031), anti-aktivin IIB reseptörü antikorları (örneğin; bimagrumab) ve Aktivin A nötralize edici antikorlar gibi miyostatin inhibitörleridir. Bu değişiklik, bu reseptörün birçok yolla etkilenebileceğini belirtmek amacıyla yapılmıştır.

Yasaklı Yöntemler

M3

GEN VE HÜCRE DOPİNGİ

- Bu sınıfın başlığı, hücrelerin M3.3'e dahil olduğunu belirtmek için "Gen ve Hücre Dopiniği" olarak değiştirilmiştir. Kök hücrelerin, etkilenen bölgenin normal fonksiyonuna geri dönmesinden öte bir fayda sağlamadığı takdirde yaralanmaların tedavisinde kullanılması yasaklı değildir. "Post-transkripsiyonel" ifadesi, gen düzenlenmesi sürecinin daha iyi tanımlanabilmesi için örneklere eklenmiştir.

Müsabaka İçinde Kullanımı Yasaklı Olan Madde ve Yöntemler

- Dünya Dopingle Mücadele Kuralları Madde 4.2.2'de belirtilen şekli ve Liste'nin diğer bölümleriyle uyumlu olması için açılış cümlesinde değişiklik yapılmıştır. Bu bağlamda, "kategori" kelimesi "sınıf" olarak değiştirilmiştir.

S6

UYARICILAR

- Kimyasal ifadelerinin tutarlı olması için 1,3-dimethylbutylamine, 4-methylpentan-2-amine olarak da belirtilmiştir. Methylhexaneamine'nin iki analogu daha örnek olarak eklenmiştir: 5-methylhexan-2-amine (1,4-dimethylpentylamine) ve 3-methylhexan-2-amine (1,2-dimethylpentylamine)
- Dimethylamphetamine, Uluslararası Ortak Adı (INN) olan dimetamfetamine şeklinde ifade edilmiştir. Diğer amphetamine bileşikleri de aynı şekilde düzenlenmiştir.

Bazı Sportlarda Kullanımı Yasaklı Olan Maddeler

P1

BETA BLOKE EDİCİLER

- Bunolol, levobunolol ve bunoloun rasemik bir karışımdır. Bu nedenle levobunolol P1'de örnek olarak gösterilmemektedir.

* Önceki değişiklikler hakkında daha fazla bilgi ve açıklamalar için lütfen Yasaklılar Listesi Q & A'ya bakınız. www.wada-ama.org/en/questions-answers/prohibited-listqa

2018 İZLEME PROGRAMI*

Aşağıdaki maddeler 2019 İzleme Programı'nda bulunmaktadır:

- 1. Uyarıcılar:** **Yalnızca Müsabaka İçinde:** Bupropion, kafein, nikotin, phenylephrine, phenylpropanolamine, pipradrol ve synephrine.
- 2. Narkotikler:** **Yalnızca Müsabaka İçinde:** Codeine, hydrocodone ve tramadol.
- 3. Glukokortikoidler:** **Müsabaka İçinde** (oral, intravenöz (damar içi), intramüsküler (kas içi) veya rektal uygulama yolları dışında) ve **Müsabaka Dışında** (her türlü uygulama yolu)
- 4. 2-ethylsulfanyl-1H-benzimidazole (bemitil):** **Müsabaka İçi ve Müsabaka Dışında.**
- 5. Beta-2 agonistler:** **Müsabaka İçi ve Müsabaka Dışında:** birden fazla beta-2-agonistin birlikte kullanılması.

*Dünya Dopingle Mücadele Kuralları'nın 4.5. maddesi uyarınca "WADA; İmza Sahibi Taraflar ve hükümetlerle istişare içinde, Yasaklılar Listesi'nde yer almayan ancak, sporda kötü amaçlı kullanılabilme olasılığını değerlendirmek amacıyla WADA'nın gözlem altında tutmak istediği maddelere ilişkin bir izleme programı oluşturacaktır."

www.wada-ama.org

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Başak ATALAY

Doğum Yeri: İZMİR

Doğum Tarihi: 15.07.1990

Medeni Hali: Evli

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise : İzmir Buca Aybers Hikmet Karabacak Lisesi

Lisans : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Yabancı Dil: İngilizce

MESLEKİ BİLGİLER

2017-2018 yılı Özel İzmir Koleji Beden Eğitimi Öğretmeni

2018-2019 yılı Özel Birikim Koleji Beden Eğitimi Öğretmeni